

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Χάρη Πάτση: 'Η μεγαλύτερ ἐκδοτ. ἐπιτυχία τοῦ «Ν. Σχολείου»	331
Θ. Χαραλαμπίδης: Ψυχολογία καὶ Παιδαγωγική	333
Εὐρύπιδου Σούρλα: Σπυρίδων, ὁ Πρωτιερ. τοῦ 'Ηπειρωτισμοῦ	334
Ἄγγελ. Ζαχαροπούλου—Πάτση: Τὸ περιβάλλον καὶ τὸ παιδί	341
AD. FERRIERE: Πρότυπα Σχολεῖα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον	344
Ἀρσινόης Ταμπακοπούλου: Ὅργαν. Προτ. Δημοτ. Σχολείων	349
Εὐαγγ. Παπαϊωάννου: Πρακτ. ὁδηγ. βελτ. σχολ. ἐργασίας	355
Εὐαγγ. Παλιούρα: 'Η Ε.Σ.Δ]λία καὶ ἡ τριμερὴς πορεία . .	359
Δημητρίου Πλιάκου: 'Η Δ]λία τῆς Ἀριθμητικῆς στὴν Ε—ΣΤ'	365
Βιβλιογραφία: Βιβλία καὶ περιοδικὰ ποὺ λάβαμε	366
Στὰ ἐξώφυλλα: Ἀναγγελία διαφόρων ἐκδόσ. «Ν. Σχολείου»	

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

- 1) **Ἡ Δεκάτομος ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ**
κυκλοφορεῖ ὀριστικῶς τὸ Σάββατον 16ην Ἰουνίου 1956.
Συστήσατε σὲ ὅλους τοὺς μαθητάς σας νὰ προμηθευ-
θοῦν τὰ ἐκδιδόμενα ἐβδομαδιαῖα τεύχη τῆς ἡ-νὰ ἐγγρα-
φοὺν συνδρομηταὶ σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο, σύμφωνα μὲ
τοὺς γνωστούς ὅρους.
- 2) Τὸ διπλὸ θερινὸ τεύχος τοῦ «Νέου Σχολείου» ἐτοιμάζε-
ται καὶ θὰ κυκλοφορήσῃ συντόμως.
- 3) Ὁ **Ἐκπαιδ. Τύπος** τοῦ κ. Τσιτσιπάνη ἀπὸ σήμερον καὶ
εἰς τὸ ἐξῆς θὰ στεγάζεται στὰ Γραφεῖά μας ἀπ' ὅπου
θὰ διεξάγεται καὶ ἡ σχετικὴ ἀλληλογραφία του.

ΕΤΟΣ ΣΤ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1956

ΤΕΥΧΟΣ 70

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 37

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"
ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΧΡΟΝΟΣ ΣΤ' — ΑΡΙΘ. 70
ΙΟΥΝΙΟΣ 1956

ΣΥΝΑΡΟΜΕΣ

Για τα σχολεία : Έτησια δρχ. 90
Για τους εκπαιδευτικούς > 60

Διευθύνσεις συμφώνως τῇ Α.Ν. 1092/1948
Έκδοτης—Διευθυντής : Χάρης Πάτσης
Κατοικία : Προμπονά 13, τέarma Πατησίων
Τυπογραφείον : Ίωακείμ Ζάβρα
Παλλάδος 18—Τηλ. 32-756—Αθήναι

"ECOLE NOUVELLE,"
REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHÈNES, SOCRATE 37

ANNÉE VI' — NUMERO 70
JUN 1956

ABONNEMENT

Pour les écoles : d'un an dr. 90
Pour les instituteurs : d'un an > 60

Άλληλογραφία και έμβάσματα
κ. Χάρην Πάτση
Σωκράτους 37 Αθήναι—Τηλ. 58.417
(Χειρόγραφα δέν επιστρέφονται)

ΜΑΘΗΤΑΙ - ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ - ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ - ΓΟΝΕΙΣ

● Στις 16 Ιουνίου κυκλοφορεί ή Δεκάτομη ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ, έκδοση του «Νέου Σχολείου» μας.

● Ο άπαραίτητος σύντροφος κάθε Δασκάλου—Καθηγητού—Παιδαγωγού—Μορφωτού, κάθε Μαθητού—Σπουδαστού, κάθε Νέου και Νέας.

● Ένα Πανεπιστήμιο Γνώσεων στη διάθεση του Σπιτιού και του Σχολείου.

● Μία άπέραντη Πηγή Γνώσεων για Μικρούς και Μεγάλους.

● Περιέχει κατά Άλφαθητική—Λεξικογραφική σειρά ολόκληρη την Ύλη τών επίσημων προγραμμάτων του Ύπουργείου Παιδείας για τη Στοιχειώδη και Μέση Παιδεία.

● Η πιο πλούσια και συγχρονισμένη Άπασα Ύλη της Δ'λ'ας.

● Ένα πλήρες Γλωσσικόν, Έρμηνευτικόν και Όρθογραφικόν Λεξικόν της Έλληνικής Γλώσσας. (Αντικαθιστά όλα τα ποικιλώνυμα κυκλοφορούντα).

● Άπέραντες έγκυκλοπαιδικές γνώσεις για κάθε έπιστήμη, έφεύρεση, τέχνη, επάγγελμα, άνθρωπινη κατάκτηση.

● Άφθονα βιογραφικά σημειώματα λογοτεχνών, καλλιτεχνών, ιστορικών προσώπων, μεγάλων έφευρετών, θαλασσοπόρων και εύεργετών της ανθρωπότητας.

● Πληθώρα συνοδευτικού υλικού: αναγνωσμάτων, ταξιδιωτικών έντυπων, τουριστικών περιγραφών.

● Πρόκειται για ένα Άδάνατο Έργο Ζωής, χρήσιμο στη Νεολαία μας, ισάξιο και καταφανώς ανώτερο τών γνωστών εύρωπαϊκών του είδους του, όπως καθένas σας μπορεί να διαπιστώση περνώντας από τα γραφεία μας όπου όλα τα ξένα εκτίθενται.

● ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ στη Δεκάτομη Μεγάλη Έγκυκλοπαίδεια τών Νέων, έγγραφητε και σεις οι ίδιοι για να έπωφεληθ'ετε της μεγάλης εκπτώσεως που παρέχομε (λεπτομέρειες στο προηγούμενο τεύχος του «Ν. Σχολείου που λάβατε).

● ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ και μερικούς από τούς πιο εύπορους μαθητάς σας ή ΣΥΣΤΗΣΑΤΕ τους να προμηθεύονται τα εβδομαδιαία τεύχη από τα κατά τόπους πρακτορεία έφημερίδων.

Στις 16 Ιουνίου κυκλοφορεί:

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ "Ν. ΣΧΟΛΕΙΟΥ,"

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΗΤΟΙ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ-ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ-ΝΕΩΝ
ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ-ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΙ
ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ,"
ΑΘΗΝΑΙ - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37-ΤΗΛ. 58.417

6
ΔΡΧ.

Άποκόψατε την όπισθεν Δήλωσιν έγγραφης

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Κ. ΚΑΛΙΣ
ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90
ΑΡΙΘ. 44436

ΔΗΛΩΣΙΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

(Αποκόψατε και αποστείλατε τὸ παρόν)

Πρὸς

τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον Χ. ΠΑΤΣΗ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 — ΑΘΗΝΑΣ

Διὰ τῆς παρούσης δηλῶ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ ἐγγραφῶ συνδρομητὴς (ἢ νὰ ἐγγράψω τὸ σχολεῖον μου ἢ τοὺς κάτωθι μαθητὰς μου) εἰς τὴν ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.

- Α'. Τὸ Σχολεῖον (*Ὄνομα σχολείου καὶ διῃσις)
- Β'. Ὁ ὑποφαινόμενος (*Ὄνοματεπώνυμον διῃσις)
- Γ'. Οἱ κάτωθι μαθηταὶ (*Ὄνοματεπώνυμον διῃσις)
- 1)
2)
3)
4)
5)

- Α'. Δι' ὁλόκληρον τὸ ἔργον 10 τόμους. (*Ἀδέτους, πανοδέτους, δερματόδετους (*).
Β'. Διὰ τοὺς πέντε (5) πρώτους τόμους. (*Ἀδέτους, πανοδέτους, δερματόδετους (*).
Γ'. Διὰ τοὺς τρεῖς (3) πρώτους τόμους. (*Ἀδέτους, πανοδέτους, δερματόδετους (*).
Δ'. Διὰ τὸν πρώτον τὸμον. (*Ἀδετον, πανόδετον, δερματόδετον (*).

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Τοὺς ἀδέτους τόμους ἐπιθυμῶ (ἢ δὲν ἐπιθυμῶ) νὰ λαμβάνω εἰς φυλλάδια καὶ οὐχί (ἢ ναί) συγκεντρωμένους.

Ἐσωκλείω ἐπιταγὴν (ταχ/κὴν ἢ Τραπεζίτικὴν) ἐκ δραχ.
καὶ παρακαλῶ ὅπως μοὶ ἀποστείλητε τὴν σχετικὴν πιστωτικὴν ἀπόδειξιν.

Ἐν τῇ 195

Μετά τιμῆς

(*) Νὰ διαγραφοῦν οἱ περιπτώσεις ποὺ δὲν σὰς ἐνδιαφέρουν.

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Ἔτος δον • Ἰούνιος 1956 • Τεύχος 70

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37 — ΤΗΛ. 58-417

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

(Συμβολὴ τῆς ψυχολογ. στὴν ὀρθὴ κατάρτισι τοῦ διδακτικοῦ προσώπου)

Τοῦ κ. Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Ἵποδιευθυντοῦ Μαρσαλείου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ἡ ἐπόμενη ἐκθεσις, ποὺ δίνουμε σὲ μετάφρασι παρακάτω, εἶχεν ἐγκριθῇ σχεδὸν αὐτοῦσια στὴν ἐδῶ μορφή της ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸ Τμῆμα τοῦ Ἀμερικανικῆς Ἑταιρείας γιὰ τὴν ἐφαρμοσμένη Ψυχολογία στὸ συνέδριό της τοῦ 1940. Μετὰ τὴν ἔγκρισί της ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸ Τμῆμα ἡ ἐκθεσις ἐστάλη σ' ὅλα τὰ μέλη τοῦ τμήματος αὐτοῦ με τὴν παράκλησι νὰ τὴν κρίνουν καὶ νὰ τὴν σχολιάσουν τελειωτικά. Βάσει τῆς κριτικῆς καὶ τῶν σχολίων αὐτῶν ἐγίνε κάποια ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐκθέσεως, μᾶλλον σὲ μερικὲς λεπτομέρειες, καὶ ἐνεκρίθη ἡ δημοσίευσίς της ἀπὸ τὸ συνέδριό τοῦ 1942. Ἡ δημοσίευσίς πραγματοποιήθηκε τὸ 1942. Ἡ ἐκθεσις αὐτὴ πιστεύουμε ἔχει κάποια σπουδαιότητα, γιὰτὶ δείχνει τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ἐδικῶν (ψυχολόγων· παιδαγωγῶν) ἐκεῖ σχετικῶς με τὴν ὀρθή, κατὰ τὴ γνῶμὴ τους, κατάρτισι τοῦ διδακτικοῦ προσώπου. Γι' αὐτὸ πολλὰ της σημεῖα ἀξίζουν νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ σήμερα, ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε σχεδὸν χρόνια.

Ἰδοὺ ἡ ἐκθεσις: «Οἱ ψυχολόγοι ἀποκρούουν χωρὶς συζήτησι τὴ γνῶμὴ ὅτι τὸ ἔργο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συνίσταται ἀπλῶς στὸ νὰ διδάσκει μιὰ τάξι. Τὴ γνῶμὴ αὐτὴ τὴν θεωροῦν ἐντελῶς ξεπερασμένη καὶ ἀντιψυχολογική. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ἐγκεῖται μᾶλλον στὸ νὰ προαγάγῃ τὴ συνολικὴ ἀνάπτυξι τοῦ παιδιοῦ καὶ τῶν νέων καὶ στὸ νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ πετύχουν τὴν καλλίτερη δυνατὴ προσαρμογὴ τους σ' ὁλόκληρο τὸ περιβάλλον τους. Καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐπιμόρφωσι τῶν ἐνηλίκων, σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ν' ἀναπτύξῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τίς ἱκανότητές τους βοηθώντας τους συνάμα ν' ἀνταποκρίνονται στὶς ἀνάγκες καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ἡλικίας τους. Στὴν ἐπιδίωξη ἐνός τέτοιου σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς φυσικὰ ὀφείλομε νὰ θεωροῦμε τὴ ψυχολογία ὡς μιὰν ἀπὸ τίς πιὸ σπουδαῖες βασικὲς ἐπιστήμες, ποὺ ἔχουν ὡς ἀντικείμενό τους τὴν ἀνθρώπινη φύσι καὶ τὴ βελτίωσί της, τοὺς τρόπους μαθήσεως καὶ τὴν φύσι τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. Σὲ ὅλα αὐτὰ οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς ἐφαρμοσμένης ψυχολογίας συμβάλλουν κατὰ τρόπο σημαντικόν. Ἐπίσης οἱ ψυχολόγοι πιστεύουν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη τους μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν καταρτιζόμενον ἐκπαιδευτικόν καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς διδακτικῆς μεθόδου καὶ σχολικῆς ὁργανώσεως....

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόγραμμα ἡ ψυχολογία μᾶς βοηθεῖ, πρῶτα-πρῶ-

τα, στην έντελως έπιστημονική, πλατειά και βαθειά κατανόηση των προβλημάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη της παιδικής και έφηβικής ηλικίας, πράγμα που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την όρθη κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού. Ός τώρα το μεγάλο λάθος ήταν, ότι το κέντρο της προσοχής στην εκπαίδευση στρεφόταν γύρω από τα διὰφορα μαθήματα και όχι γύρω από το ίδιο το παιδί. Πρόκειται βέβαια έδω για μιὰ χιλιοειπωμένη παρατήρηση μὰ που ίσχυε ακόμη στη σχολική πράξη και κατέχει ακόμη κεντρική θέση στις σχέσεις Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής. Φυσικά όφείλει ο εκπαιδευτικός νὰ κατέχει τελειώς το θέμα του, αλλά τὸ νὰ γνωρίζη καλὰ τὸ παιδί (ἢ τὸν έφηβο) εἶναι ακόμη σπουδαιότερο. Όφείλει, έπίσης, νὰ εἶναι έξοικειωμένος με τις νεώτερες ιδέες σχετικά με την σωματική ανάπτυξη και υγεία τοῦ ανθρώπου, τὴ νοημοσύνη, τὰ διαφέροντα, τὰ συναισθήματα, τὴ στάση, τὰ χαρακτηριστικά και τὴν κοινωνική του συμπεριφορά καθὼς και με τις δυνάμεις που έπηρεάζουν αὐτὰ όλα. Ἡ γνώσις όμως τοῦ εκπαιδευτικοῦ έδω δὲν πρέπει νὰ παραμείνει άφηρημένη και άπρόσωπη, αλλά νὰ τεθῇ σὲ λειτουργία. Ὁ εκπαιδευτικός όφείλει με συμπάθεια και κατανόηση νὰ παρακολουθῇ τὸ κάθε παιδί στην εξέλιξί του, στις σχέσεις του με τὸ περιβάλλον και τις αντιδράσεις του πρὸς αὐτό, καθοδηγώντας το και παροτρύνοντας το έτσι ώστε ἡ ανάπτυξίς του νὰ γίνεται με τὸν καλλίτερο και άποδοτικότερο τρόπο.

Κατὰ δεύτερο λόγο, χρειάζεται νὰ μελετᾶται, παράλληλα με τὰ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, και ἡ ψυχολογία τοῦ διδάσκοντος, γιατί έτσι θὰ μπορούμε νὰ καταλάβωμε με τρόπο ολοκληρωμένο τὴν επίδραση, καλὴ ἢ κακή, τὴν όποία τὸ σχολεῖο άσκει πάνω στην άγωγή τοῦ παιδιοῦ. Ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ατομικῆς και επαγγελματικῆς ζωῆς τοῦ εκπαιδευτικοῦ, ἀπὸ τις άπογοητεύσεις του και τις δυσκολίες προσαρμογῆς του ἢ όχι με τὸ περιβάλλον του ἴσως μπορούμε νὰ εξηγήσωμε καλλίτερα τὸ εἶδος τῆς ἐπιδράσεώς του πάνω στὰ παιδιά, τις σχέσεις του με τοὺς συναδέλφους του και με τὴ διεύθυνσι τοῦ ιδρύματος, όπου ύπηρετεῖ.

Τρίτο. Ἀς μὴ ξεχνῶμε ότι ο διδάσκαλος δὲν εἶναι ο μόνος ἐνήλικος που έπηρεάζει τὴν άγωγή τοῦ παιδιοῦ και τὸν όποιο όφείλομε νὰ γνωρίζωμε για νὰ καταλάβωμε καλὰ τὸ παιδί ἀπὸ όλες του τις πλευρές. Πολὺ συχνὰ ἡ γνωριμία μας με τοὺς γονεῖς τὼν μαθητῶν μας μπορεί νὰ μᾶς βοηθήσῃ στὸ νὰ λύσωμε άπορίες μας και προβλήματα σχετικά με τὴν παιδικὴ συμπεριφορά και τις έπαφές μας με τοὺς γονεῖς όφείλομε με κάθε τρόπο και μέσο (συναντήσεις στὸ σχολεῖο, συλλόγους γονέων, κλπ.) νὰ τις ἐπιδιώκωμε.

Τέταρτο. Παρὰ τὴ σπουδαιότητά τους ἡ ἐπικοινωνία τοῦ διδάσκοντος δὲν μπορεί νὰ περιορισθῇ στις έπαφές του με τοὺς γονεῖς τὼν μαθητῶν μονάχα. Γιατί ο σύγχρονος εκπαιδευτικός θεωρεῖ τὸν έαυτό του μέλος τῆς κοινότητος, τῆς κοινῆς, όπου εργάζεται, με ενεργὸ συμμετοχή του στὰ προβλήματά της παίζοντας έτσι σπουδαῖο ρόλο ἀπὸ τις γνωριμίες και σχέσεις του με τοὺς ἰθύνοντας εκεί. Τὸ δὲ σύγχρονο σχολεῖο εἶναι και κέντρο κοινοτικό, κέντρο, κοινωνικό που έξυπηρετεῖ μικροὺς και μεγάλους και έχει ἕνα ἰδιαίτερο πρόγραμμα σχετικό με τὴν ἐπιμόρφωσι (τις ανάγκες και τὰ ενδιαφέροντα) τὼν ἐνηλίκων. Εἶναι ἐπομένως πολὺ σημαντικό νὰ ἔχη γνώσεις τῆς ψυχολογίας τὼν ἐνηλίκων. Εἶναι ἐπομένως ο σημερινὸς εκπαιδευτικός νὰ καταλαβαίνει καλὰ και τὸν έαυτό του, και τοὺς συναδέλφους, και τοὺς γονεῖς τὼν μαθητῶν του και τοὺς άλλους ἐνηλίκους μέσα σὲ μιὰ κοινότητα. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο ο

εκπαιδευτικός στην κατάρτισί του όφείλει νὰ εξέταζῃ όχι μόνο προβλήματα ψυχολογίας σχετιζόμενα με τὴν ανάπτυξη και εξέλιξι τοῦ παιδιοῦ και τοῦ έφήβου (με τὰ όποια βέβαια θὰ καταγίνεται περισσότερο), άλλ' έπίσης και με ζητήματα ψυχολογικά, που άφορουν ὀλόκληρη τὴν ανθρώπινη ζωή, όπως π.χ. ζητήματα σχετικά με τὴν ανάπτυξη και εξέλιξι τοῦ ανθρώπου, γενικά, και εκείνα τῆς προσαρμογῆς και ἀναπροσαρμογῆς του στις έκάστοτε παρουσιαζόμενες ανάγκες και καταστάσεις.

Ἡ ψυχολογία τῆς μαθήσεως, πέμπτο, όφείλει ν' αποτελῇ σπουδαιότατο μέρος στην κατάρτισι τοῦ εκπαιδευτικοῦ. Δυστυχῶς πολλοὶ παιδαγωγοί, καθὼς και ψυχολόγοι, στὸ σημείο αὐτὸ σκέπτονται κυρίως τὴ θεωρητικὰ πλευρὰ τοῦ ζητήματος και στηρίζονται περισσότερο σὲ πορίσματα βγαλμένα ἀπὸ τὴ ψυχολογία τὼν ζώων και ἀπὸ πειράματα μέσα σὲ εργαστήρια. Τέτοιου εἶδους εργασία εἶναι πολὺτιμη, αλλά δὲν πρέπει νὰ κατέχῃ τὴ κεντρική θέση στην Παιδαγωγικὴ Ψυχολογία. Ἡ σχετικὴ έρευνα πρέπει νὰ προέρχεται όχι ἀπὸ ἐπιτόλεια μᾶθησι, ἀπὸ μᾶθησι άποστηθίσεως και ἐπαναλήψεως παπγαλλικῆς άποσπασμάτων χωρὶς καμμιὰ συνοχή και σημασία, αλλά ἀπὸ μᾶθησι με βθειὰ έννοια, βγαλμένη ἀπὸ τὰ βιώματα τοῦ παιδιοῦ και στενὰ συνδεδεμένη με τὴ δρᾶσι του και τις ανάγκες τῆς ζωῆς του. Ἀπὸ τέτοια εργασία και περιστατικά προερχόμενες παρατηρήσεις μας για τὸ φαινόμενο τῆς μαθήσεως έχουν άξια και βοηθοῦν πολὺ στην άπόκτησι γερῶν γνώσεων και στην άξιοποίησι τὼν διαφόρων κλάδων που διδάσκονται. Ἀλλ' ἡ ψυχολογία τῆς μαθήσεως δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ στὰ παραπάνω σημεία μόνο. Ἐπεκτείνεται και σὲ άλλα, ἴσως πὺ ἀξιόλογα, που έχουν σχέση με τις σύγχρονες ἐπιδιώξεις τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης. Αὐτὰ εἶναι, π.χ. οἱ πληροφορίες που παίρνωμε σχετικά με τὴ στάσι τὼν ἀνθρώπων και τὴ συμπεριφορά τους ἀντιμετωπίζοντας διάφορα προβλήματα, ἐπίσης με τὴν κοινωνική μας προσαρμογή, με τὸν χαρακτήρα μας, τις άποτιμήσεις και κρίσεις πάνω στις διάφορες άξίες τῆς ζωῆς μας, τις πεποιθήσεις μας, τὰ ἰδεώδη μας. Τις πληροφορίες αὐτὲς μᾶς τις παρέχει ἡ συνδυασμένη έρευνα τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας και τῆς μελέτης τοῦ παιδιοῦ. Ὑλὴ αὐτοῦ τοῦ εἶδους πολλὲς φορές παραλείπεται ἀπὸ τὰ προγράμματα που ἀναφέρονται στην κατάρτισι τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Καὶ όμως έδω ἴσως βρίσκεται ἡ σπουδαιότερη συμβολὴ τῆς σύγχρονης ψυχολογικῆς έρευνας στὸν τομέα τῆς άγωγῆς.

Ἐκτο, ἡ ψυχολογία τὼν ατομικῶν διαφορῶν. Σύγχρονες κατευθύνσεις στὴ φιλοσοφία τῆς άγωγῆς τονίζουν ἰδιαίτερα τὴ σπουδαιότητα τοῦ ατόμου. Ἐπίσης, στὴ σημερινὴ παιδαγωγικὴ πράξι, με τὴν εἰσαγωγή τοῦ κλάδου τοῦ γενικοῦ ψυχολογικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιδιώκεται ἡ βαθύτερη κατανόησις τοῦ κάθε παιδιοῦ, τοῦ κάθε έφήβου, τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τόσο ὡς ατομο, ὡς μονάδα, ὥς και στις σχέσεις του με τοὺς συνανθρώπους του, κλάδου τῆς Παιδαγωγικῆς γύρω ἀπὸ τὴν άγωγή τὼν ἀνωμάτων, καθυστερημένων κλπ. γύρω ἀπὸ τὰ παιδαγωγικά προβλήματα τὼν ἐξαιρετικῶν μαθητῶν, έπίσης, άποδίδεται μεγάλη σημασία στὸ ατομο. Ἀλλες νεώτερες κατευθύνσεις στὴ ψυχολογία εξαίρουν τὴν άνάγκη τῆς εξέτασεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς μιὰ ὀργανική, διαθρωμένη ὀλότητα και μάλιστα με τρόπο γενετικό, έξελικτικό. Ὅλες αὐτὲς οἱ σύγχρονες τάσεις ἐπιβάλλουν ὥς ληφθοῦν ἀνάλογα μέτρα για τὴν κατατόπισι τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ στὸ διάστημα τῆς καταρτίσεώς του. Καὶ ἡ μελέτη τοῦ ατόμου παραμένει χωρὶς προοπτική, ἐάν δὲν εξέτασωμε παράλληλα και τοὺς διαφόρους τύπους τὼν ατόμων....

Μορφές που σελαγίζουν στο πάνθεον της 'Ηπειρωτικής ιστορίας

ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Ο ΠΡΩΘΙΕΡΑΡΧΗΣ ΤΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΙΣΜΟΥ

Υπό ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Ολίγες μονάχα 'Αλκυονίδες ημέρες γαλήνεψαν το άνταριασμένο από την έντονη δράση και την αγρύπνια μέτωπό του, ολίγες μονάχα 'Αλκυονίδες ημέρες γαλήνεψαν το πολυκουρασμένο και πολυβασανισμένο κορμί Του.

Ολόκληρη σχεδόν η Ζωή Του ήτανε μιά απέραντη άλυσσίδα από αγώνες και θυσίες, ήτανε μιά άλυσσίδα από αγρύπνιες και αγώνιες, ήτανε μιά άλυσσίδα από ένθουσιασμούς και δραματισμούς.

Μιά Ζωή ημίσειας έκτονταετηρίδος κατηναλώθη γύρω από την διακονίαν του 'Εθνους και της 'Εκκλησίας, κατηναλώθη γύρω από την διατήρησιν του έθνικου φρονήματος των υποδούλων, κατηναλώθη γύρω από την ίδρυσιν σχολείων και διατήρησιν ευαγών ιδρυμάτων, κατηναλώθη γύρω από την μόρφωσιν φλογερών διδασκάλων, κατηναλώθη γύρω από την καταπολέμησιν κάθε ξενικής προπαγάνδας που έμόλυνε το έδαφος της 'Ηπείρου Του.

Της 'Ηπείρου Του... ναι που την υπηρέτησε επί μισόν αιώνα και δέν την εγκατέλειψε παρά μονάχα όταν η καρδιά Του έπαυσε να πάλλει και οι παλμοί της αντισμωθήκανε με την άρμονία του Σύμπαντος.

Μορφή ήγερτική—'Εθνική και ποιμαντορική—περισσότερον έθνική, ο θρυλικός Πρωθιεράρχης του 'Ηπειρωτισμού από της 5ης πρωϊνής ώρας της 21 Μαρτίου έκλεισε τον κύκλον μιάς μεγαλειώδους τροχιάς που διέγραψε περί τον ήλιον της Ζωής και της δράσεως Του.

Ένας ήλιος έσβυσε.—Ένα πένθος μέγα έκάλυψε την 'Ηπειρωτικήν Γήν — Μιά θλίψη απέραντη σκορπίστηκε στο Πανελλήνιον.

«Πέθανε ο θρυλικός Δεσπότης Σπυρίδων»—γιατί αυτός ήτανε ο τίτλος Του για όλους τους 'Ηπειρώτας και όταν ακόμα άνηλθε στην ύψιστη βαθμίδα της 'Εκκλησιαστικής 'Ιεραρχίας, στον 'Αρχιεπισκοπικό θρόνο των 'Αθηνών.

Ο Δεσπότης δέν υπάρχει πιά. Ο Πρωθιεράρχης του 'Ηπειρωτισμού στέκει πιά σαν το βουβό και ίσκιωμένο Γιαννιώτικο Κάστρο. Ο 'Ηπειρώτης των 'Ηπειρωτών δέν υπάρχει πιά. Η Μορφή του θά σελαγίζει πλέον ανάμεσα στο Πάνθεον της 'Ηπειρωτικής μας 'Ιστορίας.

Η 'Ηπειρος ήτανε η άσβεστη φλόγα της ψυχής Του, η 'Ηπειρος ήτανε, η μεγάλη δύναμις της αδυναμίας Του. Η 'Ηπειρος άποτελούσε το

Με τα παραπάνω δέν υποστηρίζομε, ότι κατά την κατάρτισιν του διδακτικού προσωπικού πρέπει να εισέλθωμε σε λεπτομέρειες τεχνικές. Όχι! Έκείνο που θέλομε να τονίσωμε είναι, ότι κάποιος κατατοπισμός στα προβλήματα αυτά ένδεικνυται να γίνεται τον καιρό των καταρτίσεων του διδακτικού προσωπικού.

(συνέχεια στο έπόμενο τεύχος)

Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

απέραντο θέατρο της χαράς και των πόνων Του.

Οι χαρές της ήτανε και δικές Του χαρές, οι λύπες της, οι πόνοι της, το ματωμένο κορμί της και το άλυσσοδεμένο και σκλαβωμένο κομμάτι της, ήτανε το απέραντο θέατρο των πόνων, των αγώνων, των φροντίδων Του.

Οι θύμης Του γύρω από την 'Ηπειρον ξεκινούσαν από τα περήφανα βουνά της και το έρμα της νοσταλγίας Του σταματούσε στης θρυλικής πρωτεύουσάς της τα σχολεία.—Ναι—τα σχολεία. Αυτά υπήρξαν το απέραντον πεδίο της μεγαλειώδους δράσεώς Του, αυτά υπήρξαν κάτι από το ξαναγύρισμα της Ζωής Του στα πρώτα άλησμόνητα χρόνια της ποιμαντορίας του ως «Δεσπότη Βελλᾶς και Κονίτης».—ναι ως «Δεσπότη Βελλᾶς και Κονίτης». Ένα όνομα και ένας τίτλος που θά τα συγκρατήσει εύλαβικά στη μνήμη της και θά τα διαιωνίσει από γενεάς εις γενεάν όλη η 'Ηπειρος, έλεύθερη και σκλαβωμένη—για την ώρα.

Η Κόνιτσα ήτανε το λυκαυγές των 'Ηπειρωτικών δραματισμών Του.

Η Βελλᾶ στάθηκε η κολυμβήθρα των έθνικων έξορμήσεών Του.

Τα Γιάννινα, τα θρυλικά, υπήρξαν η αποθέωσις του 'Ηπειρωτισμού Του.

Κοντά στην 'Ηπειρο βρήκε η διψασμένη ψυχή Του την αιώνια Μοῦσα της στα θέματα της και τα παλιά και άλησμόνητα έκείνα χρόνια της δράσεώς Του με της Βελλᾶς το δημιουργικόν έργον, για να βγάλει απ' εκεί τον καινούργιο και φλογερό τύπο του δασκάλου που του χρειαζότατε για την Β. 'Ηπειρο. Και ο τίτλος Του αυτός ως 'Επισκόπου Βελλᾶς ήτανε ο συνεκτικός δεσμός της Μοίρας του, ήτανε ο τίτλος που μετουσιώθηκε στην ψυχή Του ως δραμα, ήτανε ο τίτλος που τον ένεψώσε εις όλας του τās περιπετείας, ήτανε ο τίτλος που έμαλάκωσε τους πόνους Του, όταν δέχτηκε από καιρού εις καιρόν πλήγματα, ήτανε ο τίτλος που τον άνέδειξε ως τον μεγαλύτερον 'Ηπειρώτην των 'Ηπειρωτών.

Εάν για τους 'Ιστορικούς και τους 'Ηπειροτογράφους και τους Πανέλληνες η Βελλᾶ είναι ένα Μοναστήρι, για τον Σπυρίδωνα ήτανε και θά είναι αιώνια ένα σύμβολο φωτεινού και ύψηλου στοχασμού, ήτανε ένα εργαστήριο έθνικης προεργασίας.

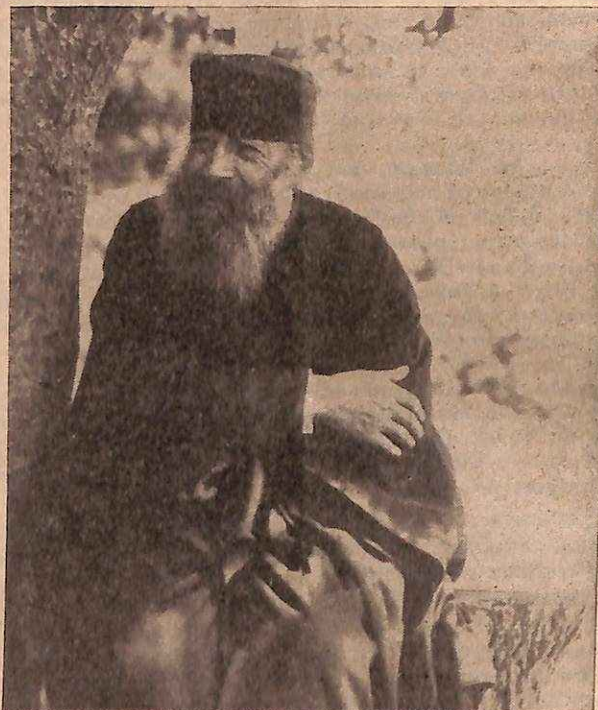
Η 'Ηπειρος και το ξαναγύρισμα της Ζωής Του με τους αγώνες του τους 'Ιστορικούς για την άπελευθέρωση του σκλαβωμένου τμήματός της, φάνταζαν τώρα στα στερνά χρόνια της Ζήσης Του και στην πλημμυρισμένη από πικρίαν ψυχήν του, σαν ανοιξιάτικα όλοπόρφυρα δειλινά.

Μακράν της 'Ηπείρου ζούσε με τα αισθήματα που ζούν οι νομάδες και οι ξεριζωμένοι μέσα στην ατμόσφαιρα των μεγαλοπόλεων, όταν όμως μέσα στα μουντά και πνιχτά σκοτάδια της τωρινής πραγματικότητας τον κύκλωναν οι θύμης για την 'Ηπειρο, το δράμα της σιγόλαμπε τριγύρω Του σαν κάποιο φτωχικό άγιοέρι.

Έτσι μέσα στο πέραςμα του χρόνου από της πρώτης μεγαλειώδους έξορμήσεώς Του ως θρυλικού Δεσπότη Βελλᾶς και Κονίτης και έν συνεχεία μέχρι της άνευ προηγουμένου δράσεώς Του ως Δεσπότη των Γιαννίνων, μέσα δηλαδή στη δράση Του αυτήν την μεγαλειώδη στην 'Ηπειρο, δράση που την καλύπτει μισό αιώνας Ζωή, στη Μορφή του εγκατοπρίζονται και συναντιώνται οι μεγάλες άξίες της Ζωής, συναντιώνται το άγιον με το ώραϊον, συναντιώνται το έθνικόν με το άληθινόν, συναντιώνται το ήρωϊκόν με το άλτρουστικόν, συναντιώνται η εύποιία με την συμπόνια, συναντιώνται η βαθειά συναντίληψη και συμπάρασταση με την πραγματική μορφή της Χριστιανικής αγάπης.

II

Καί εάν τώρα σχίζοντας πρὸς στιγμήν τὰ μουντόπλεχτα δίχτυα τοῦ χρόνου, θελήσουμε ἐν συνεχείᾳ νὰ διακρίνουμε καὶ κάποιες ἄλλες εἰκόνες φωτεινῆς ποῦ προβάλλουν στὸ βάθος τῆς στράτας τῆς Ζήσης Του, θὰ ἀνακαλέσουμε στὴ θύμησίν μας τὸν δραματιστὴν *Ἰερᾶρχον, μὲ τῆς Βελλᾶς τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖον*, τὸ Ἀκριτικό αὐτὸ Ἑπειρωτικὸ φρούριο ποῦ ἐνσαρκώνει καὶ συμβολίζει τὴν προσπάθειά τῆς προσκολλησέως εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἑπείρου, συμβολίζει τὴν μεγαλειώδη καὶ πρωτοποριακὴν ἰδέαν Του τῆς μορφώσεως τύπου δασκάλου τοῦ χωριοῦ, τόσο γιὰ τὴν ἐλευθέρη ὅσον καὶ γιὰ τὴν σκλαβωμένην Ἑπείρο, συμβολίζει τὴν ἰδέαν τοῦ συν-

δυασμοῦ τῆς παιδαγωγικῆς μορφώσεως καὶ τοῦ γεωργικοῦ καταρτισμοῦ σὲ τρόπον ὥστε ὁ δάσκαλος τῆς ὑπαίθρου νὰ εἶναι προσκολλημένος στὸ ἔργον του, νὰ εἶναι προσηρμοσμένος στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἑπειρωτικοῦ χωριοῦ, καὶ τοῦ πῶ ἀπόκεντρον καὶ νὰ μὴ ὀνειροπολεῖ τὸν δρόμον γιὰ τὰ ἀστικά κέντρα καὶ τὶς μεγάλες πόλεις.

Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα τῆς ἀστυφιλίας, μὲ τὶς ὁδυνηρὰς συνέπειάς του γιὰ τὴν ὑπαίθρο καὶ γιὰ τὴν Ἑπείρο γενικά, τὸ συνέλαβε εἰς βάθος ὅσον κανένας ἐκπαιδευτικὸς καὶ ἦταν τὸ μεγάλο δράμα τῆς ἀναγεννητικῆς προσπάθειας τοῦ σχετικὰ μὲ τὴν Ἑπείρο.

Καὶ ἐπαναφέροντες ἐν συνεχείᾳ στὴ θύμησίν μας καὶ ἄλλες εἰκό-

νες γύρω ἀπὸ τὴν ψυχοσύνθεσιν τῆς φλογερᾶς προσωπικότητός του, σταματοῦμε στὴν εἰκόνα ἐκείνη ποῦ δείχνει τὴν πνευματικότητα τοῦ Πρωθιεράρχου Αὐτοῦ τῆς Ἑπείρου μὲ τὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», τοῦ πρωτοποριακοῦ ἐκείνου Περιοδικοῦ, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν τρανταχτερὴν πνευματικὴν συμβολὴν τοῦ στὴν Ἑπειρογενεσίᾳ, τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου ποῦ *σὺν μετέωρῳ φώτισε τὸν Ἑπειρωτικὸν ὁρίζοντα ἐπὶ 16 δλάνερα χρόνια*, τοῦ περιοδικοῦ ποῦ στάθηκε σταθμὸς στὴν ἔρευνα τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπείρου μας, τοῦ περιοδικοῦ ποῦ χρησίμευσε ὡς πρότυπον γιὰ μιὰ κίνησιν πνευματικὴν ποῦ ἀντιγράφηκε ἀργότερα ἀπὸ παρόμοιες ἐκδόσεις μὲ τὰ Θρακικά, τὰ Μακεδονικά, τὰ Μικρασιατικά καὶ τὰ Κρητικά Χρονικά, τοῦ περιοδικοῦ ποῦ στολίζει τὰς Βιβλιοθηκὰς ὁλων τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Εὐρώπης, *τοῦ περιοδικοῦ ποῦ φέρει ἀνάγλυφον τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητός Του*.

Ἦταν ἡ πιὸ ρωμαλέα ἐξόρμησις γύρω ἀπὸ τὴν συγκέντρωσιν ὕλικοῦ λαογραφικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ γλωσσικοῦ καὶ γύρω ἀπὸ κάποια σοβαρὴ προώθησις γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴν πλέον μελέτη τῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας.

Ἰσως νὰ μὴ ὠλοκληρώθηκε ἡ προσπάθειά του ἐκείνη, ἀλλὰ τὸ ὕλικον ποῦ ἦλθεν εἰς φῶς ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, τῆς Βιέννης καὶ ἀλλασθέν, δίνει τὴν εἰκόνα τῆς ἐπὶ συγχρονισμένης πλέον βάσεως συγγραφῆς εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑπειρωτικῆς μας ἱστορίας.

Ἡ διὰ τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» πρωτοποριακὴ προσπάθειά του θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβει τὴν σελαγιζούσαν κορυφὴν εἰς τὴν κλίμακα τῆς πυραμίδος τῆς πολυκύμαντης δράσεώς του, ὥστε ἀπὸ τὴν τῆς Βελλᾶς.

Ἀλλ' ἐάν ἡ ἑδαφικὴ ἱερωργία του στὴ Βελλᾶ, μὲ τὸ πνευματικὸν του φτερούγισμα διὰ τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἀποτελοῦν τὴν σελαγιζούσαν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῆς δράσεώς του, ἡ πρωτοποριακὴ του ἐξόρμησις γιὰ τὴν περίσωση τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ συναισθήματος στὴν Ἐπαρχία Κονίτσης, οἱ ἀγῶνες του γύρω ἀπὸ τὶς ξένες προπαγάνδαι, — τὴν Ἀλβανικὴν καὶ τὴν Ρουμανικὴν — ποῦ ἐλυμαίνοντο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ Ἀκριτικό αὐτὸ μῆμα τῆς Ἑπείρου, οἱ φροντίδες του γιὰ τὴν ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης, οἱ μόχοι του γιὰ τὰ εὐαγγέλια ἱδρύματα τῆς Ἑπείρου, ὁ ἔρως του ὁ ἀσίγαστος γιὰ τὴν Ζωσιμαίαν καὶ τοὺς Ζωσιμάδες καὶ γενικά γιὰ τοὺς εὐεργέτας τῆς Ἑπείρου, τῆς χώρας αὐτῆς τῶν ἀπεραντῶν θυσιῶν καὶ τοῦ διηνεκοῦς μαρτυρίου, ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν σελίδες τῆς ἐκρήξεως τῆς προσωπικότητός Του, ἀποτελοῦν σελίδες ὅπου ἐγκατοπτρίζεται ἡ δράσις Του ἡ ἐθνικὴ καὶ ἡ θρησκευτικὴ ὡς τοῦ θρυλικοῦ Δεσπότη τῶν Γιαννίνων, ἀποτελοῦν σελίδες ὅπου ἡ εἰκὼν Του ὡς ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου μὲ τὸν ρόλον του τὸν ἐμψυχωτικὸν καὶ μὲ τὴν δράσιν Του τὴν μεγαλειώδη στὸν Βορειο-πειρωτικὸν ἀγῶνα, θὰ εἶναι σελίδες ὅπου θὰ ξαναζῇ ὅ,τι ἡρωϊκώτερον, ὠραιότερον, συγκινητικώτερον ἀλλὰ καὶ αὐτόχρονον θρυλικὸν θὰ μποροῦσε ἐν τῷ προσώπῳ Του νὰ ἐπιδείξει ἡ Ἑπείρος, ὅπου κάθε βράχος καὶ φαράγγι τῆς, κάθε πέτρα καὶ χαλκὴ τῆς, εἶναι συνδεδεμένα μὲ κάποια ἀνδραγαθία καὶ διαλαλοῦν κάποια δόξα.

Ἔτσι στὴ συνείδησιν τῆς νεωτέρας γενεᾶς — Σπυριδίων ὁ Πρωθιεράρχης τοῦ Ἑπειρωτισμοῦ — θὰ προβάλλει ὄχι μονάχα σὺν ἰδέᾳ καὶ θρόλῳ ἀλλὰ καὶ σὺν αἰώνιον ὑπόδειγμα μιμήσεως καὶ ἐμπνεύσεως γιὰ κάθε τι ἀνώτερον καὶ ἀλτρουϊτικώτερον.

Ἡ Μορφὴ Του γιὰ τὴ νέα γενεὰ καὶ γιὰ τοὺς μεταγενεστέρους θὰ

είναι σάν κάποιο έγερτήριο σάλπισμα, σάν κάποια ύπόμνηση και ιερή παρακαταθήκη, γιατί στη Μορφή Του συναντώνται τὸ ἡρώϊκόν και τὸ ἐθνικόν, συναντώνται τὸ ἅγιον και τὸ ἄλτρουϊστικόν, συναντώνται τὸ ὠραϊόν και τὸ ἀληθινόν και καταυάζονται ὅλα τους ἀπὸ τὴ μυστικιστικὴ ἀγύλη τῆς θρησκευτικότητος.

Ἡ Μορφή Του εἶναι ἡ σύνθεσις τῆς μελωδίας ἐκείνης ποὺ ἐξεπήγασεν ἀπὸ τὴν πληξίν τῶν χορδῶν τοῦ φλογεροῦ ἐθνικισμοῦ Του, και μετεβλήθη εἰς Πανηπειρωτικὸν ἐμβατήριον μὲ τοὺς ἐπὶ μέρους μελωδικούς τόνους ποὺ ἐξεπορεύθησαν ἀπὸ τὴν Βελλᾶ και τὰ Γιάννινα, ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο και τὸ Λεσκοβίκι, ἀπὸ τὴν Ἐρσέκα και τὴν Κόνιτσα.

Ἀπὸ τὴν Κόνιτσα... ναί... τὴν κοιτίδα ἐκείνην τοῦ λυκαυγοῦς τῆς πρώτης ἐξορμήσεώς Του, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα ὅπου ὁ θαυμασμός ὅλων τῶν κατοίκων και τῶν 46 χωριῶν τῆς εἶχε μετουσιωθῇ σὲ λατρεία και σὲ ἀγάπη πρὸς τὸ πρόσωπόν Του.

«Τὸ εἶπε ὁ Δεσπότης—τέλειωσε. Οἱ ἐχθροὶ ἀφωπλιζόντανε, οἱ φίλοι σιωποῦσαν. Οἱ ξενικὲς προπαγάνδες σαρωνόντανε».

Τὸ νὰ θαυμάζεται τις δὲν εἶναι τίποτε, τὸ γεγονός ποὺ ἔχει σημασίαν εἶναι νὰ ἀγαπᾶται τις. Καὶ τὸ δεύτερο αὐτὸ ἦταν ποὺ συνεκέντρωνε ὁ θρυλικὸς αὐτὸς Δεσπότης κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἱεραρχίας Του στὴν Κόνιτσα, ὅπου φυλακισμένος ἀπὸ τὸν Τζαβῆτ—Πασᾶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἐπολιορκεῖτο τὸ Μπιζάνι, θέλουν νὰ τὸν φυλαδεύσουν οἱ ἴδιοι οἱ Μπέηδες τῆς Κόνιτσας, ἀλλ' Ἐκεῖνος ἀρνεῖται, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα ὅπου και οἱ Χανούμισσες ζητοῦν ἐν διαδηλώσει ἀπὸ τὸν Τζαβῆτ «τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ Δεσπότη», ἀπὸ τὴν Κόνιτσα ὅπου—κατόπιν μηνύματος τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Ἐσπᾶτ—Πασᾶ ποὺ τὸν καθιστοῦσε ὑπεύθυνον γιὰ τὴν Ζωὴν «τοῦ Βελλᾶς και Κονίτσης», ὁ Ἐσπᾶτ εἰδοποίησε τὸν Ἀλῆ—ΡΙΖᾶ στὰ Δολιανὰ «νὰ μὴ πάθει τίποτε ὁ Δεσπότης», ἀπὸ τὴν Κόνιτσα ὅπου ὁ Τοῦρκος Εἰσαγγελέας πείθει τὸν Τζαβῆτ κατὰ τὴν ἀποχώρησή του ἐκ Κονίτσης νὰ μὴ παραλάβει μαζί του και τὸν Δεσπότη (γιατὶ ἤθελε ὁ Τζαβῆτ νὰ τὸν παραλάβει) γιὰ νὰ προστατευθῇ μὲ τὴν παρουσία Του ἡ ζωὴ τῶν τούρκων στρατιωτῶν ποὺ νοσηλευόντανε στὸ νοσοκομεῖο Κονίτσης, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα τέλος ὅπου ὁ Δεσπότης ὕστερα ἀπὸ τὴν φυγὴ τοῦ Τζαβῆτ—τὴν φυγὴ τὴν ἄδοξο—ἀναλαμβάνει τὴν Διοίκηση τῆς Πολιτοφυλακῆς μέχρι τῆς ἀφίξεώς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ και τῆς θριαμβευτικῆς ἀργότερα εἰσόδου στὴν Κόνιτσα τοῦ τότε διαδόχου Γεωργίου τοῦ Β' μετὰ τὴν ἀνακήρυξη στὰ Γιάννινα τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου ὡς Βασιλέως.

Και ὅταν μέσα σὲ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ ὁ τότε διάδοχος Γεώργιος ὁ Β'—και μετέπειτα τραγικὸς Βασιλεὺς—ἔμπαινε στὴν Κόνιτσα, τὰ ἐξαγρυπνημένα ἀπὸ τὴ φυλακὴ μάτια τοῦ Δεσπότη πλημμύρισαν ἀπὸ δάκρυα.

Ἦτανε αὐτὸ τὸ κάτι ποὺ δίνει ἀξία στὴ Μοῖρα τοῦ ἀτόμου, ἦτανε αὐτὸ τὸ κάτι—αὐτὸ τὸ δακρύβεκτο διαμάντι—ποὺ πρέπει νὰ διατηροῦμε στὴ ζωὴ μας τὴν ἰδιωτικὴ, τὴν ἐθνικὴ, τὴν θρησκευτικὴ. Ἦτανε αὐτὸ τὸ κάτι ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ μεγαλεῖον και τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ἀγῶνος τοῦ θρυλικοῦ ἐκείνου φυλακισμένου Δεσπότη.

Ἦτανε γι' Αὐτὸν ἡ στιγμή τῆς αἰωνιότητος, ντυμένη μέσα στὸν ἀνάνερο πέπλο και μέσα στὴν ἄχνα τῆς παροδικότητος.

III

Ἐτελειώσαμε....

Ἡ ταπεινότης τοῦ χαράξαντος τίς λίγες αὐτὲς γραμμὲς διατηρεῖ

Θέματα συνεργασίας Σχολείου και Οικογενείας

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ

τῆς κ. ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—ΠΑΤΣΗ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο και τέλος)

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Και τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον ἐπιδρᾷ στὸ παιδί. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἐπίδρασή του στὸ χωριό, διαφορετικὴ στὴν πρωτεύουσα μιᾶς ἐπαρχίας, διαφορετικὴ στὶς μεγαλουπόλεις, στὴν Ἀθήνα—Θεσσαλονίκη—Πειραιά. Διαφορετικὰ ἐπιδρᾷ τὸ ἀγροτικὸ περιβάλλον ἀπὸ τὸ ἀστικό, τὸ νησιωτικὸ κλπ.

Φτωχὴ ἡ πείρα ποὺ ἀποκομίζει, ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, τὸ χωριατόπουλο. Πλουσιωτάτη ἡ πείρα τοῦ παιδιοῦ τῆς Ἀθήνας. Ἐνα μόνον πλεονέκτημα ἔχει τὸ παιδί τῆς ὑπαίθρου: τὴ σαφήνεια τῶν λίγων γνώσεων και παραστάσεών του. Ἀντίθετα τὸ παιδί τῆς πόλης ἔχει πολλὰς μαθῶν καὶ οὐκ ἐπιδράσεις. Ἡ κίνησις, ὁ ἐκνευρισμός, ἡ διαρκὴς ῥοὴ τῆς ζωῆς τῶν πόλεων, δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ συγκρατήσῃ μὲ τὸ πρῶτο τὰ ἀντικείμενα τοῦ γύρω του περιβάλλοντος. Στὸ χωριὸ ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ προσέξῃ τὸ παιδί, νὰ τὰ ἰδῇ, νὰ τὰ περιεργασθῇ. Ἐχει σαφεῖς ἀντιλήψεις γιὰ πρόσωπα, ζῶα, πράγματα. Πολύτιμο τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως. Μαθαίνει ἀπὸ μικρὸ νὰ συναναστρέφεται μὲ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸ κόσμον, νὰ τὸν παρατηρῇ, νὰ τὸν ξεψαχνίξῃ. Γιατὸ ἡ φυσικὴ του ἐξυπνάδα—προῖόν τοῦ καθαροῦ ἀέρα και τῆς ἀπλῆς ζωῆς τοῦ ὑπαίθρου—μπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ θαύματα ὅταν βρεθῇ ἀργότερα στὴν πόλη γιὰ νὰ σπουδάσῃ, νὰ μάθῃ τέχνη, νὰ δημιουργήσῃ. Κατὰ τοῦτο ὑπερτερεῖ τῶν δικῶν μας παιδιῶν. Γιὰ νὰ ἀποκτήσουν και τὰ δικὰ μας

γιὰ τὴν προσωπικότητά τοῦ θρυλικοῦ αὐτοῦ Δεσπότη τὸν σεβασμὸν και τὴν ἀγάπην ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὡς μικρὸς μαθητὴς τοῦ Σχολαρχείου—ἐδῶ δηλαδὴ και πενήντα χρόνια—ἀντίκρυζε τὴ σεβάσμιαν Μορφή Του φιλοξενουμένη τακτικὰ στὸ ἀρχοντικὸ τῶν παπῶδων Του στὴν Πυρσόγιαννη Κονίτσης και ἡ ἐπίδραση τῆς πρώτης ἐκείνης ἀκτινοβολίας Του τοῦ μένει ζωντανὴ και χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς μακρυνῆς ἐκείνης μαθητικῆς του ἡλικίας.

Ἀργότερα τὸν θαυμασμὸν του τὸν μετέτρεπε σὲ συνεργασίαν στὴν ἰδεώδη ἐκείνη πνευματικὴ ἐξόρμησις τοῦ Δεσπότη μὲ τὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν».

Τώρα ποὺ ὁ Γίγας αὐτὸς τοῦ Ἡπειρωτισμοῦ ἀνήκει στὴν ἀθανασία και στὸ θρόλον—ἀφοῦ ἔχυσε και ἡ ταπεινότης μας μὲ τὴ σειρά του—ὅπως ὅλη ἡ ἀπέραντη χορεία τῶν Ἡπειρωτῶν ἀπ' τὴν Ἀθήνα και τὸν Πειραιά—θαλερὸν δάκρυ στὸν νεκρὸ τάφο Του, θέλει πάντοτε νὰ πιστεύει, πῶς ἡ προτομὴ ποὺ θὰ Τοῦ στήσῃ ἡ Ἡπειρος—μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου και μὲ τὴν ἀπάμβλυνση τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν—δὲν θὰ εἶναι μονάχα τὸ σύμβολο τοῦ ἐλαχίστου φόρου εὐγνώμοσύνης, δὲν θὰ εἶναι μονάχα ὁ μυστικὸς ἐκεῖνος ἀνδριάντας ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ διδασκωνταὶ ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι—ἀλλὰ θὰ εἶναι ἴσως και τὸ μικρότερο δεῖγμα τῆς αἰωνίας λατρείας και ἀγάπης τῆς Ἡπείρου πρὸς Ἐκεῖνον, ποὺ ἐκλείσε μέσα Του ἐπὶ μισὸν αἰῶνα ὅλους τοὺς καύμους τῆς Ἡπείρου.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἐνισχύσωμε τὴν παρατηρητικότητα. Εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ μικρὰ νὰ τοὺς πλουτίζωμε τὸν παραστατικὸν τοὺς κύκλο. Νὰ τὰ φέρωμε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμον τοῦ ὑπαίθρου: Νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ: πρόσωπα, ζῶα, πράγματα. Ὅχι ἀπὸ φωτογραφίες ἢ εἰκόνες. Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα. Αὐτὸ θὰ τὸ πετύχωμε μὲ ἐκδρομὰς, μὲ ἐπισκέψεις, μὲ θερινὴν διαμονὴν σὲ κάποιο χωριό. Εὐτυχῶς λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, στὰ προσάστειά της, ὑπάρχει τέτοιος πλοῦτος. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μὴν ξέρουν τί εἶναι πρόβατο, γίδα, ἀγελάδα, κότες, ἀμπέλι, ἑλῆα, πορτοκαλιὰ κλπ. Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸ περιβάλλον εἶναι ἀπαραίτητη.

Τὸ ἴδιο θὰ κάνωμε καὶ γιὰ πράγματα τοῦ περιβάλλοντος τῆς πόλης. Θὰ τὸ πηγαίνομε στὰ ἀξιοθέατα μέρη νὰ ἰδῇ: δρόμους, γειτονιές, μνημεῖα, πάρκα, πλατεῖες, γυμναστήρια, θέατρα, σχολεῖα, μαγαζιά, βιομηχανίες, λιμάνια, μεταφορικὰ μέσα κλπ. Τῇ δουλειᾷ αὐτῇ τὴν κάνει τὸ σχολεῖο μὲ τὸ μάθημα τῆς πατριδογνωσίας. Μπορεῖ ὅμως καὶ τὸ σπῖτι νὰ προετοιμάσῃ τὸ ἔδαφος.

Ἐπειδὴ τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ἐπιδρᾷ μορφωτικά, ἢ δὲ ἐπίδρασὴν τοῦ εἶναι δραστηριῆ, εἶναι καλὸ νὰ μὴ φέρωμε τὸ παιδί σὲ ἐπαφὴ μὲ ὠρισμένα πράγματα ἢ γεγονότα. Δὲν πρέπει νὰ τὸ παίρνωμε μαζί μας στὶς διασκεδάσεις μας, στὰ πάρτυ μας, στὰ κέντρα ψυχαγωγίας κλπ. Στους χώρους αὐτοὺς δὲν μορφώνεται τὸ παιδί. Μαθαίνει τὶς ἀδυναμίες μας, βρίσκεται σὲ κύκλο ἔξω ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντά του. Γενικά, γιὰ νὰ τελειώσωμε καὶ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό, λέμε ὅτι τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ἐπιδρᾷ στὸ παιδί ὅσο καὶ τὸ οἰκογενειακόν. Ἡ ψευτιά, ἡ κατεργαρία, ἡ ὑποκρισία, ὅλα ὅσα βλέπει τὸ παιδί νὰ γίνωνται στὴν κοινωνίαν τῶν μεγάλων, ζημιώνουν τὸ ἦθος του, τὴ χρηστοτήθειά του.

Μερικοὶ μάλιστα ἐπιθεωροῦνται σχολεῖον καὶ παιδαγωγοὶ μας, ἔχοντας ὑπόψιν τῇ χαλάρωσιν τοῦ ἦθους τῶν παιδιῶν, στὴν περίοδο τῆς κατοχῆς, τότε πού ἡ πείνα ἀνάγκασε στρατιᾶς ὁλόκληρας παιδιῶν νὰ ἀλητεύουν, ἔφθασαν στὸ συμπέρασμα ὅτι πολλὰ ἐλάχιστα πράγματα μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχολεῖο καὶ ἡ οἰκογένεια ὅταν τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον ἀσχετῇ ἀντίθετον ἐπίδραση. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀλήθεια, ἰδίως εἰς κρίσιμους περιόδους. Ἀλήθεια ὅμως εἶναι καὶ τὸ ἄλλο ὅτι δηλ. καὶ τὸ σχολεῖον πολλὰς δυσμενεῖς ἐπιδράσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος διορθώνει. Ἰδίως ἂν τὸ συνδράμῃ καὶ ἡ οἰκογένεια τὸ κακὸ μειώνεται στὸ ἐλάχιστον. Τὸ κακὸ αὐτὸ θὰ διορθωθῇ ριζικὰ ὅταν ἡ κοινωνία φτάσῃ στὴν ἰδανικὴ τῆς μορφῇ: ὅταν δηλ. κατορθωθῇ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ Kriek «ὅλοι μορφώνουν ὅλους», μὲ ἄλλα λόγια ὅταν τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον — λόγω τῆς ἰδανικῆς μελλοντικῆς του ὁργανώσεως — θὰ ἀσκήσῃ μόνον εὐεργετικὴ ἐπίδραση καὶ ὄχι δυσμενῆ, ὅπως συμβαίνει σήμερα. Μὰ ὅσο νάρθῃ αὐτὴ ἡ εὐλογημένη ἐποχὴ — κατὰ τὴν ὁποία οὔτε «κακὲς συναναστροφές», οὔτε οἱ ἀσχημίες τῆς σημερινῆς κοινωνίας θὰ ὑπάρχουν — τὸ παιδί μας θὰ ὑπόκειται στὴν δυσμενῆ ἐπίδραση τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τὴν ὁποία θὰ ἀμβλύνωμε, ὅσο μπορούμε, σεις οἱ γονεῖς στὸ σπῖτι (οἰκογενειακὸν περιβάλλον) καὶ ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι στὸ σχολεῖο (σχολικὸν περιβάλλον). Γιὰ τὸ πρῶτον μιλήσαμε παραπάνω. Γιὰ τὸ δεῦτερον θὰ μιλήσουμε τώρα.

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ σχολείου εἶναι ἡ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ. Ἀγωγή εἶναι ἡ ἐπίδραση τῶν ἐνηλίκων ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων. Ἡ ἀγωγή αὕτη, πού στὸ σπῖτι καὶ στὴν κοινωνίαν τελεῖται αὐτόματα, στὸ σχολεῖο γίνεται κατὰ σχέδιο. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ σχολικὴ ἀγωγή εἶναι ἡ ὁργανωμένη καὶ τὰ σχέδιο ἐπίδραση μας ἐπὶ τῶν τροφίμων. Ποιοὶ παράγοντες εἶναι φορεῖς ἀγωγῆς, μορφώσεως, διαπαιδαγωγήσεως, στὸ σχολεῖο; Εἶναι 1) Τὸ πρόγραμμα—ὑλὴ 2) ὁ δάσκαλος—φορεὺς 3) οἱ μέθοδοι—μέσα 4) τὸ παιδί, τὸ ὑποκείμενον πού θὰ δεχθῇ τὴν ἐπίδραση. Γιὰ τὸ παιδί μιλήσαμε. Ἀς πούμε καὶ γιὰ τὸ πρόγραμμα—δάσκαλος—μέθοδο. Εἶναι θέματα πῶς δὲν ἀφοροῦν πολὺ τοὺς γονεῖς. Ὡστόσο ὅμως ἂν συλλάβουν τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν τῶν

παραγόντων, ἴσως μὲ περισσότερην κατανόησιν βοηθήσουν τὸ ἔργο τοῦ σχολείου.

Τὸ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ εἶναι τὸ μορφωτικὸ ὕλικόν, οἱ γνώσεις, οἱ δεξιότητες κλπ. πού πρέπει νὰ διδαχθῇ τὸ παιδί. Οἱ σημερινὲς ἀνάγκες ἐδημιούργησαν τὶς διάφορες ἐπιστῆμες. Ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμες παίρνει τὴν ὕλη τῶν διδασκουμένων μαθημάτων τὸ πρόγραμμα. Τὰ μαθήματα εἶναι συμπυκνωμένη πείρα τῶν ἐνηλίκων πού πρέπει νὰ διοχευθῇ στους ἀνηλίκους γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀντεπεξέλθουν στὴ ζωὴ.

Ἡ ΜΕΘΟΔΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ εἶναι ὁ τρόπος, εἶναι τὸ μέσον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ μεταδοθῇ στὸ παιδί οἱ γνώσεις καὶ ἡ ὕλη τοῦ προγράμματος.

Ὁ ΔΑΣΚΑΛΟΣ εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ χειριστῇ αὐτὲς τὶς μεθόδους γιὰ νὰ μεταφράσῃ, κατὰ τὸν καλύτερον τρόπο, τὶς γνώσεις στὸ παιδί.

Καὶ τοὺς τρεῖς παράγοντες, μαζί μὲ τὸ παιδί, διαφορετικὰ τοὺς ἀντιλαμβάνεται σήμερα ἡ Ν. Παιδαγωγικὴ. Διαφορετικὰ τοὺς ἀντελαμβάνετο ἡ Π. Παιδαγωγικὴ. Τὸ πρόγραμμα λ. χ. ἡ Π. Π. τὸ θεωροῦσε σὰν κάτι τὸ πάγιο, τὸ ἀμετακίνητον, τὸ ἀναλλοίωτον. Δὲν ἐπέτρεπε στὸ δάσκαλον νὰ ξεφύγῃ οὔτε κατὰ μίαν κεραία ἀπὸ αὐτό. Κι ὅχι μόνο αὐτό. Ἀλλὰ ὥριζε καὶ τὸν ἀκριβῆ χρόνον πού θὰ διδαχθῇ καθε ὕλη. Ζητοῦσε πάγια ὁρολόγια προγράμματα καὶ ταξινομοῦσε τὴν ὕλη κατὰ μαθήματα, σὰν τὶς σαρδέλλες στὰ κουτιά, σὰν ἱατρικὰς συνταγὰς. Σήμερα ἡ ἀντίληψις αὕτη γιὰ τὸ πρόγραμμα κατέπεσε. Ἡ ἐκλογὴ, διάταξις καὶ πλοκὴ τῆς ὕλης του δοῖται σὲ γενικὰς γραμμὰς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἐπαφίεται στὰ σχολεῖα νὰ τὴ μετατρέψουν σὲ «ὁρολόγια προγράμματα» πού εἶναι διαφορετικὰ γιὰ τὰ νήπια, διαφορετικὰ γιὰ τὰ παιδιά τοῦ Δημοτικοῦ, διαφορετικὰ γιὰ τὰ Γυμνάσια. Ἐπιτρέπουν ἐπίσης, τὰ νεώτερα προγράμματα, κάθε παρέκκλιση ἀπὸ τὸ πλαίσίον τους, ἐφόσον τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ ἐκδηλωθῇ γιὰ κάποια γνώση ἐπίκαιρη πού δὲν τὴν προβλέπει τὸ πρόγραμμα.

Τὸ δικό μας ἐπίσημον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου ἔγινε στὰ 1913 καὶ ὅπως καταλαμβάνετε ἔχει μεγάλας ἐλλείψεις. Νέες ἀνάγκες δημιουργήθηκαν, νέες ἐπιστῆμες, μεγαλύτερες εἶναι οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, στὸν ἀτομικὸν αἰῶνα. Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ προγράμματός μας μελετᾶται ἤδη ἀπὸ πολλὰ χρόνια καὶ συντόμως θὰ κυκλοφορήσῃ τὸ Νέον πρόγραμμα. Ἐμεῖς στὰ σχολεῖα διδάσκουμε σήμερα ὁλόκληρη τὴν ὕλη τοῦ ἐπισήμου προγράμματος ἀλλὰ, ἐπὶ πλέον, καὶ κάθε ἄλλη χρησίμη γνώση πού δὲν περιέχεται αὐτό. Ἐπ' αὐτοῦ νὰ εἰσθε τελειῶς ἥσυχος.

Ἐρχόμεθα στὴν μέθοδον Διδασκαλίας. Ἐδῶ ἡ διαφορὰ Π. Π. καὶ Ν. Π. εἶναι τεραστιά. Τὶς παλιὰς σχολαστικὰς μεθόδους τὶς ἀντικατέστησαν νέες, ζωντανές, δημιουργικές. Ἡ διδασκαλία σήμερα δὲν στηρίζεται στὴν ἀδιάκοπτη λογοκοπίαν τοῦ δασκάλου, στὴν ἀπὸ καθέδρας διδασκαλίαν. Τὰ παιδιά δὲν ἀκοῦν μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια, μὲ σκυμένα κεφάλια, μὲ παγερὴ σιωπὴ. Ἀντίθετα παίρνουν ἐνεργὸ μέρος στὴ διδασκαλίαν, συζητοῦν, θέτουν ἀπορίες, τὶς λύνουν μόνοι τους ἢ μὲ τὴ βοήθειαν τοῦ δασκάλου.

Τὸ Ν. Σχολεῖον βάσει τὰ παιδιά στὸ κέντρον καὶ τὸ δάσκαλον στὴν περιφέρειαν τοῦ μορφωτικοῦ κύκλου. Ὁ δάσκαλος εἶναι βοηθός, φίλος, ἀδελφός, στοργικὸς πατέρας τοῦ παιδιοῦ. Μὲ τὶς δημιουργικὰς μεθόδους πού χρησιμοποιοῦ τὸ Ν. Σχολεῖον δίνει στὸ παιδί πρωτοβουλία, αὐτοπεποίθησιν, εὐθύνη. Ἀφήνει τόπον τῇ αὐτενέργειᾳ τοῦ παιδιοῦ. Κι ἔτσι οἱ γνώσεις πού μαθαίνει τὸ παιδί, τὶς μαθαίνει εὐχαρίστητα, μὲ δικήν του ἐπιθυμίαν καὶ ὄχι σὰν ἀγγαρεία. Γιατὶ ποτὲ δὲν ξεχνιοῦνται. Ἐνῶ στὰ παλιὰ Σχολαστικὰ σχολεῖα τὰ παιδιά μάθαιναν ἔξωθεν γνώσεις μὲ καταναγκαστικὸν τρόπον καὶ μόλις ἐβγαίνουν ἀπὸ τὸ σχολεῖον «τὶς ἀποτίνασαν ἀπὸ πάνω τους ὅπως ἡ πάπια τὸ νερό», καθὼς λέγει χαρακτηριστικὰ κάποιος Κερσενατάινερ! Δὲν πρόφθασαν νὰ τελειώσουν τὶς ἐξετάσεις καὶ οἱ τοῖχοι καὶ οἱ αἰλὲς τῶν σχολείων γέμιναν ἀπὸ σχισμένα βιβλία, καὶ σπασμένα μελανοδοχεῖα! Νὰ μὲ τί νόμισμα πληρώναν τὴν προσπάθειαν τοῦ παλαιοῦ σχολείου οἱ μαθηταί! Κι ἔτσι βέβαια δὲν μπορούσαν νὰ ὠφεληθοῦν οὐσιαστικά. Σκεφθῆτε καὶ σεις οἱ ἴδιοι, ἂν σήμερα θυμάσθε τίποτε ἀπὸ τὰ «μαθήματα» πού διδαχθήκατε στὸν καιρὸ σας. Λόγια ἦταν καὶ τὰ πῆρε ὁ

ΠΡΟΤΥΠΑ Σ' ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Του AD. FERRIERE

(Συνέχεια από το προηγούμενο)
4. ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Για να ξεκινήσουμε από το παιδί όπως είναι πρέπει να το γνωρίσουμε. Πρέπει να γνωρίσουμε τις ανάγκες του, τα ένστικτά του, τις βάσεις του, τα ενδιαφέροντά του. Οι ανάγκες ποικίλλουν ανάλογα με τις ηλικίες και τους ψυχολογικούς τύπους. Και αυτή η αλληλοσύνδεσή τους ελέγχεται από

τους παράγοντες αυτούς και ελέγχει με τη σειρά της την αρμονική ανάπτυξη ολοκληρωμένου του όντος.

Τα παιδαγωγικά έργα των περασμένων αιώνων μιλούσαν για το παιδί με τρόπο ολικό (globale) όπως μιλούν στην ψυχολογία, για τον ανθρώπινο οργανισμό, ή στη ζωολογία για το έλφο, τον ελέφαντα ή τη χελώνα. Στο εξής θα μιλούν για τα παιδιά,

άνεμος! Τα σημερινά παιδιά όμως που διδάσκονται και μαθαίνουν με χαρά, με πρωτοβουλία, με δική τους προσπάθεια, δεν ξεχνούν εύκολα τις γνώσεις.

Κι αν σήμερα το κύμα της αγραμματοσύνης είναι μεγάλο, οφείλεται στο ότι δεν κατορθώθηκε να γενικευθούν οι νέες μέθοδοι στα σχολεία. Οφείλεται βέβαια και στην μη κανονική φροντίδα των παιδιών.

Στην Ελλάδα ελάχιστα είναι τα σχολεία που εφαρμόζουν νέες μεθόδους. Ένα από αυτά, φιλοδοξούμε να είναι και το δικό μας. Συνελώς ζητούμε να κατανοήσετε το ζήτημα αυτό και να μάς ενισχύσετε στο έργο μας, όπως με τόση προθυμία μάς βοηθάτε μέχρι τώρα. Εισαγάγαμε το σχολικό περιοδικό ως ένα πολύτιμο μέσο γενικωτέρας άμυνας μεταξύ των παιδιών και το αποτέλεσμα είναι ότι τα παιδιά μας κοινοτεύουν να γίνουν... συγγραφείς από τώρα! Εισαγάγαμε τη Μαθητική Αυτοδιοίκηση και την οργανωμένη σχολική ζωή και τα παιδιά αναλαμβάνουν μόνα τους, την σύνταξη του περιοδικού τους, την καλλιέργεια του σχολ. κήπου, την προετοιμασία θεατρικών παραστάσεων, την αλληλοβοήθεια, την ευταξία, την καλαισθησία, την απονομή ήθικων άμοιβών στα ικανότερα κλπ. Και κάθε μέρα που περνά μελετούμε διάφορα μέσα και τρόπους για την καλύτερη οργάνωση και επίδραση του σχολικού περιβάλλοντος στους μαθητές μας. Γιατί ξέρομε ότι σε μας πέφτει το βαρύν έργο και να διορθώσουμε τις κακές ξείρες του παιδιού, που έφερε μαζί του στο σχολείο, και να εξελίξουμε τις καλές. Το έργο του σχολείου δεν είναι μόνον να παρέχει γνώσεις. Πρέπει να καλλιεργήσει και το χαρακτήρα του παιδιού. Στο σημείο αυτό η προσωπικότητα του δασκάλου παίζει μεγάλο ρόλο. Μέσα στην ολότητα των μαθητών της τάξης του και του σχολείου εύκολα μπορεί να αμβλύνει το κακό και να εξυψώνει το καλό.

Το σχολικόν περιβάλλον του Ν. Σ. ποτέ δεν επιδρά βλαβερώς επί του παιδιού. Μεταβάλλεται αντίθετα σε αληθινόν περιβάλλον όπου κλαδεύονται τα περιττά κλαδιά, μπουλιάζονται νέα φροντάνια, φυτεύονται καινούριες ρίζες. Το κοινωνικόν και Οικογενειακό περιβάλλον, σάν άνεμος δρομικός, έρχεται να σαρώσει και να καταστρέψει το έργο του σχολείου, άθελά του, από άγνοια. Αυτήν την αντίθεση επιδιώκουμε να τη γνωρίσουμε κάνοντας σύμμαχο την οικογένεια του παιδιού. Τότε και το έργο του σχολείου δεν θα πάει χαμένο.

Τελειώνοντας την όμιλή μας αυτή τονίζουμε σάν συμπέρασμα τα εξής: Όλοι οι γονείς να προσέχουμε την ανατροφή των παιδιών μας στο σπίτι-σχολείο-κοινωνία. Να φροντίζουμε πάντοτε, ή επίδραση του περιβάλλοντος στο παιδί να είναι επωφελής. «Όλοι μορφώνουν όλους». Με αυτό έννοούμε ότι το παιδί δεν μορφώνεται μονάχα στο σχολείο αλλά και στο σπίτι και στην κοινωνία. Αυτή την αλήθεια ας μνη την ξεχνούμε, για το δικό μας καλό, για το καλό του παιδιού μας, για την προκοπή και την ευημερία του έθνους και της φιλάτης πατρίδος μας.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΑΤΣΗ

προσδιορίζοντας για κάθε ηλικία, για κάθε τύπο, ποιές είναι οι «δράξεις» για τη γνώση και τη δράση και κατά συνέπεια τί «τροπή» πρέπει να τους προσφέρει το σχολείο.

Έχει διαπιστωθεί ότι η Νέα Αγωγή, προέκυψε από την προηγούμενη μελέτη των καθυστερημένων παιδιών. Ο Ίταρ, ο Σεγκλίν, ο Μπουρεβίλ, ο Ντεκρολύ, ή Μοντεσόρι—που αναφέραμε—ξεκίνησαν από εκεί. Αυτή ή εξεργασία δεν οφείλεται στην τύχη.

Το καθυστερημένο παιδί, δίνει την ευκαιρία στο σοφό να κάνει τις παρατηρήσεις του με άργυ ρυθμό και το ανώμαλο παιδί, την παρατήρηση περιπτώσεων υπερβολικών, που έχει ανάγκη για να μετράει τις λεπτότερες διακυμάνσεις των κανονικών όντων.

Η επιστημονική γνωριμία των παιδιών άρχισε με τον Μπινέ και τον Σιμόν με τη χρήση των τέντ. Δεν θα έπρεπε να το γνωστό αυτό θέμα. Δεν πρέπει ούτε να εκτιμώ κανείς υπερβολικά την αξία των τέντ, ούτε να την υποτιμά. Έπιτρέπεται κυρίως στην αρχή ενός σχολικού έτους να προσανατολίζεται κανείς απέναντι των παιδιών με τα οποία θα έργασθεί. Άλλά πάντοτε ή διαίσθηση πρέπει να συνδέει τα χωριστά γνωρίσματα και να δημιουργήσει ένα σύνολο που να ανταποκρίνεται σιγά σιγά σ' αυτή την ένότητα που είναι το κάθε παιδί.

Μπρός στον προσδιορισμό—κάποτε τεχνητό—των τέντ, ο εμπειρισμός των παλιών σχολικών εξετάσεων φαίνεται προκατακλυσμάτος. Από το 1929, επίσης από το Συνέδριο του Elseueur, ο Διεθνής σύνδεσμος για την Νέα Αγωγή, καθιέρωσε μια «Έπιτροπή εξετάσεων». Αυτή ή έπιτροπή είχε στην Αγγλία μία ανέλιση έπιτυχία. Το γραφείο της εκπαίδευσης προσαρμόθηκε σ' αυτή άμέσως και δεν είναι δικό του λάθος αν το παιδί σύστημα εξακολουθεί να ύφισται ακόμη. Άλλά να που το «σωματείο Κάρενς» των Ένωμένων Πολιτειών ανέλαβε το πρόβλημα. Ένα διεθνές ίνστιτούτο που δημιουργήθηκε απ' αυτό, κάνει έρευνες αυτή την στιγμή σε όλο τον κόσμο. Το 1938 έκαναν εξακριβώσεις στη Φινλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία. Και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται εδώ και εκεί. Στην Αυστραλία, ή Νότιος Νέα Ουαλλία κατήργησε τις εξετάσεις στο τέλος της φοίτησης του δημοτικού σχολείου. Αυτές οι εξετάσεις επέβαλλαν τα προγράμματα του σχολείου και έπνιγαν κάθε πρωτοβουλία.

Η εισαγωγή στις άνώτερες σπουδές στο εξής εξαρτάται από τα τέντ, και από τις αντίληψεις του δασκάλου (καίτοι από την άποψη αυτή υπάρχει ακόμη κάποια άρετή υποκειμενικότητα, όπως το απέδειξαν όρισμένες έρευνες).

Ο όρος που ίσχυε σήμερα για τις εξετάσεις νέου τύπου, είναι: «Νά ενισχύουμε τις κυριότερες προσωπικές ικανότητες των μαθητών»—και να επιτρέπουμε έτσι την εισαγωγή τους στους κόλπους του κοινω-

νικού οργανισμού.

Αποτέλεσμα: Περισσότερη χαρά στην εργασία και περισσότερη κοινωνική έπιτυχία και άρμονία.

Στη Δεττοία μετέτρεψαν τα προγράμματα των δημοσίων σχολείων «με τρόπο που να προκαλούν το ενδιαφέρον στα διάφορα επαγγέλματα και επαγγελματίες διδασκαλίες». (Χρονικό 1937 του Γ.Δ.Ε. σελ. 18).

Αυτά που ανέφερα για τον προσανατολισμό, το σχετικό με την κλίση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό εφαρμόζονται το ίδιο και εδώ.

Το ότι τα τέντ οδηγούν σε μία καλύτερη γνώση των τύπων, το απέδειξε μεταξύ των άλλων ή κ. Έστεράντζα Άβραμ Έστεβα στην Άσωνσιόν της Παραγουάης με ένα έρωτηματολόγιο 80 ερωτήσεων.

Η μέθοδος της, μεγαλοφυής και αποτελεσματικής (σάν τη μέθοδο του Ντεκρολύ και ανάλογη με τις υποδείξεις και διατάξεις του Ροσσόλιμου) έξελξε από τη συγγραφή στην έπιθεώρηση «Για τη Νέα Έποχή» (Pour l' Ere Nouvelle) ύπ' αρίθ. 25 Φεβρουάριος 1934 σελ. 41 και από τον Ραμόν Ι. Καρντόλο στον πρώτο τόμο της La Education nueva (της οποίας τέσσερες τόμοι εμφανίστηκαν στην Άσωνσιόν).

Νά ξεκινάμε από το παιδί—από κάθε παιδί—όπως αυτό είναι. Σ' αυτό οφείλεται ή φαινομενική θαυματουργή έπιτυχία των σχολείων του Ντεκρολύ, από το πρώτο της οδού Έρμιτάς στις Βρυξέλλες, έως αυτό που διευθύνει ή Άνις Άμαλία Χαραϊντ στην ίδια πόλη.

Νά πούμε εδώ, ότι ή εξέλιξη των σχολείων Ντεκρολύ στον κόσμο, θα είναι άδύνατη, γιατί δεν υπάρχει σχεδόν χώρα που δεν κατευθύνεται σιγά σιγά προς την πλευρά αυτή και ή εικόνα που θα έδινε κανείς σήμερα για την κατάσταση της προόδου στη μία ή στην άλλη χώρα αύριο θα είναι ξεπερασμένη.

Εδώ ακόμη, αφού υπέφερε από μεγάλη κατάπληξη, το σχολικό πρόγραμμα, έπήρε σε όρισμένες περιόδους, μία μορφή καθαρά «δυναμική» όπου ο παιδικός αυτοματισμός έφθασε μέχρι της άναρχίας και της βασιλείας του καπιταλισμού. Αυτό παρατηρήθηκε ιδιαίτερα στην περίπτωση όρισμένων «προοδευτικών» σχολείων της Νέας Υόρκης.

Άλλά πόσο, γόνιμα είναι τα διδάγματα από αυτά τα λάθη! Πραγματικά, χρειάζεται ειδικό ταλέντο για να «κατανοήσουν» έλευθερα παιδιά που έχουν χάσει την ίσορροπία από την σημερινή κοινωνική ζωή και συχνά από το οικογενειακό περιβάλλον.

Αν ή κ. Μαρία Μπασέτι στο Άγγο (Ticino Suisse) επέτρεψε αυτό το θαύμα, είναι γιατί ή αγάπη της που άκτινοβολούσε αντικατέστησε—με έπιτυχία—κάθε θεωρία.

Έκανα την ίδια παρατήρηση στη σχολή Μαλβέν κοντά στο Μοντεβιδέο το 1930. Η όνις Όλυμπία Φερναντέζ—Λασκάνο είχε,

χωρίς φανερό κόπο, αποτελέσματα που παιδαγωγοί λιγότερο προικισμένοι δεν θα μπορούσαν να φθάσουν με κανένα τρόπο ανάλογο με τις ικανότητές τους.

Ο σκοπός του αυριανού σχολείου είναι να υιοθετήσει προγράμματα στα δημόσια σχολεία σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις επιθυμίες των παιδιών κάθε ηλικίας—στην καθολική τους άποψη, στην συγκεκριμένη ανάγκη της δράσης τους.

Όταν το κάνει αυτό, θα φθάσει συγχρόνως στον άλλο σκοπό τον τόσο επείγοντα: Να ευνοήσει την κοινωνική ζωή από την οικονομική και την πολιτική της άποψη, θέματα στα οποία έχω σκοπό να επανέλθω αργότερα.

Στο φύλλο του Μαΐου 1938 του αμερικανικού περιοδικού «Προοδευτική Εκπαίδευση» ο κ. Τζόν Ντιούι αναπτύσσει ακριβώς αυτό το τελευταίο σημείο.

Εχώρισαν πολύ έως τώρα την ύλη των μαθημάτων από την κοινωνική λειτουργία τους. Παντού οι ειδικοί ύστεροιοι κοινωνικής μορφώσεως. Ο συγγραφέας θα ήθελε κάθε «κλάδο» να μελετηθεί σχετικά με την καταγωγή του και τη κοινωνική του λειτουργία. Οι κοινωνικές μελέτες θα έπρεπε κατά τη γνώμη του, να αποτελούν τον κύριο οργανικό όλον των προγραμμάτων. Έννοείται δεν χρειάζεται να δογματίσουμε τους μαθητές, αλλά απ' εναντίας να τους αποδοκιμάσουμε, να τους πληροφορήσουμε, να τους απελευθερώσουμε από κάθε ιδεολογία που έχουν προηγουμένως αποκτήσει.

Ν' αναπτύσσουμε τους λαούς με την καθαρή άποψη των στοιχειωδών συνθηκών μιας υγιούς κοινωνικής ζωής. Τι εύρη πρόγραμμα! Επάνω σ' αυτό υπάρχουν αρκετές διαφορές, παντού.

Το 1938 είχα μια επιστολή διδασκαλίσσης που εργαζόταν στην Ισπανία μεταξύ των εγκατελελειμένων παιδιών και της οποίας η δουλειά αποτελούσε ένα θαυμάσιο μάθημα πραγματογνωσίας από την άποψη αυτή. Σε πολλές χώρες είχαν τάσεις να αναβιώσουν την αγροτική ζωή επάνω στην έννοια αυτή. Στη Νότιο Αμερική επάνω στη βάση αυτή ανέλαβαν την ανθρωπιστική μορφωση των Ινδιάνων. Στην Αργεντινή δημιουργήσαν από το 1932 διδασκαλεία τοπικής προσαρμογής, που υπόκεινται σε ένα νέο σχέδιο σπουδών: σχολεία αγροτικά με πνευματική ανάπτυξη, σύμφωνη με τη δράση της αγροτικής ζωής.

Κατά το μεσοδιάστημα των δύο πολέμων έγιναν έκτακτες έρευνες. Στη Βαρσοβία υπό τη διεύθυνση της κ. Ελένης Ραντλόν-σκα οι μαθητές του Σεμιναρίου της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, στο ελεύθερο μεταπολεμικό Πολωνίας, συγκέντρωσαν τα έγγραφα για ένα βιβλίο που εξεδόθη το 1938. «Οι κοινωνικές αιτίες για τις σχολικές επιτυχίες και αποτυχίες».

Η αποτυχία οφείλεται στις πρώιμες άφηρημένες έννοιες τις οποίες επιβάλλουν τα παλιά προγράμματα. Η επιτυχία κατορθώνεται όταν το παιδί έχει να κάνει με τη συγκεκριμένη ζωή, όταν είναι υποχρεωμένο να παλαίψει για να νικήσει.

Πόσοι γονείς, βλέποντας τα παιδιά τους να γυρίζουν στο σπίτι με άκονισμένη την πρακτική έννοια και με γνώσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην καθημερινή τους ζωή—μπροστά στα συγκεκριμένα προβλήματα που τίθενται στην καθημερινή πραγματικότητα—φωνάζουν: «Επί τέλους! Το σχολείο χρησιμεύει σε κάτι! Δεν είναι όπως τον καιρό μας».

Μεταξύ των χωρών που προσπάθησαν τα τελευταία χρόνια να απομακρυνθούν από βερμπαλιστικό σχολείο και να προσκολληθούν στις ανάγκες του παιδιού και στις ανάγκες της πραγματικής ζωής πρέπει να αναφέρουμε στην Ευρώπη το Βέλγιο και τη Γαλλία.

Στο Βέλγιο, το πρόγραμμα της 13 Μαΐου 1936, είναι ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία που έγιναν προς δόξαν του προτύπου σχολείου—και του δόκτορος Ο. Ντεκρολύ. Ο τελευταίος αυτός, που άγνοήθηκε επισήμως εν ζωή ανταμείφθηκε εξαιρετικά μετά το θάνατό του. Έννοείται ότι, το σχέδιό του για τις σπουδές, δημιουργήσε θύελλες. Το εκτύπησαν πολύ οι γραφειοκράτες. Στο Σενά ο υπουργός Σπάας ανάγκασθηκε να διαβάσει μια επιστολή ενός από τους θαυμαστές του προτύπου σχολείου (Νέου Σχολείου) για να το υπερασπισθεί.

Είχα συναντήσει τον ένα από τους συγγραφείς αυτούς, τον κ. Λεόν Ζενόμ στο Σαντιάγο της Χιλής που εργαζόταν για την εξάπλωση των υγιών αρχών της Νέας Αγωγής το 1930. Ο άλλος, ο κ. Λεόν Ροέλ, είναι καθολικός και Φλαμανδός. Ωραίο παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ δύο χωρών και δύο φυλών: Οι Ουαλλοί και οι Φλαμανδοί, που κατά τα άλλα είναι συχνά εχθροί.

Ας ανατρέξουμε ειδικά, στο Βελγικό σχέδιο, στην εισαγωγή που ακτινοβολεί από σαφήνεια και καλή πρόθεση, στο κεφάλαιο: «η μελέτη του περιβάλλοντος από την ενεργό παρατήρηση» τις υποδείξεις για την τάξη—εργαστήριο, για το μεταβλητό ωρολόγιο πρόγραμμα, για τις ενεργητικότητες κλπ.

Ο άρ. 127 (Μάιος 1937) του περιοδικού Pour l'Ére nouvelle, είναι δλόκληρος αφιερωμένος στο «Νέο σχέδιο Βελγικών Σπουδών». Κανείς δεν μπορεί να το διαβάσει χωρίς να επηρεασθεί: Φαίνεται ότι θα γεννηθεί ένας νέος κόσμος—αρχίζει να γεννιέται—από ένα βελτιωμένο σχολείο.

Στη Γαλλία, κατά τα χρόνια που προηγήθηκαν του πολέμου επί υπουργείας του Ζαν Ζαί, όφειλουμε να σημειώσουμε ιδιαίτερος δυο ενδιαφέροντες περιπτώσεις που θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερη επιτυχία,

Πρόκειται για ένα τμήμα τάξεων προσανατολισμού που καθιερώθηκε από το διάταγμα της 22ας Μαΐου 1937 που αποτέλεσε μια γενική τάση να κάμει διαλογή των μαθητών και να τους κατευθύνει προς τις επιστήμες που ταιριάζουν στις ικανότητές τους, αλλά δυστυχώς από έλλειψη μιας σταθερής και φωτισμένης διεύθυνσης και από έλλειψη προσωπικού προετοιμασμένου άρκετά, δεν έδωσε το αποτέλεσμα που περιμένα. Από το άλλο μέρος, οι δόγες της 24 Σεπτεμβρίου 1938 εισήγαγαν τις «κατευθυνόμενες ενεργητικότητες».

Δυστυχώς διετίθεντο γι' αυτό μόνον τρείς ώρες: «Πρόκειται να προτιμήσουμε τα μαθήματα που προκύπτουν από όλους τους παιδαγωγικούς πειρατισμούς που έγιναν στη Γαλλία και στο εξωτερικό κατά το διάστημα των τελευταίων δεκαετιών» διαβάσαμε στις υπουργικές δόγες της 24ης Σεπτεμβρίου του 1938.

Από όλες αυτές τις τάσεις που τις αποκαλούν με το γενικό όνομα το νέο σχολείο, και που έχουν σκοπό να επικαλεσθούν απ' ευθείας την αυτόματη δράση του παιδιού, έχουμε να κερδίσουμε πολλά. Αυτές οι ώρες «πρέπει να μας προσφέρουν τις γνώσεις τις πιο στερεές, που θα χρησιμοποιούν για βάση σε μια διδασκαλία λιγότερο τυπική και πιο κοντά στη ζωή».

Θέλουν οι επιστήμεις στους εργαζόμενους να δώσουν «στο παιδί την έννοια του μεγάλου και της εγγενούς της ανθρωπίνης προσπάθειας» και να μπορούσαν να την καλλιεργήσουν πρακτικά. «Έλος και κυρίως οι απόκτηση γνώσεων του μοναχικού μαθητού ή της ομάδας μαθητών» να επιτρέπεται, απόκτηση γνώσεων, «τις οποίες συλλέγουν, οι οποίες τους διεγείρουν και των οποίων εύνουν την εκκάλυψη και την ανάπτυξη μέσα σε μια ατμόσφαιρα κανονισμένης ελευθερίας. Το παιδί γίνεται δ δημιουργός της ιδίας του της μορφώσεως... Κάθε μόρφωση πρέπει επίσης να είναι χαρά». Πρέπει λοιπόν να καλλιεργούμε τις σχολικές ικανότητες. Θα έχουν στο εξής το μέσον να τις ετοιμάζουν σύμφωνα με την εκλογή τους.

Άλλοι νεωτερισμοί εμφανίζονται στο πρόγραμμα: Το ωρολόγιο Πρόγ. μπορεί να παραμεριστεί, ώστε «στο τέλος του δεκαπενθήμερου ή του μηνός, να ξαναβρίσκουν το διαθετικό καιρό για κάθε ύλη διδασκαλίας. Όχι πια θέματα που γράφονται στο σπίτι, μικρές σύντομες ασκήσεις «για να μην υποβάλουν την απραξία και να επιτρέψουν την αναγκαία άσκηση». Ανάγκη σωστής Καθολικότητας στην ύλη της διδασκαλίας της μηχανικής γνώσεως. Όχι τεχνικές αναλυτικές ασκήσεις γιατί «ακινητούν έτσι τη διάγνωση της σκέψης, μια αυθόρμητη δράση, ένα είδος ζωτικής παραδότησης που δεν μπορεί να ξετυλιχθεί παρά με την προϋπόθεση να μείνει αυθόρμητη και ενστικτώδης».

Διαβάζοντας το, διερωτάται κανείς αν πρόκειται αληθινά για υπηρεσιακές δόγες ενός από τα πιο παλιά καλλιεργημένα κράτη του κόσμου ή μήπως είναι ονειροπολήματα νεωτεριστών φαντασιοπλήκτων, όπως χαρακτηρίζουν από έλλοισπεντασίας τους προοδευτικούς που έγραψαν και δημοσίευσαν δηλώσεις τόσο λίγο λογικές.

Πραγματικά οι καιροί επέερασσαν. Στο διάταγμα των των υπουργικών δόγων ο κ. Λουί Λουμάς (το ελεύθερο σχολείο 10 Δεκεμβρίου 1938 σελ. 224) δείχνει καλά τη χρήση των νεωτερισμών αυτών. Το παιδί θα μπορεί με κατευθυνόμενη δράση να συνειδηθεί «να δρά μέσα στην πραγματικότητα». Το βιβλίο υποχωρεί ή πραγματικότητα αντικαθίσταται. «Να ενεργοποιήσουμε για να καταλαβαίνουμε και να καταλαβαίνουμε για να ενεργοποιήσουμε».

Το ουσιαστικό είναι το ελεύθερο διάβημα του παιδιού, να κατορθώσει να πραγματοποιήσει μια σκέψη μετατρέποντάς την σε πράξη, υπεργινώντας τα διάφορα εμπόδια που παρουσιάζονται. «Όλη η ουσία του προτύπου (Ν.) σχολείου περιλαμβάνεται σ' αυτές τις λίγες λέξεις. Το πρότυπο σχολείο ξεκινάει από το παιδί όπως είναι. Του προσφέρει την πνευματική τροφή που του χρειάζεται για να πλουτίσει ή να διαφοροποιήσει τις ικανότητες που έχει ήδη και για να ενοποιήσει τις νέες ικανότητες που αποκτά».

5. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ

Ο Δόκτωρ Ντεκρολύ δεν είναι ο έφευγέτης των «έναντων ενδιαφερόντων» αλλά έδωσε σ' αυτή την έννοια μια πληρότητα που πραγματοποιεί την επιτυχία της σε όλοκληρο τον κόσμο. Και όμως μόλις γεννήθηκε, διεστράφη από παιδαγωγούς με περιορισμένη αντίληψη. Υπάρχει τίποτα το πιο αυθόρμητο, το πιο απρόβλεπτο, και λιγότερο τυποποιημένο, από ένα πραγματικό ενδιαφέρον, παγιονίδι ή πάθος, παρόρησι αισθηματικής ζωής, γεμάτης περιέργειας και με προσπάθεια γνώσεως; Εί λοιπόν, βρέθηκαν δάσκαλοι για να δηλώσουν ότι την τάδε ημέρα και την τάδε ώρα θα ασχοληθούν με το τάδε «έναντον ενδιαφέροντος» και ότι αυτό το ενδιαφέρον θα διαρκέσει 15 ημέρες, και μετά απ' αυτό θα ασχοληθούν με άλλο ενδιαφέρον... Ξέρω πόσο ο Δόκτωρ Ντεκρολύ υπέφερε από την τροποποίηση της σκέψης του.

Τα κέντρα ενδιαφέροντος εισήχθησαν στα προγράμματα της Σοβιετικής Ένωσης από το 1918 αλλά υπήρξαν ενδιαφέροντα απολύτως οικονομικά και το σχολείο όνομαστικα: «Βιομηχανικό σχολείο εργασίας». Η Τουρκία καθιέρωσε ένα πρόγραμμα κάπως ανάλογο με της Ρωσίας: Δράση εργαζομένων, εποχές και κοινωνική ζωή. Το είδα ένα ενεργειακό το 1928. Βρίσκεται ακόμη σε ενεργειακή και αναεώθηκε και απλοποιήθηκε κατά το έτος 1937. Έπειτα η Χίλη έκανε τη μεγάλη

παιδαγωγική επανάσταση στην οποία αφιέρωσα ένα ειδικό βιβλίο, και επ' αυτού θα εκδοθή εντός ολίγου—τουλάχιστον το ελπίζω—ένα βιβλίο του κ. Γκονζάλο Λαττόρε Σαλαμάνκα, του οποίου έκαμα τον πρόλογο και την περίληψη σύμφωνα με το χειρόγραφο στο περιοδικό Pour l'ère Nouvelle (άρ. 137 Μάιος—Ιούνιος 1938, σ. 141). Τα κέντρα ενδιαφέροντος καταλαμβάνουν εκεί την πρώτη θέση.

Στην Κολομβία επίσης όπου ο κ. Άγκουστιν Νιέτο Καμπαλλέρο ίδρυσε το Μοντέρνο Κολλέγιο, βγήκε η μεγάλη σχολική μεταρρύθμιση της χώρας. Πραγματικά πριν γίνει ύπουρος της Έθνικής Παιδείας ο κ. Νιέτο Καμπαλλέρο εκάλεσε τον Δρα Ντεκρολόν στην Μπογκότα. Την επίσκεψή του ακολούθησε το 1933 η επίσκεψη του καθηγητού Έρρίκου Πιερρόν (βλέπε τη δημοσίευση του τελευταίου αυτού στο φύλλο της επιθεώρησης Pour l'ère Nouvelle αρ. 95, του Φεβρουαρίου 1934 και στην ίδια επιθεώρηση αρ. 126 Μαρτίου—Απριλίου 1937 σ. 67, το σχολείο του κ. Καμπαλλέρο που έκαμε στο συνέδριο του Σέλτεγχαμ:

(«Η ανανέωση ενός λαού δια της εκπαιδεύσεως»).

Στις Ήνωμένες Πολιτείες, το 1937 «έγινε μεγάλη προσπάθεια να δημιουργήσουν ή προσαρμόσουν τα προγράμματα στην έννοια μιας ολοκληρώσεως σε όλους τους κλάδους γύρω από ώριμα κέντρα ενδιαφέροντος. Το στίτι και η σχολική ζωή, ή κοινοτική ζωή, ή προσαρμογή της ζωής στις φυσικές δυνάμεις του περιβάλλοντος κλπ.» Στην Ελβετία επίσης τα κέντρα ενδιαφέροντος είναι στην ημερησία διάταξη. Και σε άλλες χώρες επίσης. Αλλά μια ολοκληρωμένη μέθοδος συσσωρεύεται στο έξής γύρω από το πρόγραμμα αυτό.

Τα δελτία εργασίας και η τυπογραφία στο σχολείο των οποίων ο Σελεστίν Φρενέ διευθυντής του προλεταριακού σχολείου της Vence των Γαλλικών Άλπεων κατά το 1938 είναι ο ένθουσιώδης προπαγανδιστής, που τον ακολούθησαν πολύ (βλ. στο «Η τυπογραφία στο σχολείο», την όμιλη του Δρος Έρρίκου Βαλλόν στο συνέδριο του Σέλτεγχαμ Pour l'ère Nouvelle αρ. 121 Οκτώβριος 1936 σελ. 245) οι σχολικές συνεργατικές και οι οργανώσεις των μαθητών για τις οποίες σάς έχω μιλήσει. Μπήκαν σ' ενέργεια

τόσα για ν' ανοίξουν το δρόμο στα ένστικτα, τις τάσεις και τα ερεθίσματα της παιδικής ηλικίας, για να τα συνδέσουν και να τα υποτάξουν σε μια μορφή προσωπικά και κοινωνικά χρήσιμη. Και εδώ το πρότυπο Νέο σχολείο υψώνεται επάνω από κάθε αποκλειστική «διδασκαλία» θίγει δυο σημεία που είναι—θα έλεγα συμβολικά—υπεράνω της απλής μελέτης: Η φυσική υγεία και η θρησκευτική ζωή του πνεύματος.

«As αναπτύξουμε με συντομία τα δυο αυτά θέματα.

Φυσική υγεία, όρος κάθε πνευματικής ή θηϊκής και κοινωνικής υγείας. Το ψυχαναλυτικό σχολείο απέκαλυψε την καταστροφή των όπισθοδρομήσεων. Κάθε παρανόηση ενός υγιούς ένστικτου προκαλεί μια αλλοίωση διανοητική ή ήθικη και κάνει αυτό το ένστικτο ένα ένστικτο άρρωστο. Πρέπει να σκάψει κανείς πιδ βαθειά ακόμη, επ' όσον έχουμε ως δεδομένους τους στενούς και αλληλένδετους δεσμούς μεταξύ του οργανισμού και του ύποσυνείδητου, που το ένα αντιδρά στο άλλο και αντίστροφως. Κάθε «ήθικη» κρίση του δασκάλου για το μέλλον πρέπει να διαπνέεται από αυτές τις αντιλήψεις. Η έλλειψη οργανικής ισορροπίας οδηγεί στην έλλειψη νευρικής, συναισθηματικής, διανοητικής, βουλητικής κοινωνικής και πνευματικής ισορροπίας. Από την άποψη αυτή ο «έννοχος» είναι σχεδόν πάντοτε ένα άτομο άρρωστο ή κακοανατετραμμένο.

Ο Δρ Τζιλμπέρ Ρομπέν στο βιβλίο του με τον παράξενο τίτλο «Το παιδί χωρίς έλαττωμα» το λένε σωστά. Ο κ. Πιέρ ντε Μεστράλ Κομπρεμόν το λέει επίσης στο «Η προφύλαξη της νεολαίας» (Γενεύη 1937). Την ημέρα που ο σχολικός γιατρός μάθει καλά την τυπολογία, το ρόλο της διατροφής των βιταμινών, των ενδοκρινών αδένων σε κάθε «βιολογικό τύπο» για να χρησιμοποιήσουμε τις λέξεις του Δρος Νικόλα Πάντ της Γενεύης, την ημέρα που θα ξέρει τη σημασία των δηλητηρίων που γεννιούνται από τη βιομηχανοποίηση των τροφίμων και τώσαν άλλων δηλητηρίων που χρησιμοποιεί απερισκεπτα ή αλλοτάθιστα, πολλά πράγματα θα αλλάξουν στη σχολική νεολαία!

(συνεχίζεται)

(Μετ. Χ. Π.) AD. FERRIERE)

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Της Συνάδελφου ΑΡΣΙΝΗΣ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Πριν εκθέσω τη γνώμη μου για την 'Οργάνωση των Προτύπων Σχολείων, σάν είδος προλόγου, εκκρίαρχησαν στη σκέψη μου τρεις γενικές αρχές, γνώμες μεγάλων σοφών.

α) «Όσοι έχετε επιστήμη και τέχνη έχετε και θρησκεία» Γκαίτε.

β) «Το άριστον για τους ένηλικούς είναι μόλις καλό για το παιδί», λέγει ο ψυχολόγος Gustave le Bon.

γ) «Ερεύνης δίχα ο βίος άβιώτος», λέγει ο θείος Πλάτων.

Είμαι βέβαιη, ότι σε πολλούς θα γεννηθή το έρωτημα, ποιά σχέσι μπορούν να έχουν αυτές οι φιλοσοφικές σκέψεις με την όργανωσι: ενός σχολείου, έστω και αν αυτό λέγεται Πρότυπον, δηλαδή 'Υποδειγματικόν. Αν και από όσα θα ειπωθούν παρακάτω θα συμφωνήσουν οι αναγνώστες μου, βγάζοντας συμπεράσματα με τις φιλοσοφικές αυτές σκέψεις, όμως θέλω από πριν να δώσω μια κάποια έρμηνεία για να τους κατατοπίσω καλύτερα. Και να γιατί με άποφθέγματα σοφών καταπίσθηκα για τη μελέτη μου τούτη.

1) Η διδασκαλία, δηλαδή ή δουλειά που γίνεται σ' ένα σχολείο που έπιζητεί να παιδευγήση, δηλαδή να μορφώση στους τροφίμους του ελεύθερη ήθικη βούλησι και ισχυρό χαρακτήρα, προσφέρει από το πρόσωπο εκείνο που το δονομάσαμε Δάσκαλο.

Αλλά ο δάσκαλος αυτός για να άτενίξη πάντα προς τον ιδανικό δάσκαλο, πρέπει και έπιστήμη να είναι και τεχνίτης. Τότε αυτός ο δάσκαλος έχει και θρησκεία. Θρησκεία όμως σημαίνει πίστι και λατρεία προς ένα άνωτερο ιδανικό. Και πίστι έχει ο δάσκαλος εκείνος, που συνεχώς αυτοελέγχεται εάν κάνει καλά τη δουλειά του. Αυτόν όμως τον αυτοελέγχο πόσοι δάσκαλοι τον κάνουν;

Έτσι και ο Gustave le Bon άποβλέποντας στον ίδιο σκοπό, αλλά σύντομα άπολυτρωμένος από τις θεωρίες, έρχεται με τους στοχασμούς του ν' ανοίξη έναν καινούριο δρόμο για την άγωγή των παιδιών μας. Ο δάσκαλος και οι γονείς είναι οι ένηλικοι, που φροντίζουν για την άγωγή του παιδιού. Οι ένηλικοι όμως αυτοί έχουν ώριμμένες πεποιθήσεις άνάλογες με το πάς αυτό διαπαιδαγωγήθηκαν. Όμως αυτές οι πεποιθήσεις τους ήταν το χθές, δεν είναι ούτε το σήμερα, ούτε το αύριο, για το όποιο πρέπει να προετοιμάσουμε το παιδί. Γιατί το παιδί ούτε τις δικές μας άνάγκες μπο-

ρει να άισθανθή, ούτε και με τη δική μας διάνοησι να σκεφθή. Γι' αυτό συσταίνει, ότι εκείνο, που είναι άριστο για τον ένηλικο, είναι μόλις καλό για το παιδί. Και στο βιβλίο του: «Το χθές και το αύριο», δικαιολογώντας τους παραπάνω στοχασμούς του, λέγει κάπου: «Η άγωγή δεν πρέπει να έχη για σκοπό της την άποστήθισι διδακτικών βιβλίων, αλλά τη δημιουργία έξεων στη σκέψη και στον χαρακτήρα. Η καθάρη μνημονική διδασκαλία των σχολείων μας καλλιεργεί πολύ λίγο τη διάνοησι και καθόλου τον χαρακτήρα. Και άφοι μέσα σε μία κοινωνία, οιαδήποτε, οι άνθρωποι ένεργούν περισσότερο με τον χαρακτήρα τους, παρά με τη διάνοιά τους, ο σκοπός της άγωγής θα πρέπει πραγματικά να τείνη στη μόρφωσι χαρακτήρος ήθικού και ισχυρού, και λιγότερο σε μία εκπαίδευσι, που σκοπό της θα έχη το παραγέμισμα του μυαλού των μαθητών με γνώσεις από τα βιβλία μόνο παρμένες. Αυτές οι γνώσεις μας δίνουν μία παραμορφωμένη εικόνα του κόσμου και χωρίς να έχουν σχέσι με τα διδάγματα της πείρας».

Ζούμε σε έναν αιώνα, που μπορούμε να πούμε, πως κολυμπάμε μέσα σε ένα πέλαγος διαφόρων ιδεών, που όσο και αν άλληλοσυγγρούονται, όμως οι έγκέφαλοι των διαφόρων ανθρώπων που τις έγέννησαν, έλοι τείνουν από αγαθή πάντα προαίρεσι κινούμενοι, στη δημιουργία ενός καλύτερου αύριου για την ανθρωπότητα. Το καλύτερο όμως αύριο της ανθρωπότητας θα έπιτευχθή, εάν δώσουμε στα παιδιά μας όσο μπόρέσουμε καλύτερη άγωγή. Και ή καλύτερη άγωγή στήρίζεται πάντα στο δόγμα ότι: άξιζει περισσότερο να καταλαβαίνουμε πολύ, παρά να μαθαίνουμε πολλά. Και θα καταλαβαίνουμε καλύτερα, αν οι τρόποι με τους οποίους μαθαίνουμε μας κάνουν να καταλαβαίνουμε. Γι' αυτό όλα τα ρεύματα των ιδεών, που σε τούτον το σκοπό της άγωγής άποβλέπουν, τις συνώψισα στις δύο πρώτες γενικές αρχές που προτάσσονται στον πρόλογο της παρούσης, και τον κλείνω με την σκέψη του θείου Πλάτωνα:

«Ερεύνης δίχα ο βίος άβιώτος».

Τί πρέπει να είναι το Πρότυπον Σχολείον

Όπως προτύτερα έρμήνευσα τον δρογ: «Πρότυπον Σχολείον» σημαίνει Σχολείον 'Υποδειγματικόν. Και οι έμπνευστές της ίδρύσεως 'Υποδειγματικών Σχο-

λείων ανά εκάστην εκπαιδευτικήν περιφέρειαν, δεν είχαν άδικο. Όπως είπα και πριν, ένα πλήθος ιδεών μας πνίγουν μέσα στην άβυσσο παλαιών άρχων για τους σκοπούς, που πρέπει να επιδιώκη ή άγωγή. Άλλα όμως προαναφέραμε, τὸ χθές δὲν μπορεί νὰ εἶναι τὸ αὐριον. Τὸ αὐριον εἶναι ἡ ζωὴ ποὺ τρέχει καὶ κυλάει ἀκούραστη, καὶ τὸ παιδί γι' αὐτὸ τὸ αὐριον πρέπει νὰ τὸ δημιουργήσωμε ἱκανὸν, νὰ ἀντικρύξῃ μὲ ἰσχυρὰ βούλησι καὶ πρωτόβουλο χαρακτήρα τῇ ζωῇ μὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς, ἀλλὰ καὶ τὶς δυσκολίες τῆς. Τὰ πρότυπα ὅμως σχολεῖα, ποὺ ἰδρύθηκαν ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια, ἐξυπηρετοῦν αὐτὸν τὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς, ὥστε νὰ χρησιμεύουν σὰν ὑποδειγματικά καὶ γιὰ τὰ ἄλλα σχολεῖα; Παρακαλῶ νὰ μοῦ συγχωρήσετε τὴν ἀρνησι. Ἐγὼ τουλάχιστον ἀπὸ ὅσα εἶδα καὶ ἀκούσα, νομίζω ὅτι ὅχι μόνο δὲν ἐξυπηρετεῖται ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς, ἀνάλογα μὲ τὶς σημερινὲς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀντίθετα ἐδημιούργησαν μεγάλῃ σύγχυσι στὸ μυαλὸ δασκάλων καὶ παιδιῶν καὶ κάθε ἐνηλίκου, ποὺ θέλει τὸ παιδί τευ μὲ τὴ μόρφωσι, ποὺ θὰ πάρῃ στὸ σχολεῖο, νὰ ἐξελεγχθῇ σὲ ἕνα ἄτομο πρωτόβουλο καὶ αὐτοκυρίαρχο. Ἐπίστεψα πάντα, πῶς ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ ξεπεσμοῦ μίας κοινωνίας εἶναι γιὰ τὰ ἄτομα ἔμαθαν νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν μὲ τὶς σκέψεις ἄλλων καὶ πολὺ λίγο μὲ τὶς δικές τους. Ἐτσι βρισκόμαστε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, γινώσκουμε ἐπιπόλαιοι, μᾶς θαμπώνει ὁ πλοῦτος τῶν ἐπιφανειακῶν γνώσεων, καὶ καταλήγουμε νὰ διευθύνουν τὶς τύχες μας οἱ ἀριβίστες. Καὶ δυστυχῶς τὸ Ὑποδειγματικὸ Σχολεῖο δὲν ἐξέφυγε ἀπὸ τὸ μειονέκτημα τοῦτο. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία, ποὺ τὸ Πρότυπο Σχολεῖο δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ στὴν φυλὴ τῶν συναδέλφων σὰν πραγματικὸ Ὑποδειγματικὸ Σχολεῖο, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ καὶ σ' αὐτοὺς σὰν σύμβουλος μεθόδων καλυτέρων γιὰ νὰ ἔχουν στὴ δουλειὰ τους καλύτερη ἀπόδοσι.

Ποιὰ εἶναι τὰ μειονεκτήματα τῶν σημερινῶν Προτύπων Σχολείων.

Πρὶν προχωρήσω στὸ κεφάλαιο τοῦτο θεωρῶ ὑποχρεωθῆναι νὰ διαδηλώσω ὅτι, ἂν θὰ ἀναφερθῶ κατωτέρω στὰ μειονεκτήματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὰ σημερινὰ Πρότυπα Σχολεῖα, σκοπὸς μου δὲν εἶναι νὰ κακίσω κανένα. Ἐὰν τὰ Πρότυπα παρουσιάζουν μειονεκτήματα, μονόπλευρα κανεὶς δὲν φταίει. Φταίει ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοί, γιὰτί ὅλοι εἴμαστε θύματα τῶν σκοπῶν ποὺ ἐπιδίωκε τὸ παλιὸ δημοτικὸ Σχολεῖο, χωρίς νὰ εἴμαστε προετοιμασμένοι γιὰ τοὺς σκοποὺς ποὺ ἐπιδίωκε τὸ Νέο Σχολεῖο. Καὶ

πρῶτο μειονέκτημα εἶναι, ὅτι μίᾳ ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου παρμένη σχεδὸν πρὶν τρεῖς δεκαετηρίδες, ἐζητήθηκε νὰ ἐφαρμοσθῇ πρὶν πέντε χρόνια τὸ 1951, ποὺ ἡ χώρα μας ἐκείνονταν ἀκόμη ρημαγμένη ἀπὸ τὶς καταστροφὲς τῶν πολέμων. Δεύτερο μειονέκτημα εἶναι, ὅτι ἐσπεύσαμε νὰ ἱδρῶμε τὰ Πρότυπα χωρίς προγραμματικές κατευθύνσεις καὶ χωρίς Διδακτικὸ Προσωπικὸ εἰδικευμένο γιὰ ἕνα Πρότυπο Σχολεῖο. Οἱ Δάσκαλοι σήμερα, ὅσο προοδευτικοὺς καὶ ἂν θέλωμε νὰ τοὺς πιστέψωμε, πελαγοδρομοῦν μέσα στὰ νέα συστήματα καὶ στοὺς τρόπους διδασκαλίας, χωρίς νὰ ἔχουν καταλήξῃ σὲ ἕνα σύστημα ἐλληνικόν. Κάθε σύστημα πρέπει νὰ ἀντικρύξῃ τὴν πραγματικότητα τῆς Χώρας ποὺ θὰ ἐφαρμοσθῇ.

Ἐπίσης τρίτο μειονέκτημα ἦταν ποὺ δὲν εἴχαμε κατάλληλα Διδακτήρια νὰ στεγάζωμε τὰ Πρότυπα. Ἐτσι μὲ μιά ἐγκύκλιον διαταγὴ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου πρὸς τοὺς κ. κ. Ἐπιθεωρητὰς ἐσπευσαν αὐτοὶ νὰ ἱδρῶσουν τὰ Πρότυπα, τὸ 1951, σβήνοντας ἕναν ἀριθμὸ ἑνὸς Σχολείου καὶ ἀντικαθιστώντας τοὺς μὲ τὸν τίτλο: «Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο» τῆς τάξε Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας. Καὶ ἐσυνεχίσθηκε τὸ κακὸ μὲ τὴν τοποθέτησι δασκάλων, ποὺ μόνο κατὰ τὴ γνώμην τους καὶ τὶς συμπάθειές τους τοὺς ἐθεώρουν σὰν ἀριστεῖς.

Ἐδῶ εἶναι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ. Ὅτι γιὰ τὴν ἱδρυσιν τῶν Προτύπων Σχολείων χωρίς καλὰ νὰ σκεφθῶμε τὸ πῶς καλυτέρα θὰ λειτουργήσουν τὰ Πρότυπα Σχολεῖα, ἐβιασθήκαμε. Καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσωμε ὡμῇ τὴν ἀλήθειαν, ἐπιτρέψατέ τέ μας νὰ εἰποῦμε μὲ θάρρος τὴ γνώμην μας ὅτι τὰ Πρότυπα Σχολεῖα ἱδρύθηκαν βεβιασμένα καὶ ἐξ ὑφαρπαγῆς καὶ μὲ τὴ μονόπλευρην γνώμην τῶν κ. κ. Ἐπιθεωρητῶν γιὰ τοὺς δασκάλους, ποὺ ἐτοποθετήθηκαν στὰ Πρότυπα. Καὶ ἂν ἠθέλαμε νὰ ἐπεκταθῶμε σὲ λεπτομέρειες τοῦ διδακτικοῦ ἔργου τῶν προτύπων τὰ μειονεκτήματα θὰ ἦσαν τόσα, ποὺ ὁ χώρος μίᾳ ἀπλῇ μελέτῃ δὲν θὰ ἔφθανε. Ἐπειτα, ἐπειδὴ καὶ ἀκόμη δὲν εἴμεθα ὡριμοὶ νὰ δεχόμεστε χωρίς κακοφανισμό τὶς παρατηρήσεις ἄλλων γιὰ τὴν ἀξία ἢ ἀπάξια τῆς δουλειᾶς μας, διατρέχουμε τὸν κίνδυνον νὰ θεωρηθῶμε ὅτι συκοφαντοῦμε συναδέλφους μας. Γι' αὐτὸ θὰ ἀρκεσθῶμε στὰ ἀνατὼρ βασικὰ μειονεκτήματα καὶ θὰ ὑποδείξωμε τρόπους δι-ορθώσεως γιὰ νὰ μπορέσουν τὰ πρότυπα νὰ λειτουργήσουν καλύτερα, ὥστε μὲ τὸν καιρὸ νὰ γίνουν πραγματικῶς Ὑποδειγματικά.

Πῶς δὲ ὀργανωθοῦν τὰ Πρότυπα Σχολεῖα

1) Ἐὰν Πρότυπο Σχολεῖο γιὰ νὰ λειτουργήσῃ καλὰ χρειάζεται πρῶτα πρῶτα νὰ ἔχῃ εἰδικὸ Διδακτήριον.

2) Λέγοντας Εἰδικὸ Διδακτήριον δὲν ἐννοοῦμε βέβαια, ὅτι στὸ Διδακτήριον τοῦ Προτύπου Σχολείου δὲν πρέπει νὰ στεγάζεται ἄλλο Σχολεῖο γιὰτί αὐτὸ προὔποτίζεται. Μὲ τὸν ὅρο εἰδικὸ ἐννοοῦμε ὅτι τὸ Διδακτήριον τοῦ Προτύπου πρέπει νὰ παρέχῃ ἀπόλυτη ἀνεσι στοὺς μαθητὰς. Δηλαδή ἐκτὸς τῶν ἐξ αἰθουσῶν διδασκαλίας νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλας γιὰ εἰδικὰ μαθητικά καὶ σκοποὺς.

3) Νὰ εὐρίσκεται σὲ περιοχὴ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς θορύβους, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶναι στὸ κέντρο τῆς πόλεως γιὰ νὰ μποροῦν οἱ Δάσκαλοι ἄλλων Σχολείων νὰ τὸ ἐπισκεπτόνται συχνὰ καὶ σὲ ἡμέρας καὶ ὥρες τακτὲς ἀπὸ τὴν Προϊσταμένη Ἀρχή.

4) Ὁ χώρος τοῦ Διδακτηρίου τοῦ Προτύπου πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ εὐρύς, ὥστε τὰ παιδιὰ ἀνέτως νὰ κινοῦνται κατὰ τὰ διαλείμματα, νὰ παίζουν καὶ νὰ τρέχουν.

5) Νὰ ἔχῃ εὐρύχωρον ὑπόστεγο, ὥστε κατὰ τὰ διαλείμματα νὰ καταφεύγουν οἱ μαθητὰι στὶς ὥρες τῶν καιρικῶν μεταβολῶν βροχῆς ἢ καύσωνος. Ἀλλὰ καὶ νὰ διδάσκηται τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς ὅταν οἱ καιρικὲς μεταβολὲς τὸ ἐπιβάλλουν.

6) Στὴν αὐλὴ νὰ ὑπάρχῃ ἀμμοδόχος γιὰ τὰ κάλληδες παιδιὲς τῶν μαθητῶν.

7) Νὰ ἔχῃ σχολικὸν κήπον, ὁ ὅποιος θὰ καλλιεργηθῇ καὶ θὰ συντηρηθῇ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς.

8) Ἐπίσης ἀπαραίτητο θεωροῦμε γιὰ ὑπάρχη καὶ χώρος, ὅπου θὰ διαιτῶνται μερικά ζῶα γιὰ νὰ κάνουν οἱ μαθητὰ διὰφόρους παρατηρήσεις.

9) Ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας πρέπει νὰ ἔχῃ αἰθουσα Βιβλιοθήκης καὶ Μουσείου. Σ' αὐτὴ θὰ ὑπάρχουν ταριχευμένα ζῶα, πιρνά, δειγμάτων διαφόρων πετρωμάτων, εἰκόνες διαφορῆς γιὰ τὰ κατ' ἑκαστον μαθήματα, προπλάσματα διάφορα, κλπ.

10) Αἰθουσα χειροτεχνίας ποὺ θὰ ἐργάζονται οἱ μαθητὰ κατὰ τὶς ὥρες τῶν τεχνικῶν τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐλεύθερες ὥρες θάβουν.

11) Αἰθουσα γιὰ τὴν διδασκαλίαν Φυσικῆς καὶ Χημείας, πλουτισμένη μὲ τὰ κατάλληλα ὄργανα γιὰ ἀνάλογα πειράματα.

12) Αἰθουσα ἐορτῶν καὶ διαλέξεων.

13) Αἰθουσα μὲ διάφορα παιγνίδια, τὴν ὁποία μίᾳ φορὰ τὴν ἐξομάδα θὰ ἐπισκεπτόνται οἱ μαθητὰ ἐκτὸς τῆς τάξεως. Ἡ ἐνασχόλησι μὲ τὰ παιγνίδια τῆς

προτιμήσεώς τους μᾶς δίνει ἀντίληψιν τῆς ἀτομικότητός τους καὶ τῶν κλίσεων.

Μὲ ἀνάλογα παιγνίδια, πινακίδες καὶ εἰκόνες πρέπει νὰ εἶναι πλουτισμένη καὶ ἡ αἰθουσα τῆς διδασκαλίας τῆς Πρώτης τάξεως.

15) Πάντα σὲ ἕνα Πρότυπο Σχολεῖο θὰ πρέπει νὰ εἶναι προσηρτημένο ἕνα Νηπιαγωγεῖο. Αὐτὸ ἐκτὸς τῆς γενικῆς ὠφελιμότητος, ποὺ θὰ ἔχῃ γιὰ τοὺς μαθητὰς, οἱ ὁποῖοι στὸ μέλλον θὰ ἀποτελέσουν τὴν Πρώτη τάξιν τοῦ Προτύπου Σχολείου, θὰ συμβάλῃ καὶ πολὺ γιὰ τὸ ξεδιάλεγμα τῶν μαθητῶν, ποὺ θὰ φοιτήσουν κανονικὰ στὸ Πολυτάξιον Πρότυπον, καὶ τῶν μαθητῶν τῶν καθυστερημένων, ποὺ θὰ φοιτήσουν στὰ Διτάξια Πρότυπα, μὲ τάξεις παράλληλες. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἔφθασε στὸ ξεδιάλεγμα τῶν μαθητῶν πρέπει δυστυχῶς νὰ προσθέσω καὶ τοῦτο σὰν μειονέκτημα τῆς ὥς τώρα λειτουργίας τῶν Προτύπων. Μερικοὶ δάσκαλοι Προτύπων ἔκαμαν τὸ ξεδιάλεγμα τῶν μαθητῶν, τῶν Σχολείων ποὺ μενεβλήθησαν σὲ Πρότυπα, ὅχι γιὰ νὰ δημιουργήσουν παράλληλες τάξεις καθυστερημένων. Αὐτὰ τὰ ἔστειλαν νὰ πᾶνε ὅπου θέλουν μὲ τὴ δικαιολογίαν, ὅτι ἐκλείσει ὁ κατάλογος καὶ ἐκράτησαν μόνο τὰ παιδιὰ τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὶς καλὰς λεγόμενες κοινωνικὰς τάξεις, σὰν τεκμήριο, ὅτι αὐτὰ τὰ παιδιὰ θὰ ἦσαν καὶ πνευματικῶς ἀνώτερα. Δηλαδή μὲ τὴν ἀντίληψιν τους ἔκαμαν ἔτσι τὸ ξεδιάλεγμα καὶ ἐπέδωξαν μὲ τὸ ἔμφυχο αὐτὸ ὁλικὸ τὸν εὐκόλον δρόμον γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διδακτικῶν μεθόδων ποὺ θὰ ἐφήρμοζαν.

Μονοτάξια Πρότυπα καὶ διτάξια

Μὲ ὅσα εἴπαμε προηγουμένως γιὰ τὸ ξεδιάλεγμα τῶν μαθητῶν, ἐφθάσαμε στοὺς σκοποὺς ποὺ πρέπει νὰ ἐπιδιώκουν τὰ Μονοτάξια Πρότυπα καὶ τὰ Διτάξια. Ἐχομε τὴ γνώμην ὅτι ἐὰν ὁ τύπος τῶν Προτύπων αὐτῶν Σχολείων πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ κοινὰ μονοτάξια καὶ διτάξια, ποὺ τόσο πλεονάζουν στὴ χώρα μας, τὰ Πρότυπα αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ ἱδρυθοῦν στὰ κεφαλοχώρια, ποὺ ἡ γύρω περιοχὴ τοὺς κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸ ἔχει μονοτάξια καὶ διτάξια σχολεῖα. Ἐτσι νομίζομε ὅτι θὰ ἐξυπηρετηθοῦν οἱ δάσκαλοι τῶν κοινῶν Μονοταξίων καὶ Διταξίων σχολείων καλύτερα γιὰτί εὐκολώτερον θὰ εἶναι σ' αὐτοὺς νὰ ἐπισκέπτονται τὰ Πρότυπα ποὺ θὰ εἶναι στὰ κεφαλοχώρια παρὰ στὶς πόλεις καὶ λίστα στὴν πρωτεύουσα.

Ἄλλα Μονοτάξια καὶ Διτάξια Προτύπα πρέπει νὰ ἱδρῶμε σὲ ἐξοχίματα τοῦ Προτύπου Πολυτάξιου Σχολείου. Αὐτὰ ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς σκοποὺς. Γι' αὐτὸ ἐντελὲς ὁ σκοπὸς τῆς

πρέπει να γίνη το ξεδιάλεγμα τῶν μαθητῶν πού θά φοιτήσουν σ' αὐτά τὰ Πρότυπα.

Ἐχω τή γνώμη, πῶς στο Μονοτάξιο Πρότυπο Σχολεῖο, πού θά λειτουργή σάν ἐξάρτημα τοῦ Πολυταξίου Προτύπου θά πρέπει νά φοιτοῦν οἱ πιό ἔξυπνοι μαθηταί, αὐτοὶ πού θά μπορούσαν νά προχωρήσουν χωρίς περιορισμούς ἡλικίας καί χωρίς διαχωρισμό τάξεων. Κύρια μέθοδος διδασκαλίας στο σχολεῖο αὐτό θά πρέπει νά εἶναι ἡ Ἑνιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία καί τὰ Κέντρα Ἐνδιαφέροντος τῶν μαθητῶν σύμφωνα μέ τόν ἀνάλογο μῆνα τῆς φοιτήσεώς τους.

Ὅσο δὲ γιά τήν ἡλικία τῶν μαθητῶν, πού θά φοιτήσουν στο Μονοτάξιο Πρότυπο πρέπει νά φροντίσουμε νά μή ἔχη μεγάλη ἀπόσταση μεταξύ τους.

Στά Διτάξια Πρότυπα, πού κι' αὐτά θά λειτουργοῦν σάν ἐξάρτημα τοῦ Πολυταξίου Προτύπου, τὸ ξεδιάλεγμα θά γίνη μεταξύ τῶν μαθητῶν, πού ἀπό φυσικές τους ἀδυναμίες δέν μπορούν νά προχωρήσουν ὅπως τ' κανονικά παιδιὰ. Ἐπίσης στήν ἀνώτερη τάξη τοῦ Διτάξιου θά φοιτοῦν παιδιὰ, πού ἀπό ἀντίθετες καί ἑξένες ἐντελῶς περιπτώσεις ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν πού εὐρέθηκαν καθυστερημένα. Τὸ ξεδιάλεγμα ὅμως τῶν μαθητῶν αὐτῶν παρουσιάζει μιὰ μεγάλη ἀδυναμία πού δέν μποροῦμε νά τὴν προλάβουμε. Ἀπλῶς δὲν ἡ ἀπόστασις τῆς ἡλικίας μεταξύ τῶν μαθητῶν αὐτῶν θά εἶναι μεγαλύτερη καί πολὺ διάφορος. Τὸ κακὸ αὐτὸ θά ἐμετριαζόταν ἂν εἶχαμε Τριτάξια Πρότυπα γιὰ τὰ παιδιὰ αὐτὰ γιὰτί ὅπως εἴπαμε τὰ παιδιὰ αὐτὰ δέν θά εἶναι τὰ καθυστερημένα ἀπὸ φυσικές τους ἀδυναμίες. Ἐτοί θά εἶχαμε καί τὴν εὐχέρεια νά μεταφέρουμε μέ τὸν καιρὸ στὰ τριτάξια καί μερικά παιδιὰ στὰ σχολεῖα αὐτὰ ἀπὸ τὰ πραγματικῶς καθυστερημένα, πού θά παρουσίαζαν σημαντικὴ βελτίωσι.

Τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα

Μποροῦμε ὅμως νά συμβιβάσουμε τὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα μέ τοὺς σκοποὺς πού ἐπιδιώκουν τὰ Πρότυπα Σχολεῖα καί μέ τίς μεθόδους πού θά ἐφαρμοθοῦν σ' αὐτά. Δάσκαλοι προτύπων, στοὺς ὁποίους ἔθεσα τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μοῦ εἶπαν ὅτι ὑπόρρεσαν καί ἔκαμαν πολλοὺς συμβιβασμούς. Νομίζω ὅμως ὅτι ἡ ἀπάντησις ἐδόθηκε μᾶλλον ἀπὸ ἐγωιστικὴ διάθεσι. Ὑποπτεύομαι ὅτι τοὺς συγκρατοῦσε ὁ φόβος μήπως χαρακτηροῦν, ὅτι στὴ δουλειά τους δέν εἶναι πολὺ δεξιότητες. Οἱ συνάδελφοι αὐτοὶ ἂν πραγματικὰ πιστεύουν, ὅτι τὸ ὑπάρχον Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα δέν τοὺς ἐμποδίζει στὴ δουλειά τους, ἀσφαλῶς παραφορτώνουν τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν

μέ τίς μεθόδους πού ἐφαρμόζουν μέ γνώσεις καί μόνο γνώσεις, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἐνίσχυσι καί ἐξέλιξι τῶν πνευματικῶν τῶν λειτουργιῶν καί τὴν διαμόρφωσι λοχυροῦ χαρακτήρος. Ἐμεῖς ὅμως, ὅπως καί στὸν πρόλογο τῆς παρούσης μελέτης μας ἐτονίσαμε, πιστεύουμε ὅτι, ἀξίζει περισσότερο νά καταλαβαίνουμε πολὺ παρά νά μαθαίνουμε πολλά.

Τὸ σημερινὸ Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο νά μαθαίνουμε πολλὰ στὰ παιδιὰ, ἀλλὰ βρίσκεται καί ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καί τίς συνθήκες τῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας. Γι' αὐτὸ νομίζομε ὅτι καί γιὰ τὰ κοινὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, τὸ Πρόγραμμα αὐτὸ δέν ἐξυπηρετεῖ τίς σημερινὲς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ λ.χ. τῆς πόλεως εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ χωριοῦ καί φυσικὰ διάφορα εἶναι καί τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν παιδιῶν. Ἐπίσης διαφορετικὴ παρουσιάζεται καί ἡ ζωὴ τῶν νησιῶν μας, ὅχι μόνο γενικὰ σάν νησιά, ἀλλὰ καί μέ διαφορὰς μεταξύ τους ἀνάλογα μέ τὸ σύμπλεγμα πού ἀποτελοῦν. Ἀλλ' εἶναι ἡ ζωὴ στὰ Ἰόνια, ἄλλη στὶς Κυκλάδες, ἄλλη στὶς Βόρειες Σποράδες, καί ἄλλη στὶς Νότιες. Καθὼς ἐπίσης διαφορὰς παρουσιάζει ἡ Πελοπόννησος ἀπὸ τὰ καθ' ἑκάστον διαμερίσματα: Στερεὰ Ἑλλάς, Θεσσαλία, Μακεδονία, κλπ. Συνεπῶς χρειάζεται μιὰ ριζικὴ μεταρρύθμισι τοῦ Προγράμματος καί προσαρμογὴ αὐτοῦ μέ τὴν πραγματικὴν καὶ καθεστὸς.

Ἐτοί βασικὸ Πρόγραμμα διδασκτέας ὕλης σὲ κάθε τόπο θά πρέπει νά εἶναι ἡ γεωγραφικὴ θεσι του, οἱ κλιματολογικὲς του συνθήκες, ἡ παραγωγή, τὰ ἐπαγγέλματα τῶν κατοίκων, ἡ ἱστορία τοῦ τόπου, καί ἄλλα παράλληλα καί συναφῆ. Γύρω δὲ ἀπ' αὐτὲς τίς βασικὲς ἀπαιτήσεις, θά πρέπει νά ἐξαρτηθοῦν καί οἱ γνώσεις ἀπὸ τὰ καθ' ἑκάστον μαθηματα, ὥστε τὸ παιδί νά γίνη ἱκανὸ γιὰ τὴν ζωὴ του γιὰ νά μπορέσῃ ἔτσι νά δουλέψῃ ὅταν ἐνηλικιωθῇ γιὰ νά καλυτερέψῃ τίς συνθήκες τῆς ζωῆς τοῦ τόπου του. (Ἐθνικὴ Οἰκονομία). Ἐπίσης μέσα στοῦ διαφοροποιημένου αὐτοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος πρέπει νά ὁρίζεται ὅτι οἱ μαθηταί γιὰ νά γνωρίσουν τὴ Χώρα μας θά κάνουν μέ τοὺς δασκάλους τοὺς ταξίδια τοῦλάχιστον δύο φορὲς τὸ χρόνο σὲ διαφορὰς περιοχάς: Πελοπόννησο, Μακεδονία, Νησιά κλπ. Τὸ σημερινὸ Πρόγραμμα χωρίζει τίς γνώσεις πού παρέχομε στὸ παιδί σὲ κλάδους, καί ἐπικρατοῦν οἱ κλάδοι ἐκεῖνοι, πού μποροῦν νά διδασκοῦν μέ μόνο ποσορικὸν τρόπον, χωρὶς νά λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν οἱ ψυχολογικὲς λειτουργίες τοῦ παιδιοῦ: ἡ παρατήρησι, ἡ συσχέτισι διαφόρων ἰδεῶν,

οἱ δημιουργικὲς τοῦ ἐνέργειας κυρίως τεχνικὲς Μόνο μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ παιδί θά ἐνεργήσῃ δημιουργικὰ καί αὐθόρμητα, θά γνωρίσῃ τὸ περιβάλλον του καί θά ἐξελίξῃ τὴν προσωπικότητά του. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς μᾶς ἐπιβάλλουν τὰ Σχολεῖα μας νά ἐπιδιώξουν καινούργιους σκοποὺς, πρέπει νά ἀλλάξῃ καί τὸ ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα καί κυρίως νά διαφοροποιηθῇ. Καί ἂν ἀπαιτήσῃ αὐτὴ προβάλλεται γιὰ τὰ κοινὰ δημοτικὰ σχολεῖα πολὺ περισσότερο ἐπιβάλλεται ἡ μεταρρύθμισι νά γίνη γιὰ τὰ Πρότυπα, πού θά χρησιμεύουν σάν ὑπόδειγμα μιᾶς τέτοιας δουλειᾶς.

Νά λοιπὸν γιὰτί εἴπαμε πρωτότερα, πῶς τὰ σημερινὰ Πρότυπα ἰδρύθηκαν «ἐξ ὑφαρπαγῆς» χωρὶς προκαθορισμένο Πρόγραμμα καί διαφοροποιημένο ἀνάλογα μέ τίς συνθήκες τοῦ τόπου πού θά ἐφαρμοσθῇ, χωρὶς κανένα ἑσωτερικὸ Ὄργανισμὸ, καί μέ δασκάλους σχεδὸν ἀνέτοιμους γιὰ μιὰ τέτοια δουλειά.

Προσόντα Δασκάλων πού θά ὑπηρετοῦν στὰ Πρότυπα.

Πρέπει καλὰ νά τὸ νιώσωμε, πῶς ἡ δουλειὰ τῶν δασκάλων σ' ἓνα Πρότυπο Σχολεῖο δέν εἶναι εὐκολή. Χρειάζεται πρῶτα-πρῶτα μεγάλη ἀφοσίωσι καί αὐταπάρνησι. Οἱ καλοὶ καί ὠραῖοι σκοποί, ὅπως εἶναι οἱ σκοποὶ ἐνὸς Προτύπου Σχολεῖου, στηρίζονται ἐπάνω σὲ θυσίες γιὰ νά μπορέσουν νά κατευσθύνωνται πρὸς τὸ τέλος. Ἀλλὰ οἱ δάσκαλοι εἶναι κι' αὐτοὶ ἄνθρωποι καί ἔχουν διαφορὰς ἀδυναμίες καί φιλοδοξίες. Πῶς θά ἀποδεσμευθοῦν ἀπὸ τίς φιλοδοξίες τους αὐτὲς καί νά κρατήσουν μόνο μιὰ; Νά ἐξελιχθοῦν δηλαδὴ σὲ καλοὺς δασκάλους ἐνὸς Προτύπου Σχολεῖου; Μὲ τὴ σημερινὴ κατάστασι τῆς Χώρας μας τὸ πρόβλημα αὐτὸ τὸ βλέπω πολὺ δύσκολο γιὰτί σκοντάφτει ἐπάνω στὸν οικονομικὸν παράγοντα, ὅπως γενικὰ καί ὅλη ἡ ἐκπαίδευσι τῆς Χώρας μας. Μιλήσαμε πρωτότερα γιὰ τὰ Διδασκτῆρια τῶν Προτύπων μέ τὰ διαφορὰ ἐξαρτήματά τους. Ἐχομε τέτοια διδασκτῆρια σήμερα; Νά λοιπὸν μιὰ πρώτη δύσκολα γιὰ νά ἐπιτύχῃ ἓνα Πρότυπο. Κι' εἰπεῖται μορεῖ ὁ δάσκαλος τοῦ Προτύπου σήμερα νά ἀφοσιωθῇ ὁλόψυχον στὴ δουλειά του, πρέπει νά διαθέτῃ ὅλον του τὸν καιρὸ, ἀκόμη καί νά ἀφαιρῇ ὥρες ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσί του; Ἡ οικονομικὴ του δυσπραγία τὸν ἀναγκάζει νά οικονομῇ χρόνον γιὰ νά ἀσχοληθῇ καί μέ κάτι ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κυρίως ἐπάγγελμα του γιὰ νά ἐξουδετερώσῃ κάπως τὴν οικονομικὴ του ἀνεπάρκεια.

Ἄλλ' ἂς ὑποθέσωμε, ὅτι μέ κάποια γενναία χειρονομία τὸ Κράτος τὸ οικονομικὸ αὐτὸ πρόβλημα γιὰ τὰ διδασκτῆρια τῶν Προτύπων καί τοὺς δασκάλους τὸ

παρακάμπτουμε. Ποιοὶ ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι οἱ δάσκαλοι πού θά ἔχουν τὴν ψυχικὴ ἀντοχή καί τίς πνευματικὲς ἐκείνης δεξιότητες καί τεχνικὲς πού ἀπαιτοῦνται γιὰ νά δουλέψουν σὲ ἓνα Πρότυπο Σχολεῖο; Φυσικὰ δέν λείπουν ἀπὸ τὸν τόπο μας οἱ καλοὶ δάσκαλοι, οἱ φιλότιμοι καί οἱ μορφωμένοι. Καί εὐτυχῶς εἶναι καί ἄρκετοὶ ἐκεῖνοι, πού προσπαθοῦν νά δουλέψουν στὰ Σχολεῖα τοὺς πρωτότυπα καί δημιουργικὰ. Καί βέβαια ἀπ' αὐτοὺς θά διαλέξωμε γιὰ νά ὑπηρετήσουν στὰ Πρότυπα. Ἀλλ' ὥσπου νά τοὺς διαλέξωμε πρέπει νά τοὺς βροῦμε καί νά θέσωμε ὑπὸ ἔλεγχον, ὅχι ἀπλῶς τὰ τυπικά τοὺς προσόντα, ἀλλὰ τὰ οὐσιαστικά. Καί ὁ ἔλεγχος αὐτὸς θά γίνη μόνο μέ ἓναν διαγωνισμὸν πρωτότυπο καί ἀσυνήθιστο ὡς τῶρα στὸ σύστημα τῶν διαγωνισμῶν.

Διαγωνισμὸς Δασκάλων γιὰ νά ὑπηρετήσουν στὰ Πρότυπα.

1) Προσκαλοῦνται μέ μία προκήρυξι πού θά δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὅσοι θέλουν νά λάβουν μέρος στὸ διαγωνισμὸ.

2) Ἡ προκήρυξι θά ὀρίξῃ τὸν χρόνον τῆς προσελεύσεως τοῦλάχιστον τρεῖς μῆνες μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς προκήρυξεως, ἡ ὅποια θά κοινοποιεῖται διὰ τῶν κ.κ. Ἐπιθεωρητῶν πρὸς ὅλα τὰ Σχολεῖα τοῦ Κράτους γιὰ νά λάβουν γνώσι ὅλοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

3) Μὲ τὴν προκήρυξι θά ὀρίζονται καί τὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται: α) Πτυχίον μετεκπαιδεύσεως στὸ Πανεπιστήμιον, β) ὑπερβαστικὴ πραγματικὴ καί ἐθδικαστικὴ ὑπηρεσία, γ) Νά ἔχῃ ἐκδώσει ἓν τουλάχιστον βιβλίον πού νά πραγματεύεται μεθόδους διδασκτέας, δ) Νά ἔχῃ καλὰς ἐκθέσεις τῆς Προϊσταμένης ὑπηρεσίας καί νά ἔχῃ τιμηθῇ μέ μέραι. Ἀντίγραφα τῶν δικαιολογητικῶν τούτων θά τὰ ἐπιδώσῃ εἰς τὴν ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ.

4) Ὡς πρὸς τὴν ἐξέτασι: α) Ἐξέτασις γραπτὴ μέ εἰκοσι τοῦλάχιστον τέσι γύρω ἀπὸ τὰ σφάλματα τῆς διδασκαλίας, β) Ἐκθεσις ἐπάνω σὲ ἓνα θέμα τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ, γ) Γραπτὴ προπαρασκευὴ διήλως σὲ ἓνα μάθημα μέ τὴν μέθοδον τῆς Ἑνιαίας Συγκεντρωτικῆς Διδασκαλίας καί τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος, δ) Προφορικὴ ἐξέτασις: Διδασκαλία ἐνὸς μαθήματος μέσα στήν τάξι.

5) Μέλῃ τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς: Ἡ Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ θά ἀποτελεῖται: α) Ἀπὸ τρεῖς Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν σὲ Διδασκαλεῖα ἢ Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας, β) Ἀπὸ ἓνα Διευθυντὴν Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, γ) Ἀπὸ ἓνα Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως.

Παρατήρησι: Στὴν ἴδια δοκιμασίᾳ ὑπο-

βάλλεται και κάθε δάσκαλος, που έχει αποδείξει σπουδών στο Έξωτερικό.

Οι δάσκαλοι των Προτύπων δεν επιτρέπεται να είναι μέλη των διοικητικών Συμβουλίων Συνδικαλιστικών Οργανώσεων.

Προαγωγές των Δασκάλων των Προτύπων και άλλα ωφελήματα.

Νομίζουμε ότι ο τρόπος αυτός διαγωνισμού δασκάλων για να υπηρετήσουν στα Πρότυπα θα παρέχη κατά ένα μεγάλο ποσοστό το τεκμήριο, ότι εκείνοι που θα επιτύχουν θα είναι οι καταλληλότεροι, αλλά και για το αυτό πρέπει να προάγονται ο συντομότερο χρόνο από ταυς άλλους συναδέλφους των. Να καθορισθῇ λοιπόν διά Νόμου, ότι, διδάσκαλοι υπηρετούντες σε Πρότυπα Σχολεία μετά δεκαπενταετή συνολικήν υπηρεσίαν και μετά όμοφωνον γνωμάτευσι τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου των Προτύπων Σχολείων, να προάγονται εἰς τὸν βαθμὸν Διευθυντοῦ Β' και μετά εἰκοσαετή εἰς τὸν βαθμὸν Διευθυντοῦ Α'. Ἐπίσης διδάσκαλοι Προτύπων μετά εἰκοσιπενταετή εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν να δύνανται να διορίζονται καθηγηταί τῆς Εἰδικῆς διδακτικῆς στίς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας.

Ἐκτός δὲ τῶν ωφελημάτων αὐτῶν θα πρέπει κάθε χρόνο, 10 τουλάχιστον δάσκαλοι τῶν Προτύπων, να ἐπισκέπτονται με ἔξοδα τοῦ Κράτους ἐπὶ δύο μῆνας Σχολεῖα τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Διοίκησις και ἐποπτεία τῶν Προτύπων Σχολείων.

1) Τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου ἀναλαμβάνει ὁ κατὰ βαθμὸν ἀνώτερος και ἀρχαιότερος ἐκ τῶν ὑπηρετούντων διδασκάλων εἰς αὐτό.

2) Ὁ Διευθυντὴς ἐκπροσωπεῖ τὸ Σχολεῖον εἰς ὅλες τῆς περιπτώσεις τῆς Σχολικῆς ζωῆς.

3) Συγκαλεῖ τὸν Σύλλογον τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ σὲ Παιδαγωγικῆς Συνεδριάσεις κατὰ δεκαπενθήμερον και συζητοῦνται διάφορα θέματα ἀποριῶν ἢ δυσκολιῶν ποὺ προέκυψαν στὴν τάξι.

4) Ἐπίσης συγκαλεῖ τοὺς γονεῖς τῶν

μαθητῶν τὴν 1ην και 16ην ἐκάστου μηνὸς σὲ βραδυνὴς συγκεντρώσεις και συζητοῦνται διάφορα θέματα, ποὺ θὰ ἀφοροῦν τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Στῆς συνεδριάσεις αὐτὲς συμμετέχει και ὅλο τὸ Διδακτικὸ Προσωπικόν.

5) Ἡ ἐποπτεία τοῦ Προτύπου Σχολείου ἀσκήνται κατὰ τρίμηνον ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ Σχολεῖον, ὑπὸ ἐνός Διευθυντοῦ Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας και ἐνός Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Οἱ Ἐπόπται αὐτοὶ ἀποτελοῦν και τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θὰ γωματεῦθαι και διὰ τὰς προαγωγὰς τῶν Δασκάλων τῶν Προτύπων. Στὸ Συμβούλιον αὐτὸ ὑποχρεωτικῶς συμμετέχει και ὁ Διευθυντὴς τοῦ Προτύπου.

Πόροι τοῦ Σχολικοῦ Ταμείου τῶν Προτύπων Σχολείων εἶναι :

1) Ἐτησία Κρατικὴ ἐπιχορήγησις τουλάχιστον ἐκ 10 χιλιάδων δραχμῶν.

2) Εἰσφορὰ τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν ἐγγραφήν τῶν και κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

3) Μηνιαία εἰσφορὰ τῶν Γονέων, ἡ ὁποία ὀρίζεται ἀπὸ τὸ καταστατικὸν τοῦ Συλλόγου Γονέων.

4) Εἰσπράξεις ἐκ φιλανθρωπικῶν ἀγορῶν, ἐορτῶν, θεατρικῶν και κινηματογραφικῶν παραστάσεων, χορῶν κλπ.

Ἐποπτεία: Ἡ περιουσία τῶν σχολικῶν ταμείων τῶν Προτύπων Σχολείων ἐποπτεύεται και ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν οἰκεῖον Ἐπιθεωρητήν, ἀπὸ δολοκλήρον τὸ Διδακτικὸν Προσωπικὸν τοῦ Σχολείου και ἀπὸ τρεῖς Γονεῖς οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Συλλόγου Γονέων. Ἡ θητεία αὐτῶν εἶναι διετής και ὁ διορισμός τῶν ἐπικυροῦται κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις.

Ὁ Κρατικὸς ἔλεγχος τῶν Σχολικῶν Ταμείων και τῶν Προτύπων Σχολείων γίνεται κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις.

Ἡ ὡς ἄνω Ἐπιτροπὴ τοῦ Σχολικοῦ Ταμείου ἐκλέγει ὡς ταμῖαν ἕνα ἐκ τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ, Πρόεδρος δὲ πάντοτε εἶναι ὁ οἰκεῖος Ἐπιθεωρητής.

ΑΡΣΙΝΟΗ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μόλις ἐκυκλοφόρησε

τὸ βιβλίον τοῦ Μ. Δαλαγιαννοπούλου Δημῶλου Π. Φαλήρου

«Νὰ πῶς δὲ γίνοντὰ τὰ παιδιὰ μας ἐλαφρὰ και χαριτωμένα».

• 50 Ἀσκήσεις ρυθμικῆς Γυμναστικῆς με εἰκονογραφία, χορογραφία, μουσική και τραγούδι.

• Κάτι πρωτότυπο, κάτι νέο. Μὰς εἰσάγει θαυμάσια και πρακτικὰ στὸ θέμα τῆς σχολικῆς ρυθμικῆς, ποὺ εἶναι ἀγνωστο και παρθένο ἀκόμα στὰ σχολεῖα μας.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΕΡΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τοῦ κ. ΕΥΑΓ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥ
Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Σχολείων Α' Γεν. Περιφέρειας

Κρίνομεν σκόπιμον και ὠφέλιμον νὰ φέρωμεν ὑπ' ὄψιν τῶν κ. κ. Ἐπιθεωρητῶν και διδασκάλων μας τὰς ἐπομένας—ἐκ τῶν κυριωτέρων—διαπιστώσεις τῆς προσωπικῆς ἐπιθεωρητικῆς πείρας ἐπὶ τῆς συντελουμένης σχολικῆς ἐργασίας ὡς και ἀντιστοίχως πρακτικῆς ὁδηγίας και συστάσεις διὰ τὴν ὀρθοτέραν τοποθέτησιν τῶν σχετικῶν ζητημάτων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποδόσεως περισσοτέρων και σταθερωτέρων ἀποτελεσμάτων ἐκ τοῦ σχολικοῦ διδακτικοῦ ἔργου ἔχοντες κυρίως πρὸ ὀφθαλμοῦ τὴν πλειονότητα τῶν σχολείων και δῶλον τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος.

I

Τὸ γλωσσικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν ὅλων τῶν τάξεων, ἰδιαίτερως δὲ τῶν τριῶν κατωτέρων (και ἐκεῖ ὅπου δὲν συντρέχουσι λόγοι ξενοφωνίας) εὐρίσκεται εἰς λίαν χαμηλὴν βαθμίδα ἀναπτύξεως και καλλιέργειας.

Τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης δυσαρέστου καταστάσεως ὀφείλονται εἰς πολλοὺς λόγους, ἐν οἷς, ἔνεκα τῶν ἐκασταχοῦ τοπικῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος, ἀναμφισβητήτως, προέχει και τὸ πενιχρότατον λεξιλόγιον τοῦ χαμηλοῦ ἢ χαμηλοτάτου γλωσσικοῦ ἐπιπέδου τῆς οἰκογενείας τοῦ μαθητοῦ και τοπικῆς περιοχῆς ἐν ἣ ἔζη και ἀναπτύσσεται τὸ παιδί. Κυριώτατα ὅμως δέον ν' ἀναζητηθῶσιν οἱ λόγοι εἰς τὸ σχολεῖον και εἰς τὸν διδῶλον, ὅπου μεταξὺ ἄλλων, τὰ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Ἀνάγνωσις, Λεκτικὰ ἀσκήσεις, Ἐλεύθεραι ἀνακρινάσεις, ποροφορικαὶ και γραπταὶ Ἐκθέσεις, Ὁρθογραφία, Γραμματικὴ, Ἐλευθέρα Ἀνάγνωσις) δὲν τυγχάνουσι τῆς προσήκουσας ἐξαιρετικῆς προσοχῆς και μερίμνης ὁ δὲ λόγος τοῦ διδῶλου, ἡ γλωσσικὴ και ἡ γένει κατάρτισις αὐτοῦ δὲν ἐγγυῶνται τὴν προσήκουσαν καλλιέργειαν και ἀνάπτυξιν Ἀνάγκη, ὅθεν, ὥπως ἀντιπάσης θυσίας, ἀποτελέσουσιν τὰ γλωσσικὰ μαθήματα τὴν πρώτην κυρίαν ἐμφανὴ προμετωπίδα τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου και τῆς φροντίδος τοῦ διδῶλου.

II

Ἡ δεξιότης τῆς Γραφῆς παραμελεῖται, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ τετράδια ἀντιγραφῆς τῶν μαθητῶν τῶν τριῶν και ἰδίων—τῶν δύο κατωτάτων τάξεων και

ἀπὸ τὰς γραπτὰς, ἐν γένει, ἐργασίας τῶν μεσαίων και ἀνωτέρων τάξεων.

Παρατηρήσαμεν μάλιστα, ὅτι οὐδεμία σχεδὸν σημασία δίδεται ὑπὸ τινῶν διδασκάλων τῆς Α' τάξεως εἰς τὴν καλὴν γραφήν τῶν γραμμάτων, ἐπὶ τῇ προόψει, ὅτι εἰς τὴν Γ' τάξιν και ἐφεξῆς θὰ διδάξωσι Καλλιγραφίαν ὡς ἰδιαίτερον μάθημα.

Εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας τάξεις πολυτάξιων κυρίως σχολείων καταλαμβάνομεν πολλάκις διδασκάλους και διδασκάλισσας νὰ ἔχωσι γράψαι ἐπὶ τοῦ πίνακος ζεῦγην τινὰ πλαγιῶν γραμμῶν ἢ και λέξεις τινὰς με γράφην, ὅταν ἐν τοῖς ὑποδείγμασιν τετραδίων Καλλιγραφίας εὐρίσκομεν, ἥτοι με παχεῖαν μελάνην εἰς τὸ μέσον και λεπτήν εἰς τὰ ἄκρα τῶν σχημάτων τῶν γραμμάτων. Καὶ οἱ μὲν διδάσκαλοι ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς ἔδρας ἀναπνέοντες ἐπὶ δολοκλήρον ὥραν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦν σελίδα δολοκλήρον ἀπὸ τὰς πλαγίας ταύτας γραμμάς ἢ λέξεις.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου αἱ ἡμέτεραι ἀπόψεις στηρίζονται εἰς ταῦτα. Καλλιγραφία δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰ μὴ καλὴ γραφὴ τῶν γραμμάτων τῆς γλώσσης ἡμῶν. Ὡς τοιαύτη δ' ἔχει ὑπὸ τῆς παιδαγωγικῆς και ὕγιεινῆς ὑποδείχθη ἡ φυσικὴ, ἀπλὴ και ἀπέρητος στοργικὴ γραφή. Ταύτην λοιπὸν τὴν στοργικὴν γραφήν πρέπει νὰ χρησιμοποιῇ και ὁ μαθητὴς τῆς Α' τάξεως, ἀφ' ἧς ἀρχίσαι νὰ διδάσκειται ἀνάγνωσιν και γραφήν. Ἐάν δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως συνθῇ ὁ μαθητὴς νὰ γράφῃ στοργικὴν και συνεπῶς εὐανάγνωστον γραφήν, τότε δυνατόν ἐστί, εἰπωμεν, ὅτι θὰ πάσῃ νὰ ἀπασχολῇ πλέον ἡμᾶς ζήτημα καλλιγραφίας, ὑπὸ τὸ ἀνὸ πνεῦμα και ἐπομένως δὲν θὰ παρίσταται ἀνάγκη νὰ διδασκῇται αὕτη και ὡς ἰδιαίτερον μάθημα.

Ἐχομεν σχηματίσει τὴν πεποιθήσιν, ὅτι αἱ διατιθέμεναι ὥραι πρὸς ἰδιαίτεραν διδῶλιν τῆς Καλλιγραφίας και ἀσκοποῖ ἀπὸ παιδαγωγικῆς και πρακτικῆς ἀπόψεως εἶναι, ὡς παρ' ἡμῶν γίνεται σήμερον ἡ διδασκαλία αὕτη, και ὡς ἀπώλεια πολυτίμου χρόνου δέον αὐταὶ νὰ λογίζονται. Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Α' ἀναγνώσεως ἐν τῇ Α' τάξει διδάσκαλοι τινες ἐπιτρέπουσι εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν νὰ γράφωσιν ἢ ἀντιγράφωσι και λεανθασμένως ἀπὸ ὀρθογραφί-

κῆς ἀπόψεως λέξεις ἐπὶ τοῦ πίνακος, τετραδίου ἢ ἀβακίου, ἀρκοῦμενοι μόνον εἰς τὴν ὀρθὴν γραφὴν τοῦ διδασκέντου νέου φθόγγου τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὰς λέξεις ταύτας. Εἰς ἐρώτησιν μας μάλιστα διατί ἐπιτρέπουσι τοῦτο, ἐλάβομεν τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ὀρθογραφίαν θὰ διδάξωσιν οὗτοι εἰς ἄλλην τάξιν, ὁπότε καὶ θὰ διορθώσωσι τὰ νῦν κακῶς μανθανόμενα.

Τοῦτο, ὡς γνωστὸν, τυγχάνει λίαν ἀντιπαιδαγωγικὸν ἀλλὰ καὶ ἀκατανόητον. Ἀγνοοῦσιν, ὡς φαίνεται, οἱ διδάσκαλοι οὗτοι, ὅτι αἱ πρώται ἐντυπώσεις μένουσι δὲ βίου ἀνεξίτηλοι.

Ἀγνοοῦσι τὴν μεγάλην σημασίαν, τὴν ὅποιαν ἔχει διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας ἡ μηχανικὴ ἀπόκτησις τῶν εἰκόνων τῶν λέξεων καὶ ἰδιαίτερος αἱ ἀναμνηστικαὶ εἰκόνες τῆς γραφῆς, αἵτινες καὶ ζωηρότεραι καὶ διακέστεραι εἰναι.

Δὲν γνωρίζουσιν ἐπίσης, ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἐνιαία καὶ δὲν πρέπει κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς νὰ κατατέμνηται εἰς διάφορα ἀλλήλων πεδία οὕτως, ὥστε νὰ θεωρεῖται μὲν ἡ ὀρθὴ προφορὰ ἢ γράφῃ τῶν φθόγγων, κακοποιεῖται δὲ ἡ ὀρθογραφία καὶ γραμματικὴ αὐτῆς.

Δὲν λαμβάνουσιν ὁμοίως ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι δὲν θὰ ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν εἰς τόσῃν ὀξύτητα ζήτημα ὀρθογραφίας ἔάν ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως καὶ διὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν ἐμμανθάνοντο ὀρθῶς αἱ λέξεις εἰς τινὰ ὀρισμένον ἀριθμὸν, αὐξανομένων κατὰ τὸ Β' ἔτος κ.ο.κ.

Κατὰ ταῦτα, οἱ διδάσκοντες εἰς τὴν Α' τάξιν (οἵτινες πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἰκανώτεροι τῶν ἄλλων συναδέλφων τῶν γυναικῶν τοῦ δντος, ὅτι ἐν τῇ τάξει ταύτῃ κατατίθενται τὰ θεμέλια τῆς ὀρθῆς σχολικῆς διδασκαλίας, νὰ καταβάλλωσι μεγαλύτεραν προσοχὴν τὸσον εἰς τὸ ζήτημα τῆς καλῆς γραφῆς (Καλλιγραφία), ὅσον καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν γραφῆς (Ὄρθογραφία). Οἱ φθόγγοι καὶ αἱ λέξεις δέον εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης διδασκαλίας νὰ γράφονται καλῶς καὶ ὀρθῶς. Οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα σφάλμα ἐπιτρέπεται νὰ μένῃ ἀδιόρθωτον, εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης λέξεως. Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ ὀδηγῶσι τοὺς μαθητὰς τῶν καὶ ἐπιμένωσιν εἰς τοῦτο.

III

Τὰ μαθήματα Πραγματογνωσίας (Λεσκήσεων) καὶ τῆς Πατριδογνωσίας τῶν δύο κατωτέρων τάξεων κακοποιεῖται καὶ παραμορφοῦνται οὐκ ὀρθῶς, εἰς ὅσα σχολεῖα δὲν ἔχει εἰσχωρήσει εἰσέτι οὐδὲ πόρρωθεν διακρίνεται τὸ πνεῦμα τῆς ἐνιαίας ἢ συγκεντρωτικῆς διδασκα-

λίας.

Φρονοῦμεν, ὅτι καὶ διὰ τοὺς πλέον ἀμύητους εἰς τὰς θεωρητικὰς ἀρχὰς τῆς ἐνιαίας διδύλλας καὶ εἰς τοὺς ἀγεύστους συγκεντρωτικῶν παιδαγωγικῶν ἄλλως, δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀντιληφθῶσιν, ὅτι εἰς τὰς δύο κατωτέρας (Α' καὶ Β') τάξεις εἶναι ἀφύσικον καὶ ἀδιανόητον διὰ τὰ μικρὰ αὐτὰ παιδάκια τὸ τεχνητὸν κατασκευασμὰ τῶν πολλῶν ξεχωριστῶν μαθημάτων καὶ, ὅτι φυσικόν, ἀπλοῦν καὶ εὐκόλῳ εἶναι διὰ τὸν διδύλλον καὶ διὰ τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἀντὶ τῶν διαφόρων χωριστῶν μαθημάτων νὰ διατηρῶμεν κατὰ τινα χαλαρὸν ἢ συνεκτικὸν σύνδεσμον ὑπὸ ἐνιαίαν συνόφασιν τὴν ὕλην τῶν μαθημάτων Πραγματογνωσίας, Λεσκήσεων, Ἀσκήσεων, Παραμυθιῶν καὶ Πατριδογνωσίας ἢ καὶ Ὀρθοσκευτικῶν, ἢ ὅποια δύναται ἀβίαστος καὶ ἐξελεγκτικῶς νὰ προσλάβῃ τὴν μορφήν τῆς «ἐνιαίας πατριδογνωστικῆς διδύλλας» ἐν συνδιασμῷ στενωτάτῳ μὲ τὰς ἀναγνωστικὰς καὶ γραφικὰς ἀσχολίας, τὰς χειροτεχνικὰς ἐργασίας, Ὡδικὴν καὶ Ἀριθμητικὴν, ἐν μέρει, μὲ βάσιν τὰς ἀφορμὰς α) ἐκ τῆς περιβαλλούσης τὴν ἰδιαίτεραν πατρίδα τῶν μαθητῶν φύσεως, Ἀνθρωπίνης Ζωῆς καὶ Ἐργασίας κατὰ τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους β) ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐορτῶν καὶ ἄλλων ἐκτάκτων ἀξιολόγων γεγονότων ἔσω καὶ ἔξω τοῦ σχολείου καὶ ἰδιαίτερας πατρίδος τῶν μαθητῶν γ) ἐκ τῶν ἐλευθέρων αὐθορμητῶν ἀνακινώσεων τῶν μαθητῶν καὶ δ) ἐκ συσχετισμοῦ ὕλης τοῦ Ἀλφαριθμητικοῦ ἢ τοῦ Ἀναγνωστικοῦ Β' τάξεως ὡς καὶ λοιπῆς σχολικῆς ζωῆς.

Δὲν προχειρολογοῦμεν διὰ τῶν συστατικῶν αὐτῶν γραμμῶν, ὡς εὐλόγως ἤθελέ τις μᾶς κατηγορήσει.

Ἀνταποκρινόμεθα ἀπλῶς πρὸς μίαν κατὰστασιν, ἥτις φέρεי ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς καθυστέρησεως, τοῦ ἀναχρονισμοῦ καὶ τῆς παλινδρομήσεως πρὸς πολλὰ ἔτη εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν.

IV

Ἡ διδακτικὴ ἀπαίτησις, ὅπως ἕκαστος διδύλλος προβῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ διάγνωσιν τῆς καταστάσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων καὶ ἱκανότητων τῶν μαθητῶν του, ἵνα ἐπὶ ἀσφαλτοῦς, ὡς ἐπὶ πραγματικῆς, βάσεως θεμελιώσῃ καὶ οἰκοδομήσῃ τὴν σχολικὴν ἐργασίαν του διὰ τοῦ προσήκοντος ὕλικου, παρ' οὐδενὸς σχεδὸν σχολείου τυγχάνει τῆς δεούσης ἐκτιμήσεως, δι' ὃ καὶ ἐν τῇ σχολικῇ πράξει παρατηροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς ἀδυναμίας τῶν μαθητῶν, ὅπως προσαρμοσθῶσι πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς διεξαγομένης ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει διδύλλας καὶ ἐργασίας καὶ τῆς ἀστοχίας τοῦ διδύλλου εἰς τὸ νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ ἀνάλογα ἕκαστοτε μέσα καὶ

τρόπους ἐφαρμογῆς τῶν ἀξιομάτων ἐποπτείας καὶ αὐτενεργοῦ ἐργασίας.

Ἐκεῖνος ὁ διδύλλος θὰ ἐπιτύχῃ, ὅστις θὰ θεμελιώσῃ ἐπὶ ἀσφαλτοῦς βάσεων τὴν ἐργασίαν του καὶ θ' ἀρχίσῃ οἰκοδομῶν μὲ τὸν κανὸνα τοῦτον. Συνεπῶς αἱ διδασκαλαὶ μεθοδικαὶ ἐνότητες ἐξ ἑκάστου μαθήματος θὰ εἶναι εἰς ποσὸν καὶ ποιὸν ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει πνευματικὰς δυνάμεις τῶν παιδιῶν ἑκάστου σχολείου καὶ γενικῶς πᾶσα διδύλλια θὰ φέρῃ τὸν χαρακτήρα τῆς ἀπλῆς ἐποπτικῆς, χειροπιαστῆς, ζωντανῆς διδύλλας μὲ προσωπικεῖαν τοῦ διδύλλου πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἱκανότητας, ἵνα ἀπ' αὐτῶν, ὡς ἀπὸ ἀσφαλτοῦς βάσεως ἐπιτευχθῇ ἡ ἀνοδος καὶ ἐξέλιξις.

Ἐξ ἄλλου πολλοὶ διδύλλοι δὲν κατανοοῦσι κατὰ τινὰς τρόπους δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν καταπιεστικῶν δεσμῶν τῶν προγραμμάτων (ἀναλυτικῶν καὶ ὁρολογίων) καὶ κινεῖν ἐν τῷ ἀγόνῳ κύκλῳ μὲ στενὴν, πληκτικὴν καὶ στατικὴν περιφέρειαν, μὲ κέντρον τὴν λογοκοπίαν καὶ ἀκτῖνας τὰς... ἐσβεσμένας τοιαύτας τοῦ δυναμογόνου φωτὸς τῆς ἀφυπνίσσεως.

V

Κοινὴ ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ διαπίστωσις Ἐπιθεωρητῶν, ὅτι ὑπὸ τῶν περισσοτέρων διδύλλων μας καὶ δὴ νεωτέρων οὐ μόνον δὲν ἔχει γίνῃ βαθεῖα μελέτη καὶ ἐξέτασις τοῦ περιεχομένου τοῦ ἱσχύοντος (ἐν ἀναμονῇ τοῦ νέου) παλίου Ἐπισήμου Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἔχει ἀπλῶς μελετηθῇ τοῦτο, ἀφοῦ ἀκούη καὶ λείπει τοῦτο ἀπὸ τὰ πλεῖστα σχολεῖα, ἴδια μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν (1940—49) καταστροφὴν τῶν πάντων, ἀκολουθοῦντων τῶν διδύλλων τὴν σειράν διαφόρων ἔχειριδων καὶ φυλλαδίων βοηθητικῶν.

Σχετικῶς πρὸς ταῦτα ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι νῦν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου Ε.Α.Π. (πρὸ τῆς ὁπίας πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ γίνῃ εὐρεῖα διάφωσις καὶ καθοδήγησις τῶν διδύλλων) εἶναι ἀνάγκη, ὅπως καθοδηγηθῶσιν οἱ διδύλλοι εἰς τὴν ὀρθοτέραν ἐπιλογὴν καὶ κατὰλοι ἐκ τῆς διδασκαλίας ὕλης ἐκ τῶν διαφόρων μαθημάτων καὶ δι' ἐκ τῶν ἐπομένων, ὅπου ἡ πείρα ἔχει ἀποδείξει, δὲ ἐπιβάλλονται αἱ ὡς κατωτέρω, ἀνατιθεσθῶσι τῆς διδασκαλίας ὕλης.

1) Ἡ ὕλη τῆς ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ τῶν τάξεων Γ' καὶ Δ' ὡς καθορίζεται αὕτη διὰ τοῦ Ε.Α.Π. δὲν τυγχάνει τῆς προσηκούσης προσοχῆς παρὰ τῶν σχολείων καὶ οἰκείων διδύλλων, οἵτινες—συνθησέονται—κανονίζουν κατὰ τὸ προχειρὸς δοκοῦν τὰ διδασκτέα ζῶα ἢ φυτὰ ἢ ὄρυκτά. Ὡς γνωστὸν, ἡ ὕλη αὕτη (ὡς

πρὸς τὰ ζῶα καὶ φυτὰ) εἶναι κατατεταγμένη κατὰ βιοκοινοῦντας, ὀριζομένης δι' ἀμφοτέρας τὰς τάξεις, τῆς ἐπιλογῆς τῶν διδασκτέων εἰς τὴν Γ' ἢ Δ' τάξιν ἢ ἰὸν ἢ 2ον ἔτος συνδιδασκαλίας ἐπαφιεμένης εἰς τὸν διδασκαλόν, ὡς ἐν σημειώσει ἀναγράφει τὸ Πρόγραμμα.

Τοιαύτην ὁμῶς ἐπιλογὴν ἂς μὴ ἀναμένωμεν ἀπὸ τὸν διδύλλον ὡς ἐξ ἰδίας μας Ἐπιθεωρητικῆς πείρας διεπιστώσαμεν. Ἐπιβάλλεται ὅπως ἕκαστος Ἐπιθεωρητῆς (ἔχων συμβουλευτικῶς ὑπ' ὄψιν καὶ γνώμην ἐμπειρωμένων διδύλλων τῆς περιφέρειας του ἢ σχετικὰ πορίσματα διδύλλου συνεδρίου) καθορίσῃ τὰς διδασκτέας βιοκοινοῦντας εἰς ἑκάστην τάξιν ἢ ἔτος συνδιδασκαλίας σὺν τῇ παροχῇ ὀδηγίων ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασκτέων ἐξ ἑκάστης βιοκοινοῦντος ζώων καὶ φυτῶν (Εἰς σελ. 329—337 τοῦ περιοδικοῦ «Σχολεῖο καὶ Ζωὴ» ἔτους 1954 ἐδημοσιεύθη σχετικὴ ἡμετέρα ἐργασία περὶ τῶν σχολείων Θεσσαλίας). Ἀλλὰ καὶ ἡ φυσικοιστορικὴ ὕλη τῶν τάξεων Ε' καὶ ΣΤ' πρέπει νὰ τυχῇ ἐπιλογῆς καὶ κατατάξεως ἀφοῦ πρώτον διδασκθῶσιν ὀρισμένα ἐδῆ ἐκ τῆς Φυσ. Ἱστορίας τῆς Πατρίδος μας (Γ', καὶ Δ' τάξ.) μὴ παραλείπομεν καὶ θεμάτων Ὑγιεινῆς συμφώνως πρὸς τὸ εἰδικὸν περὶ διδύλλας τῆς ὕγεινῆς Πρόγραμμα τοῦ Δ)τος 20—8—1929.

2) Ἐπίσης ἡ διδασκτέα ὕλη τῆς ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ εἰς τὰς τάξεις Γ' Δ', ἰὸν καὶ 2ον ἔτος συνδύλλας Γ' καὶ Δ' πρέπει νὰ καθορισθῇ, κατὰ τινὰ σειράν, ὥστε εἰς τὸ ἔτος τοῦ 2ετοῦς κύκλου ἢ τῆς Δ' τάξεως νὰ ἔχη ὁλοκληρωθῇ ἡ διδύλλια τῆς Γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ δὲ τῶν περικοπῶσεων τῆς συνδύλλας Γ' καὶ Δ' τάξ. πρέπει ἀπαραίτητος ν' ἀρχήται ἡ γεωγραφικὴ διδύλλια καὶ κατὰ τὸ ἰὸν καὶ κατὰ τὸ 2ον ἔτος συνδύλλας ἀπὸ τῆς ἰδιαίτερας Πατρίδος τοῦ μαθητοῦ.

3) Ὡσαύτως ἡ ὕλη τῆς Γεωγραφίας τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων, χωρίστα διδασκομένη ἢ συνδιδασκομένη, πρέπει νὰ καθορισθῇ κατ' ἄλλην σειράν ἀντὶ τῆς σειράς καθ' ἣν εἶναι διατεταγμένη εἰς τὸ Ε.Α.Π. ὡς καὶ δι' ἐξάρσεως τῶν γεωγραφικῶν (φυσικοοικονομικῶν) στοιχείων τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα σχετιζομένων, ἀπαραίτητος δὲ νὰ διδασκῇται ἡ Ἑλλάς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξ. (τοῦ 1ου καὶ τοῦ 2ου ἔτους συνδύλλας καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἔπωνται αἱ ἄλλαι ὕλαι.

Περὶ τούτου παρέχομεν, ἐν προχειρῳ, ἡμέτερον σχέδιον κατανομῆς ὡς ἑξῆς: Εἰς τὴν Ε' ΤΑΞΙΝ ἢ ἰὸν ἔτος ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Ε' καὶ ΣΤ'.

α) Ἡ Ἑλλάς, Γενικὴ φυσικὴ, οἰκονομικὴ, πολιτικὴ ἐξέτασις καὶ ἐπισκόπησις

κατά τα κυριώτατα χαρακτηριστικά στοιχεία.

β) Η Γῆ. Γενική επισκόπησις αὐτῆς. (Τὰ λοιπὰ εὐκαιρικῶς καὶ εἰς κατάλληλον συσχετίζονται ἐπικαιρῶν).

γ) Τὰ στοιχειωδέστατα φυσικά, οικονομικά καὶ πολιτικά γεωγραφικά στοιχεία (δεικτικά κυρίως τῆς οικονομικῆς καταστάσεως καὶ τῆς τοῦ πολιτισμοῦ) τῶν ἐξων χωρῶν καὶ δὴ τὰ ἔχοντα ἀμεσον ἢ ἔμεσον πρὸς τὴν ἐθνικὴν ζωὴν. Οἰκονομικὰ καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν σειρὰν: Ἡ Ἀμερική (Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, Καναδὰς κ.λ.π.) Ἡ Ἀσία (Μ. Ἀσία, Ἀσιατικὴ Τουρκία, Περσία, αἱ Ἰνδίαί, Κίνα κ.λ.π.) Ἡ Ἀφρική (Αἰγύπτος κ.τ.π.) Ἡ Ἀυστραλία.

Εἰς ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ἡ 2ον ΕΤΟΣ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Εἰ καὶ ΣΤ'.

α) Ἡ Ἑλλάς ὡς ἀνωτέρω (καὶ τὰς σχεδὸν ἀπὸ παρατηρήσεως τοῦ ΕΑΠ.)

β) Ἡ Γῆ (ὡς ἀνωτέρω.)

γ) Ὁ Οὐρανὸς (ὁμοίως).

δ) Ἡ Εὐρώπη κατὰ πρῶτον γενικῶς καὶ ἔπειτα καθ' ὁμάδας Κρατῶν καὶ δὴ ἀπὸ τῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου λεπτομερῶς. Ἐκ τῶν λοιπῶν Κρατῶν αὐτὴρὰ ἐπιλογὴ ὡς ἐλέγχῃ ἀνωτέρω περὶ γεωγραφικῆς ὕλης ἔξων χωρῶν.

ε) Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς Γῆς (ὡς εἰς Ε.Α.Π.) καὶ εἰς ἐπικαιρῶν λοιπῶν διδλῶν.

4) Ὑλὴ τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ καὶ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ εἰς τὴν Ε' τάξιν ἢ ἰὸν ἔτος συνδιδλῶν Ε καὶ ΣΤ' πρέπει νὰ διδάσκηται παραλλήλως ὅπου δὲν εἶναι κατορθωτὸν ὑπὸ τοῦ διδλῶν νὰ συμπλέξῃ ἐπὶ νὰ χρόνον τὰ δυο μαθήματα εἰς ἓν, δεδομένου, ὅτι εἰς πολὺ κεφάλαια ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἀποτελεῖ ἐξέτασιν ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως τῆς οἰκείας ἱστορικῆς περιόδου, ἐπ' οὗδενί δὲ λόγῳ συνχωρεῖται ἡ ἀσχέτος διδλῶν τῆς ὕλης ἐκατέρου τῶν μαθημάτων τούτων.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν (ἢ 2ον ἔτος συνδιδλῶν θρησκευτικῶν) θὰ προτάσῃ καὶ ἡ διδλῶν τῆς Λειτουργικῆς καὶ θ' ἀκολουθῇ ἡ κατήχησις.

5) Ἡ Ἀριθμητικὴ εἰς τὰς τάξεις Γ' Δ' τῶν ἱερίων σχολείων δέον νὰ διδάσκηται κεχωρισμένως καὶ οὐχὶ ὡς ὀρίζεται τὸ ΕΑΠ ἐν συνδιδλῶν.

Παραλλήλως πρὸς ταῦτα δὲν πρέπει ν' ἀγνοῖται εἰς ὅσον ἀτυχῶς ποσοστὸν ἀγνοεῖται, καὶ ἡ στοιχειώδης διδασκαλὴ ἀπαιτήσις, ὅπως πᾶσα διδασκομένη ἐνόητος ἐξ οἰουδήποτε μαθήματος (καὶ δὴ ἐκ τοῦ Ἀναγνωστικοῦ καὶ γλωσσικοῦ, ἐν γένει, μαθήματος συσχετίζεται, συνδέεται καὶ συμπλέκῃται, συνυφαισμένη, ὅ-

που τοῦτο καθίσταται ἀβιάστως δυνατόν με ἄλλας, συγγενεῖς ἢ παραγώγους διδασκόμενους ὕλης ἐξ ἄλλων μαθημάτων, ἐν συνδυασμῷ καὶ μετὰ τὴν Ζωὴν δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀποψιν τῆς πρακτικῆς χρήσεως καὶ ὠφελιμότητος τῶν προσκωμένων καὶ ἀφομοιούμενων γνώσεων.

VI

Πολλοὶ καὶ δυστυχῶς περισσότεροι ἐκ τῶν διδλῶν χωλίνουσι λίαν σοβαρῶς εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἰς τὰ τεχνικά. Πολὺ λάκκις ἐμέναντες ἐκπληκτοὶ πρὸ τῆς μουσικῆς ἀνεπαρκείας πλείστων διδλῶν ὡς καὶ χειροτεχνικῆς κατωτέρας διδασκαλίας. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολικὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐπιοτιμήσαμεν νὰ φράξωμεν τὰ ὦτα ἡμῶν ἵνα μὴ αἰσθανώμεθα τὰς εἰς βάρος τοῦ Ἐθνικοῦ μας ὕμνου διαπραττομένας κακοποιήσεις ὑπὸ διδλῶν καὶ μαθητῶν ψαλλόντων τοῦτον.

Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου ἐπιβάλλεται, ὅπως οἱ Ἐπίτῃ κατὰ τὰς παιδαγωγικὰς συγκεντρώσεις καὶ τοπικὰ συνέδρια ἢ κατ' ἄλλας διδομένας ἢ δημιουργουμένας εὐκαιρίας, ἀναθέωσιν εἰς τοὺς διακρινόμενους διὰ τὴν ἐπίδοσιν καὶ κατάρτισιν ἢ ἐπὶ ἰδιοφυῖα ἐξέχοντας εἰς μουσικὴν καὶ τεχνικά, διδλῶν νὰ διδάσκωσι εἰς τοὺς διδασκάλους Μουσικῆν, (διάφορα σχολικὰ ἄσματα, ἀρχὴς γενομένης ἀπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ ὕμνου) καὶ χειροτεχνία (ἰδίᾳ πηλοπλαστικὴν καὶ ἐκτέλεσιν χειροτεχνικῶν ἔργων ἐξ ἐντοπίων ὕλικῶν, εἰς δὲ τὰ θήλεα ἐργόχειρα). Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ τοῦτο. Πρέπει οἱ Ἐπιθεωρηταὶ νὰ συμπληρώνωμεν τὰς ἐλλείψεις τῶν διδλῶν μας, ἵνα δυνάμεθα οὕτω μετὰ καλῶτερον διδασκτικὸν προσωπικὸν νὰ συνεργασθώμεν. Δὲν ἀρκεῖ νὰ διαπιστώσωμεν τὰς ἐλλείψεις τῶν διδασκάλων εἴτε εἰς ταῦτα, εἴτε εἰς ἄλλα μαθήματα καὶ νὰ ἐλέγχωμεν τοῦτο δι' αὐτάς. Τοῦτο οὐδόλως ὠφελεῖ οὐτὲ τοὺς ἰδίους διδλῶν οὐτὲ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν.

Καὶ θὰ ἦτο εὐχὴς ἔργον νὰ μὴ ἐφθάνομεν εἰς τοῦτο.

Καὶ δὲν θὰ φθάσωμεν ἂν ἀποφασίσωμεν καὶ πρέπει νὰ ἀποφασίσωμεν νὰ γίνωμεν πραγματικὸν διδλῶν τῶν διδασκάλων.

ΕΥΑΓ. ΠΑΠΑ-ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Η Ε.Σ.Δ. ΚΑΙ Η ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΗΝ Ε-ΣΤ

Υπὸ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΛΙΟΥΡΑ, Δ/λου

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον)

Ἱστορία 24—10—52

Τὰ θρησκευτικὰ προνόμια

Τὰ θρησκευτικὰ προνόμια εἶναι τὰ ἐξῆς:
1) Ὁ Πατριάρχης θὰ ἦταν ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ ἐθνικὸς ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων δηλαδὴ ἐθνάρχης.

2) Θὰ διηύθυνε καὶ θὰ διοικούσε ὅλες τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Τὴς ἐκκλησιᾶς, τὰ μοναστήρια, καὶ τὴς Μητροπόλεως χωρὶς νὰ πληρῶν φόρους στὸ Τουρκικὸ κράτος.

3) Θὰ διώριζε Μητροπολίτες καὶ ἐπισκόπους καὶ θὰ φρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ἱερέων καὶ ὅλων τῶν κληρικῶν.

4) Οἱ Ἑλλήνες γιὰ διαφορὰς ποῦ εἶχαν μεταξὺ τους, δὲν θὰ πῆγαιναν πρὸς τὰ τουρκικὰ δικαστήρια. Τὴς ὑποθέσεις τους θὰ τὴς ἐδίκαζε ὁ Πατριάρχης.

5) Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐκτελοῦσαν ἐλευθερίᾳ καὶ χωρὶς περιορισμοῦ τὰ θρησκευτικὰ τοὺς καθήκοντα.

Περίληψις

Ὁ Μωάμεθ ἐκμεταλεύεται τὸ διχασμὸν τῶν δύο ἐκκλησιῶν εὐνοεῖ τὴν χειροτονία τοῦ Γενναδίου ὡς Πατριάρχου, δίδει θρησκευτικὰ προνόμια εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἐκκλησιάζωνται.

Δίδαγμα

Οἱ Ἑλλήνες δέχονται τὴ συνθήκη, μὴ δὲν ξεχνοῦν τὴν λευτερίαν τῆς πατρίδος μας.

Ἀρματαῶλοι καὶ κλέφτες

Τὰ σκληρὰ βασανιστήρια καὶ ἡ πίεσις καὶ ἡ ἀγάπη, γιὰ τὴν λευτερίαν τῆς πατρίδος ἀναγκάζουν τοὺς Ἑλλήνες νὰ βγοῦν στὰ βουνὰ καὶ νὰ γίνουν ἀρματαῶλοι καὶ κλέφτες.

Δίδαγμα

Τὸ λιχνάρι γιὰ τὴν λευτερίαν δὲν σβύνει ποτὲ ἀπ' τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων.
«Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες».

«Πασὰ μου ἔχω τὸ σπαθὶ βεζύρη τὸ τουρκικόν».

«Μάνα σου λέω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω».

«Ἀχ τί καλὰ τὸν νὰ εἴμαστε ἀρματαῶλοι μέσ' τὰ βουνὰ καὶ κλέφτες μέσ' στοὺς κάμπους».

Ποίημα: Μάρθας Παρδάλ

Ὅταν ἡ Ἑλλάδα ἔπεσε στὰ τουρκικὰ τὰ χέρια

κι' ἀπέλιπα ἐζήταγε ἐλευθερίαν ἡμέρα, οἱ Ἑλλήνες ἀρπάζανε τὰ ὅπλα τοὺς ἀμέσως, νὰ κυνηγήσουν τοὺς ἐχθροὺς ποὺ πάτησαν τὸ ἔθνος,

τεχνάσματα ἐσκέφτηκαν οἱ τοῦρκοι γιὰ νὰ κάνουν, χωράφια νὰ τοὺς δώσουν νὰ τοὺς ἐξαφανίσουν,

ἀρματαῶλικά κάνανε τσουφλικά τάχα νὰ δώσουν, καὶ μετὰ τὴν πονηρίαν τοὺς κλέφτες νὰ ἐξοντώσουν.

Οἱ ἀρματαῶλοι δὲν ἤθελαν τοὺς κλέφτες νὰ χτυπήσουν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν τοὺς νὰ πᾶν νὰ τοὺς βοηθήσουν.

Ποίημα: (Πανούλας Πούλιου)

Πέρνω τὸ ὅπλο τὸ βαρὺ σηκώνομαι σὰν ταῦρος μέσα στὴ μάχη χύνομαι γιὰ νὰ σκοτώσω τοῦρκοι.

Εἶμαι τὸ πιὸ γερὸ παιδί ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα σκοτώνω βάρβαρους ἐχθρούς, νὰ δοῦσά ἡ Ἑλλάδα.

Ποίημα: (Πέτρου Χαχοπούλου)

Ἐμπρὸς παιδιὰ μετὰ μὴ καρδιά κλέφτες γιὰ νὰ γινώμε νὰ διώξουμε τοὺς βάρβαρους ἐχθρούς καὶ ὅλοι ἄς σκοτωθῶμε

κλέφτες θὰ εἴμαστε παντοτεινὰ σὲ ὅλα μας τὰ χρόνια.

Θὰ μᾶς κοιμῶν οἱ πέρδικες θὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀρμόνια θὰ κάνουμε καὶ τὸ σταυρὸ μετὰ τὴν ἐλπίδα στὸ Θεό

πῶς θὰ ἐλευθερωθῶμε.

Ποίημα: Γεωργίας Μαργαρίτης ΣΤ' τάξ.)

Οἱ Ἑλλήνες ποὺ δὲν μοφοῦν νὰ ζοῦνε σκλαβωμένοι ἐπάνω ἀπ' τὴν ψυχὴν ἐσθίσανε καὶ νόνι.

Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ χτυποῦσαν τὸν τοῦρκο καὶ ἀπὸ τότε οἱ Ἑλλήνες ἐπῆραν τὸ θάρρος καὶ δὲν φοβοῦνται θάνατο ὅπου κι' ἂν πολεμοῦνε.

Ποίημα: (Βασιλείου Κωστούλα ΣΤ' τάξ.)

Ἀρματαῶλοι μέσ' στὰ βουνὰ καὶ κλέφτες μέσ' στοὺς κάμπους τρέχουν τῶν σκλάβων τὰ παιδιὰ γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν.

Πολεμοῦν ὅλοι μαζί ἀρματαῶλοι καὶ κλέφτες μ' ἀσπασμένη τὴν ψυχὴ σπάζουν τοὺς τοῦρκοι τὴν κεφαλὴν

δεν δειλιάζουν τα παιδιά μας πολέμου
δλοι μαζί
με μία καρδιά με μία ψυχή για της πατρί-
δος την τιμή.

Πατριωτικός διάλογος

Μαθητριάς Λούλας Γκαγκά ΣΤ' τάξεως
Πρόσπα: 1) Ένας μαθητής 2) μάννα
3) Βασίλης γιός της 4) Παπούς,

Σκηνή Α'

Μαθητής. Από την πρώτη εκείνη ημέρα
πού της σκλαβιάς το μαύρο σύννεφο σκέ-
παζε την ελληνική γη τα παιδιά των Έλ-
λήνων ένοιωσαν μέσα τους παντοδύναμη
μία απόφαση, την απόφαση να αγωνισθούν
για τη λευτεριά. Και ο τύραννος σκληρός
και βάρβαρος έδινε χίλιες άφορμές στους
Έλληνες να έγκαταλείψουν τα σπίτια
τους και να άρπάξουν το έπλο ηγαίνον-
τας ψηλά στις άπάτητες κορφές των βου-
νων μας πού έγιναν θρυλικά όρμητήρια
της έλευθερίας.

Μάννα. (Στέκει όρθια μπρός στο Βασι-
λη πού κάθονται σε ένα σκαμνί καταστε-
νοχωρημένος με το κεφάλι κάτω και το
λέγει).

—Πώς σου έρθε έτσι ξαφνικά παιδί μου
να μ' άφήσης;

Ν' άφήσης τα χωράφια μας τα γιδο-
πρόβατά μας, έδω έχεις όλα τα καλά και
θες να πάς στους κλέφτες;

Βασίλης. Μάννα σου τούπα. Μη ρωτάς
γιατί θα φύγω.

Μάννα. Άχ για ρώτα τον παπούλη
σου το πώς τα περνούν οι κλέφτες. Σάν
τα θεριά... Μέσα στις σπηλιές... μαύρη ζωή
πού ζούνε...

Παπούς. Άχ δώδεκα χρόνους έκανα
στούς κλέφτες καπετάνιος. Όλομέρις στον
πόλεμο την νύχτα καρσούλι... Ποτέ δεν
τρών ζεστό ψωμί. Σε στρώμα δεν πλαγιά-
ζουν κι ούτε χορταίνουν ποτέ το ύπνου
τη γλυκάδα.

Βασίλης. (Περήφανα). Ύπνο κι άν δεν
χορταίνουν ζεστό ψωμί κι άν δεν τρώνε,
λεύθερα όμως περπατάνε. Τούρκο δεν προ-
σκυνάνε.

Παπούς. (Συγκινημένος χαϊδεύει το
παιδί και λέγει). Λεβέντη πού είναι ο πα-
τέρας σου να σε καμαρώσει. Βασίλη πή-
γαινε στην αύλη θέλω να μιλήσω της μάν-
νας σου (φεύγει ο Βασίλης).

Άκουσε θυγατέρα μου πρέπει να τον
άφήσης.

Μάννα. (Έκπληκτη). Να τον άφήσω;
τί λες πατέρα.

Παπούς. Ναί ήλθε ή ώρα και γι' αυ-
τόν να σμίξη με τους κλέφτες όπως είχε
έλθει κάποτε ή ώρα και για έμένα και για
τόν μακαρίτη τον άνδρα σου. Ξέρεις τί έ-
γινε σήμερα και ο γιός σου είναι άνα-
στατωμένος;

Μάννα. Τί έγινε πατέρα; Δεν ξέρω τί-
ποτα.

Παπούς. Έγώ ήμουνά στο λιακωτό
και τον έβλεπα χωρίς να με βλέπει. Ο Βα-
σίλης καθώς τραβούσε νερό στο πηγάδι
πήρε το μάτι του κάτω στη μακρινή σκυιά
σκαρφαλωμένο ένα παιδί. Βρέ το φώναξε.
Φύγε από τη σκυιά γιατί θα απολύσω το
σκυλί να σε φάει. Μά εκείνο ούτε κινήθη-
κε. Έτσι μου είσαι λέγει ο Βασίλης και
αμόλυσε το σκυλί και τον άγάκωσε. Και
ποιός ήταν νομίζεις; Ο Άχμέτ ο γιός
του Χουσεΐν Πασά.

Μάννα. Άχι δυστυχία μου πώς δεν
τόν σκότωσε;

Παπούς. Άκουσε να ίδης. Ήλθε ο
τούρκος και έπιασε το Βασίλη και τον πή-
γε μπρός στον Άχμέτ. Έκείνος τον χτύ-
πησε αλύπητα έως ότου χόρτασε και ύ-
στερα τον έδιωξε. Λοιπόν πρέπει να τον
άφήσης γιατί βράζει ή καρδιά του, όταν
βλέπει τον κοκκαλιάρη τον Άχμέτ πού τον
πρόσβαλε.

Μάννα. Αυτό θα πη να είσαι σκλάβος.
Άφού είναι έτσι πρέπει να τον άφήσω.
Γι' αυτό τον άφήνω με όλη μου την καρδιά.

Σκηνή Β'

Βασίλης. (Στέκει γονατιστός με το κα-
ρυοφύλι μπρός τη μάννα του και λέγει).

Μάννα σου λέγω δεν μπορώ τους τούρκους
να δουλεύω
θα πάρω το ντουφεκι μου να πάω να γίνω
κλέφτης
θα φύγω μάννα και μην κλαίς μόν'δός
μου την ευχή σου
κι ευχήσου με μανούλα μου έχθρους πολ-
λους να σφάξω.

Μάννα. Παιδί μου σου δίνω την ευχή
μου και ο Θεός να είναι μαζί σου.

Πότε θάρη μιάν άνοιξη, θάρη ένα κα-
λοκαίρι πού λουλουδίζουν τα κλαδιά και
λιώνουνε τα χιόνια τότε θα φύγη ή σκλα-
βιά, και ο γιόκας μου με τη λευτεριά.

Συμμιγείς άριθμοί

Το χωράφι πού έκοψε σανό ο Θωμάκος
ήταν 5 στρέμματα 465 τετρ. μέτρα και 87
τετρ. παλάμες. Πόσες παλάμες ήτο όλο το
χωράφι;
Κατάταξη:

1000	5.000	5465	546.500
X5	465	X100	87
5.000	5465	546.500	546.587

Συμμιγείς άριθμοί

Συμμιγής λέγεται ο συγκεκριμένος ά-
ριθμός πού αποτελείται από άλλους άριθ-
μούς. Αι μονάδες των άριθμών αυτών εί-
ναι πολλαπλάσια.

Ο Θωμάκος πηγαίνει από την Άθήνα
στη Χασιά με το άλογο και για να έπιστρέ-

ψη έκανε 6 ώρες και 45 πρώτα λεπτά και
36' λεπτά. Πόσα δεύτερα λεπτά έκανε;

ώρες	6	45'	36''
60		45	405
X6		360	60
360		405'	24300
			36
			24336

Γραμματική

Συλλαβισμός. Κλαδευτήρι—συντροφιά.
Τραγουδώντας—φυλλοκάρδια καμαρωτά.
Κλα δευ τή—ρι, συν—τρο—φιά, τρα—
γου—δών—τας, φυλ—λο—κά—ρδια, κα—
μα—ρω τά.

Κανόνες

1) Κάθε μία λέξη χωρίζεται κανονικά
στά μέρη της. Τόν χωρισμό αυτό τον όνο-
μάζομεν συλλαβισμό. Αι λέξεις ακολου-
θούν τους έξις κανόνες του συλλαβισμού.
Όταν ένα σύμφωνον βρίσκεται μεταξύ δύο
φωνηέντων συλλαβίζεται με το δεύτερο
φωνήεν π.χ. νε—ρό.

2) Όταν δύο ή τρία σύμφωνα βρίσκον-
ται μεταξύ δύο φωνηέντων ή διφθόγγων
και άν υπάρχει λέξις ελληνική να αρχίξη
από δύο ή τρία σύμφωνα, συλλαβίζεται με
το πρώτο φωνήεν ή διφθόγγον, και τα
άλλα με το δεύτερο.

3) Δύο όμοια σύμφωνα μεταξύ δύο φω-
νηέντων ή διφθόγγων συλλαβίζονται και
χωρίζονται το ένα σύμφωνο με το πρώ-
το φωνήεν και το άλλο με το δεύτερον:
σουλ—λα—βή.

Αι σύνθετοι λέξεις χωρίζονται κάθε μία
στα μέρη της π.χ. συν—τρο—φιά.
Η συλλαβή πού έχει μακρόν φωνήεν ή
διφθόγγον λέγεται μακρά συλλαβή, και ή
συλλαβή πού έχει βραχύ φωνήεν ή διφθόγ-
γον λέγεται βραχεία συλλαβή.

Γεωγραφία

Άπό το μάθημα «σιτάρι κριθάρι» από
την λέξιν «τουρκαλβανού» μάς δόθηκε ά-
φορμή να μάθωμε την Άλβανία.

Άλβανία

Θέση, έκταση, σύνορα, πληθυσμός. Η
Άλβανία βρίσκεται στα Β.Α. της Ελλά-
δος, έχει έκταση 27.000 χιλ. τ.χ.λ. και πλη-
θυσμό μόλις φθάνει το 1.000.000.

Σύνορα. Προς Β. συνορεύει με την Γιου-
γκοσλαβία, προς Ν. με την Ελλάδα προς
Α. με την Γιουγκοσλαβία προς Δ. βρέχε-
ται από την Άδριατική θάλασσα.

Παράλια. Κόλποι. Έχει τον κόλπο του
Αγιού Ιωάννου και της Αύλωνας.
Βουνά. Έχει τα έξις. Είναι ή όροσειρά
των Διναρικών. Νησιά Σάσωνα, Άλπεων
Τρεμπεσίνα, Τομόρι, Σκάδρος, Μοράβας,

Κεραυνία κλπ. το πιο ψηλό φθάνει τα 2.600 μ.
Πεδιάδες. Πεδιάδες δεν έχει. Είναι ό-
ρεινό μέρος.

Ποταμοί. Έχει τρεις ποταμούς, Άώος,
Άφος και Δρίνος.

Λίμνες. Έχει τρεις λίμνες: Σκόδρας, την
Πρέσπα και της Άχρίδας. Έχει δε και
πολλά έλη πού φέρνουν έλκονσσία εις τους
κατοίκους.

Κλίμα. Το κλίμα της Άλβανίας είναι
Μεσογειακό στα παράλια και ήπειρωτικό
στο έσωτερικό.

Προϊόντα. Έχει καρποφόρα δένδρα έ-
ληές, μηλιές, άμπέλια, όλίγα δημητριακά,
άρκετη κτηνοτροφία, ασχολούνται με την
άλιεία δηλ. το ψάρεμα, έχει λίγα όρυκτά,
πετρέλαιο, κάρβουνο, σίδηρο, έχει δε και
όλην βιομηχανία.

Κάτοικοι, γλώσσα, θρησκεία. Ο πληθυ-
σμός της Άλβανίας αποτελείται από Άλ-
βανούς και Μουσουλμάνους. Είναι και
Έλληνες και μιλούν την ελληνική γλώσσα
και την άλβανική γλώσσα. Είναι όρθόδο-
ξοι Χριστιανοί. Οι Άλβανοί κατάγονται
από τους Άλλυρούς πού είχαν αναπτύξει
πολιτισμό κάποτε.

Οι Άλβανοί περισσότερο ασχολούνται
με το κυνήγι, πολεμιστές κτηνοτρόφοι. Ή-
σαν δε ύπόδουλοι των τούρκων, και ο πα-
σάς πλήρωνε τους πολεμιστές να πολε-
μούν. Αυτοί ποτέ δεν έφτιαζαν κράτος, μό-
νον όταν είχαν άρχηγό το Σκεντερμειη κα-
τώρθωσαν να κάνουν δικό τους κράτος.
Άλλα πάλι μετά τον θάνατόν του υπο-
δουλώθηκε το κράτος τους. Πάλι όμως έ-
γινε ανεξάρτητο κράτος με βασιλέα τον
Άχμέτ Ζώγιο.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τα Τίρανα με
35.000. Άλλες πόλεις είναι ή Σκόδρα
(Σκουτάρι 35.000) Κορυτσά (25.000), Δυρά-
χιο (10.000), Αργυρόκαστρο (12.000), Έλ-
βασάν (12.000), Άγιοι Σαραντά (3.000),
Χειμάρρα (3.000), Αύλωνα (8.000).

Πολίτευμα. Δημοκρατία.

Συγκοινωνία. Δεν περνά καμία σιδηρο-
δρομική γραμμή, έχει αυτοκινητόδρομους
λίγους. Η ύπόλοιπη συγκοινωνία γίνεται
με ζώα. Τελευταία απέκτησεν το κράτος
άεροπορική συγκοινωνία με το έξωτερικό
μόνον ή πρωτεύουσά τους.

Χημεία

Άπό τα προϊόντα της Άλβανίας μάς
δόθηκε άφορμή να μάθωμε το πετρέλαιο.

Το πετρέλαιο

Πού βρίσκεται. Το πετρέλαιο όπως έ-
ρομε είναι όγρo σώμα και βρίσκεται μέσα
στη γη σε μεγάλη ποσότητα. Πετρέλαιο ύ-
πάρχει στη Ρωσία, στη Ρουμανία, στην
Περσία, στις Ινδίες και στην Άλβανία.

Το πετρέλαιο έγινε από τις διάφορες
ζωϊκές και φυτικές ούσεις πού βρίσκονται
μέσα στη γη. Το πετρέλαιο όταν είναι σε

μεγάλη ποσότητα, βγαίνει μόνο του.

Αλλά οι άνθρωποι δεν το αφήνουν να σπάσει και τρέχουν να ανοίξουν την επάνω με το γεωτρήσανον για να το μαζέψουν. Όταν το βγάλουν από μέσα δεν είναι καθαρό. Είναι με διάφορες ουσίες και είναι σαν λάδι, γι' αυτό το παίρνουν, το πάνε στα διάφορα εργοστάσια και το καθαρίζουν. Στα εργοστάσια αυτά το καθαρίζουν με απόσταξη και παίρνουν τα έξις προϊόντα. Από 70—120 βαθμούς βγαίνει η βενζίνη, από 250—360 βαθμούς βγαίνει το ορυκτέλαιο καθαρό για τις μηχανές. Από 150—250 βαθμούς βγαίνει το φωτιστικό καθαρό πετρέλαιο, και με απόσταξη του ορυκτελαίου βγαίνει η παραφίνη και η βαζελίνη, και από τον πάτο του καζανιού βγαίνει η ασφαλτος για τους δρόμους.

Ιδιότητες. Το πετρέλαιο έχει την ιδιότητα να έχει βαρεία μυρωδιά, να εξατμίζεται και είναι ελαφρότερο από το νερό. Χρησιμότητα του πετρελαίου. Το πετρέλαιο μας χρησιμεύει για να κινούμε διάφορες μηχανές, για να φέγγη όταν το βάζουμε στις λάμπες και σε άλλα μέρη. Με την παραφίνη παρασκευάζουν κηρία άσπρα. Με την βαζελίνη γίνεται η αλοιφή που την μεταχειρίζονται στην φαρμακευτική. Πλούσια είναι τα κράτη εκείνα που βγάζουν πετρέλαιο διότι κινούν όλα τα εργοστάσια χωρίς έξοδα πετρελαίου.

ΡΗΓΑΣ Ο ΦΕΡΑΙΟΣ

Αναγνωστικό ΣΤ' τάξεως σελίς 200
Εν Τσιοτίφ τη 1η Δεκεμβρίου 1952

Περιληψίς

Ο Ρήγας γεννήθηκε στο Βελεστίνο. Έσπουδασε στο Βουκουρέστι, έκανε χάρτη της Ελλάδος, Καταφεύγει στη Βιέννη, πέφτει στα χέρια της αυστριακής αστυνομίας, στέλνεται στο Βελιγράδι και θανατώνεται. Οι Έλληνες τιμούν το Ρήγα στήνουν τον ανδριάντα του στην Αθήνα.

Δίδαγμα

1) Η πίστις και η αγάπη του Ρήγα προς την θάνατη πατρίδα.
2) Πρέπει να ακολουθούμε το παράδειγμα.

Λέξεις

Εξεπαιδευθή—εμορφώθηκε. Εκπαιδευση—εργασία. Προυχόντων—Οί άλλοι πλούσιοι άνθρωποι που είχαν φύγει από την Ελλάδα.

Συνέγραψε—έφτιαξε χάρτη. Συνοδοιόφοι. Συντροφοί που περπατούν στο δρόμο. Πλήρη—γεμάτα. Αιμόφυρτον—με αίματα βαμμένος. Εξαγώσουν—Βγάλουν. Έσχατος—τελευταίος. ύγνωμονοσαν—Εύχαριστοῦσαν τὸν Ρήγα πὸς τοὺς ἔκανε καλὲς πράξεις.

Εικόνες

- 1) Ο Ρήγας να διδάσκη τὰ παιδιά μέσα στο υπόγειο.
- 2) Ο Ρήγας να λαβώνεται με τὸ μαχαίρι.
- 3) Οί άνθρωποι να φτιάχνουν τὸν ανδριάντα τοῦ Ρήγα.

Ρήγας Φεραῖος

(Ποίημα 1ον Λούλας Γκαγκά)

Δύστυχος ἦταν ὁ καιρὸς
ποῦ ἦταν ὁ τουρκικὸς ζυγὸς
μὰ στὴν ἑλληνικὴ καρδιά
ἔκαιγε φλόγα γιὰ λευτεριά.
Καὶ ἔτσι φύτρωσαν βλαστάρια
τῶν Ἑλλήνων τὰ παιδιά ποῦ
ἀπὸ σπαθίων θηκάρια
πέταχτηκαν στὴ φωτιά.
Τέτοιος ἦταν ὁ Φεραῖος
ἄφοβος καὶ ρωμαλέος
πατριώτης ποιητὴς
τῆς Ἑλλάδος ἐμπνευστής.
Ἦτανε τῆς ἐταιρείας μέλος
ἦταν ἥρωας μεγάλος
καὶ ἔκανε ὡς τὸ τέλος
τῆς πατρίδας του τὸ χρέος.
Τὸν ἐπιάσανε στὸ Βελιγράδι
καὶ τὸν σκοτώσανε ἐκεῖ τὸ βράδυ
εἶναι θρυλικὴ ἡ βραδυὰ
ποῦ τὴ θαυμάζει ἡ γενιά.
Τοῦ στήσανε μνημεῖο
σὲ πόλεις καὶ χωριά
κι εἶναι ἀθάνατο ἐνθύμιο
γιὰ τὴ δόξα του καὶ παλληκαριά.

Ποίημα 2ον (Ντίνας Πριτσούλη)

Ὅταν πῆγε στὴν Τεργέστη
εἶχε καὶ τὸν σπουδαστὴ
τὸν φίλο του τὸν πατριώτη
νὰ τὸν βοηθῇ.
Μὰ ἄτυχοι ἦταν οἱ κακόμοιροι
τοὺς πιάσαν οἱ αὐστριακοὶ
καὶ σὺν τοὺς σκύλους τοὺς ἔκλεισαν
μέσα εἰς τὴ φυλακὴ.
Καὶ ἕνας ἕνας ἐπερνοῦσε
ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν
καὶ σὺν σκύλους τοὺς πετοῦσαν
στὰ νερὰ τῶν ποταμῶν.
Καὶ τὸν Ρήγα τὸν σκότωσαν
ἔτσι ζωντανὸν
καὶ ἄλλοι τὸν ἔστεισαν
τὸν ἀνδριάντα στὸ χωριό.

Δράμα

Πρόσωπα	Μέρος Α'
Μητέρα	Τάκης
Ρήγας	Νίκος
Δάσκαλος	Κώστας
Γιάννης	Λευτέρης
Γιώργος	

Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ρήγα

(Μητέρα τοῦ Ρήγα Φεραίου καὶ Ρήγας)

Μητέρα. Γιατί Ρήγα μου εἶσαι στενοχωρημένος ἀπόψε; τί σοῦ συμβαίνει;

Μάννα αὐτὸ τὸ μαρτύριο τῆς σκλαβιάς εἶναι ἀνυπόφορο. Πόσο λυπήθηκα σήμερα μὲ ἕναν ἄπιστο ποῦ χτυποῦσε ἀλύπητα τὸν Κώστα Κοντογιάννη, γιατί δὲν μποροῦσε νὰ σηκώσῃ ἕνα τσουβάλι μὲ στᾶρι ποῦ ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνον. Ἄν ἤμουν μεγαλύτερος καὶ μπορούσα θὰ τοῦ ἔστριβα τὸ κεφάλι ἀνάποδα. Νὰ γι' αὐτὸ εἶμαι στενοχωρημένος.

Μητέρα. Ἐλα γυιόκα μου. Ἀφοῦ εἶμαστε σκλαβωμένοι τί περιμένεις ἀπὸ τοὺς ἄπιστους, νὰ μᾶς πάρουν στὴν ἀγκαλιά; Ὅχι ἔτσι καὶ χειρότερα θὰ περνοῦμε ἂν δὲν ξεσηκωθοῦμε ὅλοι νὰ ἀρπάξωμε ρόπαλα καὶ πέτρες στὰ χέρια καὶ νὰ τοὺς κυνηγήσουμε ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ρήγας. Μάννα σοῦ δίνω τὸ λόγο πῶς ὅταν μεγαλώσω θὰ ἐκδικηθῶ τὴν ἀδικία τοῦ συγχωριανοῦ μας, καὶ θὰ πολεμήσω θυσιάζοντας τὴ ζωὴ μου γιὰ τὴ λευτεριά τῆς πατρίδος μας.

Μητέρα. Μὲ τὴν ἐσχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας κάνε ὅτι σε φωτίσουν. Μὰ τώρα ἔλα νὰ φᾶς αὐτὸ τὸ ψωμάκι, καὶ τὰ λίγα αὐτὰ λάχανα καὶ νὰ ἐτοιμαστῇς γιὰ τὸ σχολεῖο.

Ρήγας. (Τρώγει φαγητό).
Μητέρα. Πρόσεξε παιδί μου, στὸ δρόμο νὰ μὴν σὲ δι' κανένα μάτι ἀπιστοῦ ἔχθρο ποῦ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, Ἀλοῖθρο ποῦ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, Ἄλοῖθρο ποῦ πηγαίνει στὸ σχολεῖο, θὰ μᾶς βρῇ. Μεγάλη συμφορὰ θὰ μᾶς βρῇ. Εἰθὼ θὰ χάσω ἐμένα τὸ μονάκριβο παιδί μου καὶ οἱ ἄλλες μανάδες τὰ δικά τους. Καὶ ὅλα θὰ σᾶς χάσῃ ἡ μάννα ὅλων μας ἡ πατρίδα μας ἡ Ἑλλάδα.

Ρήγας. (Τελειώνει τὸ φαγητό καὶ ἡ μητέρα του τοῦ δίνει τὸ βιβλίο). Χαίρεται μάννα καὶ θὰ προσέχω ὅτι μοῦ εἴπες. Ἐσχὼ πάντα στὸ νοῦ μου, καὶ θὰ θυμάμαι τὰ λόγια σου.

Μητέρα. Ὁρα καλὴ σου γυιόκα μου, καὶ πίσω νὰ γυρίσῃς. Καὶ ἂν σὲ ρωτήσουνε ποῦ πᾶς νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσῃς.

Ρήγας. (Βαδίζει προφυλακτικὰ, καὶ ἀπαγγέλει τὸ ποίημα).

φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο
νὰ μαθαίνω γράμματα
τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.

Σκηνὴ Β' (Στὸ σχολεῖο).
(Παιδιά 6-8) Κάθονταν χάμω μὲ τὰ βιβλία ἀνοιχτά ὁ δάσκαλος.

Δάσκαλος. Προτοῦ ἀρχίσουμε τὸ μάθημα ἄς κάνουμε τὴν προσευχὴ μας. Δέγε Γιάννη τὴν προσευχή.

Μαθητής. Θεέ μου Παντοκράτορα, Ἐσὺ ποῦ προστεύεις τὰ δημιουργήματά σου, προστάτευε καὶ ἐμᾶς τὰ ἐλλήνωνόπουλα, καὶ τοὺς γονεῖς μας ἀπὸ κάθε κακὸ.

Φώτισέ μας νὰ μάθωμε γράμματα καὶ σὺν μεγαλώσωμε νὰ βοηθήσωμε τὴν Πατρίδα μας νὰ ἐλευθερωθῇ.

Δάσκαλος. Πιστεύω νὰ διαβάσατε καὶ νὰ γράψατε.

Παίδια. Μάλιστα κύριε.

Δάσκαλος. Ὁ Ρήγας τί θέλει; Γιατί σηκώνεις τὸ χέρι σου;

Ρήγας. Κύριε ἔκανα ἕνα ποίημα καὶ θὰ σᾶς παρακαλέσω. νὰ τὸ ἀκούσετε ἂν εἶναι καλὸ.

Δάσκαλος. Διάβασέ το Ρήγα.

Ρήγας. (Ἀπαγγέλλει τὸ ποίημα).

Γιὰ σένα μάννα μου γλυκιὰ κι' ἀγαπημένη μεσ' τὴν καρδιά γλυκὴς καὶ ὡδὴς ἀνάφτει καὶ ὅλοι μας μανούλα μου εἴμαστε λυπη-
[μένοι
ποῦ τόσα χρόνια βρίσκεσαι ἀκόμη σκλα-
[βωμένη

Ἐμᾶς μάννα θὰ σφάξουνε
κι' ἐμᾶς θὰ τιμωρήσουν
καλύτερα ἄς πολεμήσουμε
σὺν ἀγρία λιοντάρια νὰ
νὰ πέσωμε γιὰ λευτεριά
τῆς μάννας μας Ἑλλάδας.
Τὰ ἄρματα νὰ πάρουμε
καὶ τὰ καλά τὰ βόλια
νὰ βγοῦμε κλέφτες στὰ βουνὰ
καὶ σὲς ψηλὲς ραχοῦλες
ν' ἄχουμε γιὰ συντροφιά
τοῦ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα
τοῦ κούκου τὸ κελαῖδημα.
Ἐμᾶς νὰ βλέπῃ ὁ ἥλιος μας
ἐμᾶς νὰ χαιρετᾷ
καὶ στὰ μεγάλα τὰ βουνὰ
καὶ σὲς κοντὲς ραχοῦλες
νὰ στένωμε ἀκλόνητοι
τὸν κλέφτικο χορὸ μας.

Δάσκαλος. Μπράβο Ρήγα βλέπετε παιδιά πῶς ὁ Ρήγας μᾶς ἔφερε ἕνα ὡραῖο ποίημα, γιὰ τὰ παλληκάρια μας τοὺς ἄρματοὺς καὶ κλέφτες ποῦ πολεμοῦν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα μας. Ὅλοι σᾶς νὰ ἐργασθῇτε νὰ κάνετε τέτοια ὡραῖα ποιήματα γιὰ τὰ παλληκάρια μας. Θήπως ἔχει καὶ κανένας ἄλλος τέτοιο; (Μαθηταὶ σηκώνουν τὰ χέρια).

Δάσκαλος. Γιαὶ λέγε μας Γιώργο;

Γιώργος. Εἰθὼ, Κύριε, ἀκούσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν σκλαβωμένη πατρίδα μας καὶ ἐνθουσιαστήκα πάρα πολὺ.

Δάσκαλος. Μπορεῖς νὰ μᾶς πῇς καὶ ἐμᾶς τί σοῦ εἶπε ὁ πατέρας σου;

Γιώργος. Πρῶτα μᾶς εἶπε πόσο μεγάλη ἦταν ἡ πατρίδα μας, πῶς σκλαβώθηκε τί ὑποφέρει οἱ Ἕλληνες τὰ ἀδελφία τότε, καὶ τί ὑποφέρετε ἐσεῖς οἱ μεγάλοι σήμερὰ.

Δάσκαλος. Μήπως ἀκουσε τίποτα ἄλλο;

Γιώργος. Ἀκούσα νὰ λέγῃ πῶς ὅσα χρόνια κι' ἂν περάσουν οἱ Ἕλληνες δὲν

μπορούν να ζούνε σκλαβωμένοι. Μπορεί να είναι το σώμα τους, μα η ψυχή τους είναι ασκλάβωτη, αδούλωτη.

Δάσκαλος. Μπράβο Γιώργο. Σήμερα μάς έφερεσ σπουδαία και σοβαρά νέα. Μα άκουσε κι εσύ και τα άλλα παιδιά. Αυτά που θα σάς λένουν οι γονείς σας και εκείνα που άκουτε εδώ δεν πρέπει να τα συζητήτε στους δρόμους, αλλά να τα κρατάτε βαθειά μέσα στην ψυχή σας.

Τάκης. (Σηκώνει το χέρι).

Δάσκαλος. Για να ακούσουμε και σένα Τάκη τι σπουδαία έχεις να μάς πής;

Τάκης. Άκουσα πώς όλοι οι μεγάλοι συγκεντρώνονται κρυφά τη νύχτα στα σπίτια, και μιλάνε πώς θα βρουν τον τρόπο να συννενοηθούν όλοι οι Έλληνες, όσοι είναι εδώ στην Ελλάδα, και όσοι έφυγαν και βρίσκονται στα ξένα κράτη, να ξεσηκωθούν όλοι μαζί από όλα τα μέρη για να διώξουν τους άπιστους έχθρους.

Δάσκαλος. Ωραία, Τάκη, εσύ μάς είπες σπουδαία και σοβαρά πράγματα απόψε. Έσύ, Νίκο, τι θέλεις να μάς πής;

Νίκος. Εγώ έμαθα και κάτι άλλο. Πώς μερικοί Έλληνες δεν μπορούν να υποφέρουν τα βασανιστήρια του έχθρου μας, και πήραν τα μάτια τους και έφυγαν. Πήραν τα τουφέκια τους και βγήκαν στα βουνά, να πολεμήσουν τον έχθρο και να πάρουν πίσω το αίμα των αδελφών μας.

Δάσκαλος. Βλέπω σήμερα πώς μου φέρατε πολλά και σοβαρά νέα, προσέξατε μόνον να μην τα μάθουν οι έχθροί μας και τότε αλοίμονον. Δεν θα μείνι κανένας μας. Έσύ, Κώστα, τι θέλεις; Έχεις κι εσύ κανένα νέο, σοβαρό;

Κώστα. Μάλιστα κύριε. Άφου όλοι οι συμμαθητάι μου είπαν τόσο σοβαρά πράγματα που γίνονται στην πατρίδα μας, θα σάς πω κι' εγώ κάτι που άκουσα προχθές βράδυ από τους Δημογέροντες.

Δάσκαλος. Παιδιά, σ' ακούμε είμαστε όλο αυτό.

Κώστα. Προχθές βράδυ είχαν σύνταξη όλοι οι δημογέροντες στο σπίτι μας. Άκουσα να λένε πώς τα αδελφία που είναι στο εξωτερικό, μαζεύουν χρήματα μεταξύ τους, για να αγοράσουν όπλα και μπαρούτι για να μάς τα στείλουν εδώ. Άκουη γράφουν γράμματα στα ξένα κράτη που δεν χωνεύουν τους τούρκους, να μάς βοηθήσουν κι' εκείνοι δια να ελευθερωθούμε πιο γρήγορα.

Δάσκαλος. Μπράβο, Κώστα. Τώρα ακούστε όλοι σας. Αυτά που είπαμε σήμερα εδώ να τα κρατήσετε βαθειά μέσα στην καρδιά σας, και οάν μεγαλώσετε ό καθένας από σας να βοηθήση, και να αγωνισθή για να ελευθερωθή η πατρίδα μας. Όπως κάνουμε έμεις οι μεγάλοι σήμερα. Όλα αυτά σάς τα αφήνουμε οάν διαθήκη, και οάν κατάρο δ-

πως το άφησαν, και με μάς τους μεγάλους οι πρόγονοί μας. Μ' αυτό το τρόπο των κρυφών σχολειών και με την ελπίδα στην καρδιά μας για τη λευτεριά, κρατήσαμε τα γράμματα την θρησκεία την οικογένεια, και την πατρίδα κλειδωμένη και άμπαρωμένη, μέσα στην ψυχή μας. Και τώρα άς κάνουμε την προσευχή μας και να πηγαίνουμε στα σπίτια μας.

Δάσκαλος. Λέγε εσύ Λευτέρη την προσευχή.

Λευτέρης. Εύχαριστώ Θεέ μου που μάς φωτίσεις και μάς φύλαξες από κάθε κακό. Φύλαξέ μας να φθάσουμε ασφαλισμένα στα σπίτια μας στείλε τον άγγελόν σου, να μάς σκεπάση με τις φτερούγες του να περάσουμε ήσυχοι και την υπόλοιπη νύχτα. Φύλαξε τους γονείς μας και τα αδελφία μας και όλους τους Έλληνες, από το τρομερό σπαθί του έχθρου, και δώσε μας δύναμη να ελευθερώσουμε όλοι μαζί την πατρίδα.

Σκηνή Γ'

(Ρήγας—Μητέρα).

Ρήγας. Μαννούλα άνοιξέ μου. Καλησπέρα μαννούλα μου. Μα πώς είσαι κηρωμένη στο πρόσωπο, τί έπαθες;

Μητέρα. Άκουσα που χτύπησες την πόρτα και τρόμαξα. Νόμισα πώς ήταν ο έχθρός. Δεν είναι πολλή ώρα που πήραν δίπλα στο σπίτι της Δημήτριάνας και χτύπησαν την πόρτα, την παραβίασαν, και μπήκαν μέσα, ζητούσαν το γιοί της το Θανάση, παιδάκι μου. Βγήκε λένε στο βουνό κλέφτης. Τό τί τράβηξε ή κακομοίρα, τί βασανιστήρια είδε.

Με κλωτσές και με το πρόσωπο γεμάτο αίματα, και ξεσχισμένα την πήγαν στον Πασά. Πάει ή κακομοίρα, δεν πρόκειται να γλυτώση, θα την κρεμάσουν. Νά γιατί γυίόκα μου τρόμαξα όταν χτύπησες.

Ρήγας. Άχ τους άτιμους. Μα άκουσε, Μαννούλα, ότι και να την κάνουν τη θειά τη Δημήτριάνα, είναι το παιδί της, που θα εξαγοράση και θα πάρη πίσω το αίμα της. Όλοι οι Έλληνες βρίσκονται στο πόδι, και έτοιμοι που είναι στην Ελλάδα, και οι άλλοι που είναι στα ξένα, και κάποια μέρα θα ξεσπάση ή μπόρα στο κεφάλι του έχθρου.

Μα άν, Μαννούλα μου, τύχη και σένα αυτό το κακό της θειάς Δημήτριάνας μην φοβηθής, μην κλάψης για το χαμό σου. Έγώ το παιδί σου ο Ρήγας και όλα τα παιδιά της Ελλάδος, θα εξαγοράσω το αίμα σου δίπλα και τριδίπλα.

(Ρήγας φεύγει)

Μητέρα. Μόνη. Άχ Παναγιά μου. Δέσποινα τί λόγια είναι αυτά που άκούω από το γιοί μου. Φοβάμαι μήπως του βρεί κανένα κακό, πολύ όρμητικό είναι. Μα

Η ΔΟΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ ΣΤΙΣ Α-Β ΤΑΞΕΙΣ

Τού κ. ΔΗΜ. ΠΛΙΑΚΟΥ, μετεκπ. Δ'λου

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Β' κύκλος: προβλήματα τόκου

Τρίτη διδακτική ώρα. Δίδονται σιωπηρές εργασίες στις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου και άρχίζει ή αριθμητική στη λειγχοσ της εργασίας της άνατεθείσης εκ της τελευταίας διδαχθείσης ύλης της άριθμητικής. Κάθε ένας μαθητής έχει λύσει από τρία προβλήματα εις τα οποία έζητείτο το κεφάλαιο εις χρόνια-μήνες και ήμέρες.

Παριμένα από την οικογενειακή και οικονομική ζωή του χωριού (συναλλαγή με Άγροτική τράπεζα και με έμπορους). Ένας μαθητής διαβάσει ατοσχέδιο πρόβλημα εύρέσεως κεφ. σε ήμέρες. Σημειώνεται τα ποσά στο πίνακα—τόκου—επιτόκιου—χρόνου. Οι μαθηταί εις έρώτηση του δημ/λου άπαντούν τι λέγεται τόκος—κεφάλαιον—επιτόκιον και χρόνος. Άλλος μαθητής σκέπτεται, αναλύει και κατατάσσει το πρόβλημα βάσει του κανόνος και του τύπου. Σημειώνεται ο τύπος του κεφ. σε ήμέρες στον πίνακα. Κ=

36000. Τ. Η. Ε.

Κεφ. σε ήμέρες στον πίνακα. Κ=

γίνονται οι διάφορες πράξεις και εύρι-

σκεται το Κεφ. σε ήμέρες.

2. Πρόσκτησις του νέου χρη-

στάδιον της προσκλήσεως του νέου χρη-

σιμοποιήθηκε ή κάτωθι άφόρμηση (σκο-

πός) ικανής ν' άφυσινση το διαφέρων των

μαθητών και να συγκεντρώση τη προσο-

χή τους λόγω του περιεχομένου, άνα-

φομένου εις την οικονομικήν ζωήν του

χωριού.

Δίλος. Έχθες ήλθεν εδώ στο σχολείο

ο τυροκόμος (το χωριό είναι κατ' έξο-

χον τυροκομικό) και ο 'Ηλίας Τούσης

χην κτηνοτρόφος να τους κάνω μια

και με παρεκάλεσαν να τους κάνω μια

απόδειξη. Τους την έγραψα, την υπέ-

γραψε ο τυροκόμος και την πήρεν ο

'Ηλίας Τούσης. Κράτησα και εγώ ένα

όλα τα 'Ελληνόπουλα τούτον τον καιρό

θα γίνουν έξυπνα, και φλογερά με τα

θά γίνουν σχολεία.

Δέσποινα Παναγία βοήθησε τον Ρήγα

μου, και όλα τα 'Ελληνόπουλα από κάθε

κακό. Δός τους δύναμη και θάρρος άδελ-

φωμένα να αγωνισθούν και να ελευθερώ-

σουν την πατρίδα μας, από το βάρβαρο

και αίμοβόρο έχθρό.

(συνεχίζεται)

άντιγραφο της άποδείξεως, το όποιον σάς το διαβάζω για να ιδήτε και σεις πώς γράφονται οι άποδείξεις.

Άπόδειξις δραχμών 600.000

Ο ύπογεγραμμένος Γεώργιος Κωλέ- της κάτοικος Τσαγγαρίου Έπαρχίας Παραμυθίας, έλαβον από τον Κον 'Ηλί- αν Τούσην κάτοικον Μπεσιτιάς, τις άνω εξακόσιες χιλιάδες (600.000) με τη συμ- φωνία ότι υποχρεούμαι να επιστρέψω αυ- τα εις τον δικαιοϋχον μετά από δύο χρόνια επί πλέον δε και 120.000 Τόκον δια την εύκολίαν που μου έκανε.

Έν Μπεσιτιά τη 11-5-55

Ο λαβών

υπογραφή.

(Στάδιον έπεξεργασίας). Έπαναλαμ- βάται ή άνάγνωση της άποδείξεως ά- πό έναν μαθητήν δια την κατανόηση του περιεχομένου. Δημ/λος. Αυτή ή απόδει- ξη παιδιά τι μπορεί να είναι; Μαθ. Εί- ναι ένα πρόβλημα τόκου, διότι περιέχει τρία ποσά (γράφονται στο πίνακα), το Κεφάλαιον, ο Τόκος ο Χρόνος.

Δημ/λος. Για να μην είναι πρόβλημα ή απόδειξη τι πρέπει να έχη άκόμη; Μαθ λείπει το τέτορτο ποσό, το 'Επιτό- κιον. Ένας άλλος μαθητής λέγει τι εί- ναι επιτόκιο και πώς το έννοεί.

Δημ/λος. Για σκεφθήτε παιδιά πώς θα λύσωμε το πρόβλημα αυτό που ζη- τούμε το 'Επιτόκιο; Οι μαθηταί σκέπτον- ται.

Ένας μαθητής εξέρχεται στο πίνακα και προβαίνει σε διάφορους συλλογι- σμούς, ένω οι άλλοι προσέχουν τούτον.

Μαθ. Ξέρωμε ότι ο τυροκόμος δανεί- στηκε 600.000 (Κεφ.) και υποχρεούται να το επιστρέψη σε 2 χρόνια (Χρόνος) και θα δώση επίσης 120.000 (τόκος) για τό- κο. Δεν ξέρωμε όμως πόσο οι 100 δραχ- μέσ είναι τοκισμένες σ' ένα χρόνο, δηλ. θέλωμε να βρούμε το επιτόκιο και συνε- χίζει.

Κατατάσσει το πρόβλημα με τη πα- ραπάνω σκέψη και αναφέρει ότι με τη κατάταξη αυτή δημιουργήθηκε ένα σύν- θετο πρόβλημα της συνθέτου μεθόδου των τριών.

Καλείται άλλος μαθητής (έλεγχος είν αν οι υπόλοιποι συμβάλλουν ενεργώς εις την έπεξεργασία του προβλήματος) και αναφέρει ότι δια να λύσωμε ένα πρό- βλημα της Συνθ. Μεθ. των τριών κοιτά- ζομε πρώτα τι ποσά είναι είν αν είναι ά- νάλογα ή αντίστροφα. Άλλος μαθητής συγκρίνει τα ποσά και βρίσκει τις μετα-

ξύ των σχέσεων. Βρίσκεται ή σχέσις δι τὰ ποσά εἶναι ἀνάλογα. Ὁ πρῶτος μαθητὴς προβαίνει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων πράξεων καὶ τέλος εὐρίσκεται τὸ ἐπιτόκιον (10 %). Δ)λος. Ποιὸς ἄλλος μαθητὴς θὰ πῇ ἓνα πρόβλημα δικό του πού νά λυθῇ τὸ ἐπιτόκιο σὲ χρόνια; Ἐνας μαθητὴς λέγει ἓνα δικό του πρόβλημα καὶ μὲ τὴν ἴδια σκέψιν καὶ σειρὰ προβαίνει εἰς τὴν λύσιν καὶ βρίσκει τὸ ἐπιτόκιον. Οἱ μαθηταὶ ἀντιλαμβάνονται πλέον δι καὶ στὰ δυὸ προβλήματα ζητούσαμε τὸ ἐπιτόκιον. Ἀνωθεν τῶν δυὸ αὐτῶν προβλημάτων στὸν πίνακα γράφεται «εὐρεση ἐπιτοκίου σὲ χρόνια».

Ἀκολουθῶς ἀπὸ τῆς διάφορας πράξεις πού ἐγίναν στὰ προβλήματα δηλ. μὲ τὸν πολ/σμό τῶν 120.000 (τόκος) ἐπὶ τοῦ 100 καὶ μὲ τὴν διαίρεση τοῦ γινομένου τούτων διὰ τοῦ γινομένου τῶν 600.000 (Κεφ.) ἐπὶ τοῦ 2 (χρόνος) ἐξήχθη ὁ κανὼν ὁ ὁποῖος γράφεται στὸν πίνακα καὶ ἐπαναλαμβάνεται

νεταὶ ἀπὸ τοὺς περισσότερους μαθητὰς Ἐκ τοῦ κανόνος τέλος ἐξήχθη καὶ ὁ τύπος τοῦ ἐπιτοκίου

$$E = \frac{100 \cdot T}{K \cdot X}$$

(4. Ἐφαρμογὴ—ἔκφρασις). Γίνεται ἄσκησης καὶ χρῆσις τοῦ κανόνος καὶ τοῦ τύπου. Καλεῖται ἓνας ἄλλος μαθητὴς καὶ προβαίνει εἰς τὴν λύσιν ὁμοίου προβλήματος βάσει τοῦ τύπου. Ἀφήνονται ἐλεύθεροι οἱ μαθηταὶ καὶ ἐπινοοῦν μόνοι τους ἀνάλογα προβλήματα καὶ λύουν ταῦτα, ὁ ἑλεγχος τῶν ὁποίων θὰ συζητηθῇ ἡ κατὰ τὸ τέλος μιᾶς σιωπηρᾶς ἐργασίας στὸ ἢ εἰς τὸ ἐπόμενο μάθημα τῆς ἀριθμητικῆς. Στὸ τέλος τοῦ μαθήματος πρὸς διευκόλυνση τῆς ἐργασίας καὶ ἀσκήσεως χρησιμοποιεῖται ἀριθμητικὸς πίναξ εἰς τὸν ὁποῖον γράφεται ὁ τύπος καὶ τοποθετεῖται εἰς ἑμφανὲς μέρος τῆς αἰθούσης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΛΙΑΚΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

Γρηγόρη Λιόνη, Φιλολόγου: «Θουκιδίδου Ἐπιτάφιος Περικλέους», κείμενο, ἑρμηνεία, σχόλια, Ἀθῆναι 1953.

Φωτεινῆς Τζωρτζάκη: «Σχολικοὶ Συνεταγμένοι—Ὁδηγία ἐφαρμογῆς», Ἀθῆναι 1955.

Δ. Κωνσταντινοπούλου: «Διδακτικὴ Ἐλευθέρας Ἱστογραφίας, προοπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς μὲ πολλὰς ἐφαρμογὰς καὶ σχετικὰς ὀφελίμους γνώσεις», Ἀθῆναι, 1955, δρχ. 15.

Κων. Ι. Κίτσιου: «Ἡ προσαρμογὴ τῶν παιδιῶν εἰς τὸ σχολεῖον», Ἰωάννινα 1956.

Μιχαὴλ Ρωξάνα, Δ/λου «Θεραπευτικὴ Παιδαγωγικὴ», σελ. 104, Χίος 1956 δρχ. 25.

Δήμητρας Σ. Κωνσταντούζου: «Παιδαγωγικαὶ Ἰδέαι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν», σελ. 64, Ἀθῆναι 1956.

Ἰωάννη Κωτσάκη: «Ὁ Μακάριος», δραματικὸ λακωνικὸ σκέτος, σελ. 6, Ἀθῆναι 1956.

Ἀλέκου Γ. Παπαγεωργίου: «Ἡ Δ/λία τῆς Νεοελλ. γλώσσας καὶ τὰ βοηθητικὰ βιβλία», Ἀθῆναι 1956 (ἀνάτυπον).

Γεωργίου Ρούσκα: «Ἀπὸ τῆ ζωῆ καὶ γιὰ τῆ ζωῆ», ποιητικὴ συλλογὴ, Ἀλεξ. δούπολις 1956.

Γερασίμου Σπετσιέρη: «Τὸ βιβλίον τοῦ Λαοῦ—Λαὸς καὶ κοσμοθεωρίαι», (θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς βιβλιοκρισία γι' αὐτό).

Ἰωάννου Συκουτρή: «Μελέται καὶ Ἀφθρα», πολυτελὲς ἐκδόση, σελ. 656, Ἀθῆναι 1956. (Θὰ δημοσιευθῇ βιβλιοκρισία προσεχῶς).

Φώτη Ι. Παπαστεργίου: «Τὸ παιδί σου καὶ ἡ ἀγωγή σου», ἐκδόση Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας, Ἰωάννινα 1956.

Θ. Βλαχοδημήτρη: «Τὰ κύματα τοῦ Μπενάρης» (ποιήματα) σελ. 24, Ἀθῆναι 1956.

Γ. Ρούσκα: Διάγνωση καὶ τωποθέτηση τῶν καθυστερημένων καὶ ὀσκόλων παιδιῶν σ. 104 Ἀλεξ/λις 1956.

Ι. Παπαχριστοδούλου: «Ἡ ἐφηρμοσμένη Ἐνιάια Δ/λία εἰς τὸ Πρότυπον τῆς Β' Ἐκπ. Περιφ. Ἀθηνῶν» σ. 146 Ἀθῆναι 1956.

Γονεῖς - Διδάσκαλοι

Ἡ ἐπιτυχία τῶν μαθητῶν σας στὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις τοῦ Γυμνασίου ἐξασφαλίζεται, ἀν προμηθευθῇτε ἐγκαίρως τὸ χρησιμώτατο βιβλίον τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως **Στρατῆ Παπαδάκη**

ΠΩΣ ΘΑ ΠΕΤΥΧΕΤΕ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

ΓΟΝΕΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ πού τὸ χρησιμοποίησαν μιλοῦν μὲ ἐνθουσιασμό γιὰ τὸ βιβλίον αὐτό. Περιέχει ὅλη τὴν ὕλη πού ἐξετάζεται.

ΠΡΟΛΕΙΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Τιμὴ Δραχ. 12

ΚΕΝΤΡ. ΠΩΛΗΣΙΣ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛ. Α Θ. ΠΟΥΝΤΖΑ

Σταδίου 31 — Ἀθῆναι

ΤΟ "ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ,"

Πρόκειται γιὰ ἑπτὰ (7) τεύχη. Τὸ πρῶτο μέρος τοὺς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐνιαῖο καὶ πανελλήνιο πατριδογνωστικὸ κείμενο πολυχρῶμο σὲ χαρτὶ γραφῆς 80 γραμμαρίων. Δίδονται ἔτσι πολυχρῶμα καὶ ἐποπτικώτατα ὄλες **ΟΙ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ** καὶ οἱ **ΟΡΙΣΜΟΙ**. Ἐπὶ πλέον περιγράφεται καὶ ἡ πόλη, τὸ χωριό, τὸ σχολεῖο, τὸ κεφαλοχώρι, ὁ Δήμος, ἡ Ἐπαρχία, ὁ Νομὸς (γενικά), ἡ συγκοινωνία, κάθε τόπου, ὁ προσανατολισμός, οἱ ἐποχές.

Στὸ δεύτερο μέρος ἐξετάζεται τὸ Διαμερίσμα τοῦ κάθε μαθητοῦ. Προηγείται τριπλὴ χαρτογράφηση τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ τοπικοῦ διαμερίσματος τοῦ μαθητοῦ καὶ κατόπιν ἐξετάζεται ἓνας-ἓνας οἱ νομοὶ τοῦ διαμερίσματος μὲ ἀρίστη καὶ λεπτομερειακὴ χαρτογράφηση καὶ τὸ σχετικὸ κείμενο ἀπέναντι. Νὰ ποιὲς εἶναι οἱ τοπικὲς πατριδογνωσιές μας:

1. Στερεὰ Ἑλλάδα (μὲ Ἐθβοίαν , Κεφαλληνίαν καὶ Δευκάδα)	Δραχ. 9
2. Πελοπόννησος (καὶ Ζάκυνθος)	» 9
3. Θεσσαλία (καὶ Βόρειες Σποράδες)	» 9
4. Ἡπειρος (μαζὶ μὲ Κέρκυραν)	» 9
5. Μακεδονία (μὲ Θάσον)	» 9
6. Θράκη (μὲ Σαμοθράκην)	» 9
7. Ἑλληνικὰ Νησιά (Κρήτη , Αἰγαίου , Δωδεκάνησα , Κύπρος)	» 9
- (πλὴν τῶν Ἰονίων νήσων πού κατενεμήθησαν στὰ πλησιέστερα διαμερίσματα, τὰ συγγενικά ἐδαφικῶς).

Σημείωση. Τὰ ἴδια διαμερίσματα χωρὶς τὴν πατριδογνωστικὴν εἰσαγωγή πωλοῦνται πρὸς δρχ. 5 ἑκαστον.

ΝΕΑ ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ Δ/ΔΙΑΣ ΓΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗ

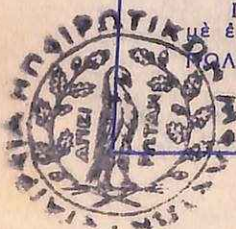
1. Μεγάλος πολ/κὸς χάρτης Ἑλλάδος —Πάση πανόδετος 1,50X1,05 δρ. 150
2. Μεγάλος πολ/κὸς χάρτης Ἑυρώπης » » 1,50X1,05 » 150
3. Μεγάλος πολ/κὸς χάρτης Ἀσίας » » 1,50X1,05 » 150
4. Μεγάλος τριπλὸς Παγκόσμιος χάρτης » » 1,50X1,05 » 150
5. Μεγάλος τριπλὸς χάρτης Κύπρου » » » 70
6. Χρονολογικὸς παραστατικὸς πίνακας ἑλληνικῆς ἱστορίας πανόδετος » 70

ΤΡΙΠΛΟΙ ΑΤΟΜΙΚΟΙ ΧΑΡΤΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

1. Τριπλὸς χάρτης Ἑλλάδος (γεωφυσικὸς-παραγωγικὸς-πολιτικὸς) δρ. 5
2. » » Ἑυρώπης » » » 5
3. » » Ἀσίας » » » 5
4. » » Ἀφρικῆς » » » 5
5. » » Ἀμερικῆς » » » 5
6. » » Αὐστραλίας » » » 5
7. Τριπλὸς παγκόσμιος χάρτης Ἡπειρῶν (νέος, συγχρονισμένος) » 8

Οἱ ἀνωτέρω τριπλοὶ χάρτες ἀναρτήσεως καθὼς καὶ οἱ ἀτομικοὶ τριπλοὶ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ κάθε ἄλλο πορόμοιο εἶδος πού ἐκυκλοφόρησε στὴ χώρα μας. Συμφέρον κάθε δασκάλου εἶναι, πρὶν προμηθευθῇ τὰ ἐποπτικά του μέσα νὰ ἰδῇ καὶ τὰ δικά μας καὶ νὰ τὰ συγκρίνῃ μὲ τὰ ἀπὸ ἐτῶν κυκλοφοροῦντα.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ—ΑΘΗΝΑΙ—ΕΦΚΡΑΤΟΥΣ 37

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΟΥ "ΣΧΟΛΕΙΟΥ"

ΑΘΗΝΑΙ—ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 37

1. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ : Τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος καὶ ἡ συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία στὴν πράξη Β' ἔκδοση	Δραχ. 20
2. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ : Ἡ α' ἀνάγνωση καὶ γραφὴ μετὴν ἰδεοπτικῆς μεθόδου Decroly Β' ἔκδοση, δρ.	» 20
3. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ : Ἡ α' ἀρίθμηση μετὴ συνολικῆς μεθόδου Decroly	» 15
4. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Α'	» 15
5. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Β'	» 15
6. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Γ'	» 15
7. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Δ'	» 15
8. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. Ε'	» 15
9. Ε. CLAPARÉDE : Ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ τ. ΣΤ'	» 15
10. Ε. CLAPAREDE : Λειτουργικὴ Παιδαγωγικὴ τ. Α'	» 25
11. Ε. CLAPAREDE : Λειτουργικὴ Παιδαγωγικὴ τ. Β'	» 25
12. Μ. Α. CARROI—HANS AEBLIE : Ἡ παιδαγωγικὴ τοῦ Dewey	» 15
13. JOHN DEWEY : Πείρα καὶ ἀγωγή	» 15
14. CALLIEN—FONTEYNE : Εἰσαγωγή στὴ μέθοδο Decroly τ. Α' Ἀρχὲς τοῦ Σχολείου Ermitage	» 10
15. FONTEYNE : τ. Β' : Ἡ παρατήρηση καὶ ἡ ἀρίθμηση μετὴ μέθοδο Decroly	» 10
16. Α. CLARET, τ. Γ' : Ἡ σύνδεση τῶν ἰδεῶν, ἡ γεωγραφία καὶ ἡ ἱστορία μετὴ τὴν μέθοδο Decroly	» 10
17. FONTEYNE—CLAPET, τ. Δ' : Ἡ ἔκφραση, τὰ τεχνικὰ καὶ τὰ ἄλλα μαθήματα μετὴ τὴν μέθοδο Decroly	» 10
18. Ι. DEGAND : Ἡ α' ἀνάγνωση μετὴ τὴν μέθοδο Decroly	» 10
19. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ : Τὰ Πρότυπα Σχολεῖα καὶ τὰ Ν. Προγράμματα.	» 20
20. C. FRAINET : Συνεργασία Σχολείου καὶ οἰκογενείας	» 30
21. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ : Τὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα.	» 20
22. Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ : Τὰ τεχνικὰ μαθήματα.	» 20
23. Ε. ΦΕΤΣΗ : Ἡ Γυμναστικὴ στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο	» 20
24. MARIA MONTESSORI : Ἡ μέθοδος Montessori στὴ θεωρία	» 25
25. MARIA MONTESSORI : Ἡ μέθοδος Montessori στὴν πράξη	» 25

Ὁλόκληρη ἡ παραπάνω σειρά χρυσόδετη σὲ 9 τόμους γιὰ σχολικὰ ἐφορεῖς δρχ. 530. Γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς παρέχεται ἑκπτώση 20 ο/ο ἐπὶ δεμένων καὶ ἀδέτων.

Γ'. ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ - ΜΑΚΗ - ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ)

1. Τὰ Ἑλληνόπουλα (γιὰ τὶς σχολ. καὶ ἐθνικὰς γιορτὲς)	δρχ. 10
2. Γιὰ τὴ Δευτεριά	» 10
3. Στὰ χρόνια τῆς Σκλαβιάς	» 10
4. Στὸ Βωμὸ τῆς Παιρίδας	» 10
5. Στὸ Βράχο τοῦ Ζαλόγγου	» 10
6. Ἀθάνατη Ἑλλάδα	» 10
7. Χριστουγεννιάτικο δέντρο (γιὰ τὴ Χριστουγεννιάτικὴ γιορτὴ)	» 10
8. Οἱ ἐξετάσεις (σχολικὴ — παιδικὴ ἐπιθεώρηση)	» 10
9. Ὁ κουφιδοκεφαλῆκης (κωμωδία γιὰ τὶς ἐξετάσεις)	» 10
10. Ἡ κουφιδοκουφίτσα (μουσικὸ παραμυθόδραμα)	» 10

Καὶ τὰ 10 ἀνωτέρω μικρὰ θεατρικὰ χρυσόδετα σὲ ἓναν τόμο δρχ. 100.